

Grant Arthur Gochin

10 900 Winnetka ave, Chatsworth, CA 91311

United States of America

The Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania

Didžioji g. 17/1, Vilnius

Query Regarding Jonas Noreika's Criminal Gang

The Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania, General Director Teresė Birutė Burauskaitė,

I ask for a reasoned answer to this question:

Is it true that Jonas Noreika's activity "may not be judged unequivocally"?

In your certificate of November, 2015 you assert that

- the investigations which you conducted let you postulate that J.Noreika's activity during the time of the German occupation "may not be judged unequivocally";
- your historians have "comprehensively investigated" Jonas Noreika's activity during the time of the German and Soviet occupations.

I want to ask you: Why don't we agree regarding Jonas Noreika's crimes against humanity?

I write with the purpose to demand that the Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania unequivocally condemn Jonas Noreika and change its published conclusions.

I, a Lithuanian citizen of good will, wrote to you earlier in order that you realize that your certificate's vague conclusions in the name of the Republic of Lithuania hurt the victims of Jonas Noreika and other criminal Lithuanian rebels. On April 10, 2017, in replying, you suggested that I organize an independent historical investigation, which I did.

Jonas Noreika's activity was investigated by VGTU Department of Philosophy and Cultural Studies Lecturer Andrius Kulikauskas and Evaldas Balčiūnas. The scope of the investigation was vast. More than 850 work hours were expended. 510 euros was spent on files from the Lithuanian archives. More than 20,000 pages were photographed and reviewed from documents, which should be made public, and which bring to light Jonas Noreika's crimes and their circumstances. Here are the findings of the historians:

D) Jonas Noreika led a criminal gang, LAF Telšiai, which, in the names of the Republic of Lithuania, the Lithuanian nation and "The Land of Žemaitija", murdered in one month more than 3,000 Jews and 300 Lithuanians, arrested them, demeaned them, robbed, exploited, tortured and condemned them. The

crimes of LAF Telšiai, in terms of their scope, cruelty, dedication and mendacity, exceed the Soviet Union's, Nazi Germany's and czarist Russia's crimes in Telšiai district. In a single month, LAF Telšiai managed to commit more crimes in Telšiai district than did any occupying force over the course of decades.

II) Jonas Noreika served the Lithuanian Provisional Government and the Nazi occupiers in Šiauliai district because he, as an individual, was personally most suitable in organizing crimes against humanity.

Jonas Noreika horribly, wholeheartedly, willfully, passionately, comprehensively, unequivocally committed crimes against humanity.

Outline of the Query

Are your centre's investigations scientific and your conclusions correct?

- Let us name the Lithuanians who committed various crimes against humanity.
- It suffices to read through a single newspaper, "Žemaičių žemė" Nr.5.
- Jonas Noreika's thinking is inappropriate for Lithuania's youth.
- Jonas Noreika's delegation of murderers betrayed the state of Lithuania.
- Jonas Noreika was an Iron Wolf (LNP) in sheep's clothing (LAF).
- How can Alimas be guilty, but not Noreika?
- Who is more responsible than Jonas Noreika for the genocide of Jews in Telšiai area?
- The Germans handed over the Telšiai district to the Lithuanian National Socialist police.
- Listen to the residents of Plungė and to Jonas Noreika's granddaughter Silvia Foti.
- Aleksandras Pakalniškis conscientiously revealed the crimes of Noreika and his army.
- Noreika was the highest authority in Telšiai district.
- Jonas Noreika was morally obliged to save Lithuanians and Jews.
- Jonas Noreika did not care to rescue deported Lithuanians.
- Jonas Noreika's underground press fostered hatred.
- Jonas Noreika united society in criminal activity.
- Jonas Noreika spiritually desecrated Jewish victims.
- Jonas Noreika spiritually desecrated Lithuanian victims.
- Jonas Noreika was best suited for the crimes envisaged in the Šiauliai area.
- Jonas Noreika dutifully "isolated" the Jews of Šiauliai district.
- Jonas Noreika perpetrated Nazi crimes more vigorously than his superior.
- Jonas Noreika revealed himself in Šiauliai as a slave lord.
- The 14th battalion ought to be called Noreika's army.
- Other criminals against humanity were likewise imprisoned in Stuthoff.
- The creators of Noreika's legends injure Lithuania.

Unequivocal conclusions. Jonas Noreika was an enemy of Lithuania and humanity.

- Your investigations of responsibility are unscientific.
- Your investigations of responsibility are incomplete.
- Your investigations of responsibility are biased.
- You are shirking responsibility.
- Let's not apologize nor disassociate, but rather acknowledge and regret.
- Conscious people are responsible for everybody.
- Jonas Noreika consciously deprived all of Lithuanian society.
- Jonas Noreika is unequivocally reprehensible.

Are your centre's investigations scientific and your conclusions correct?

How would you explain the completely differing conclusions of your researchers and my researchers?

My researchers acquainted themselves with your centre's assertions about Jonas Noreika:

- (LGGRTC, 2015) Your certificate about Jonas Noreika in 2015;
- (Rukšėnas, 2016) your senior historian Alfredas Rukšėnas's article, "Jono Noreikos-Generolo Vėtros biografijos kontroversijos", which was published in your academic journal "Genocidas ir rezistencija", 2016 m., Nr.1, p.39-64;
- (Ašmenskas, 1997) your book, "Generolas Vėtra", published in 1997, authored by Viktoras Ašmenskas.

They also acquainted themselves with your publications about the 1941 uprising, the Lithuanian battalions and Pranas Germantas-Meškauskas:

- (Rukšėnas, 2010) Rukšėnas, Alfredas. "1941 m. birželio sukilimas Kretingos, Mažeikių ir Telšių apskrityse." Genocidas ir rezistencija. 2010. 1 (27). p.31-57.
- (Bubnys et al., 2011) Bubnys, Arūnas, Jegelevičius, Sigitas, Knezys, Stasys, Rukšėnas, Alfredas. Lietuvių tautos sukilimas 1941 m. birželio 22-28 d., LGGRTC, 2011.
- (Bubnys, 2018) Bubnys, Arūnas, Lietuvių policijos batalionai 1941-1945 m., LGGRTC, 2017.
- (Buchaveckas, 2013) Buchaveckas, Stanislovas, "Pranas Meškauskas-Germantas – lietuvių antinacinio pasipriešinimo Konradas Valenrodas." Genocidas ir rezistencija. 2013. 2 (34). p.96-99.

We are trying to come to an understanding with you. We were not able to find within your research any explanation of the basis by which you investigate Lithuanian responsibility for crimes against humanity. Therefore we will share with you our experience, how we ourselves investigate Lithuanian responsibility.

Let us name the Lithuanians who committed various crimes against

humanity.

The Republic of Lithuania is a nation state. Its constitution obliges concern for how the Lithuanian nation, especially those who express its will, are accountable for its and their behavior with respect to all people, but especially with regard to Lithuania's minorities, with regard to innocent and vulnerable children, mothers and the elderly.

We focus on the question which concerns us: **How responsible are Lithuanians for the crimes against humanity perpetrated in Nazi-occupied Lithuania?** Such an investigation necessarily requires that we refrain from desires to justify Lithuanians.

It should first be noted that this is not a criminal investigation, but rather a moral investigation: What should we learn from history? It is understood that in time, ever new documents will arise, new facts will come to light, understanding will change, and new judgments will have to be made. However, the state must judge based on what is currently known, which person may be held exemplary, and which not?

We further ask, who desired to murder absolutely all Lithuanian Jews, including children, mothers and seniors? We note that, according to historian Christopher Browning, "The Origins of the Final Solution", only in September, 1941, did Adolf Hitler resolve to murder all of Europe's Jews. Prior to that there were other plans, such as deporting them to some corner of Poland, or to Madagascar or Siberia. This is to say that local actors influenced the genocide of Jews. And in Lithuania the genocide occurred amazingly early. Lithuanians on July 12-13, 1941 independently murdered all of the Jews of Plungė, 1,800 people. In all of Nazi-occupied Europe it was perhaps the first time that all Jews were murdered on such a scale, including children and mothers and the elderly. It is strange what an insignificant role the Germans played in such a historic event.

And who among the Lithuanians were most guilty? Most guilty are not the executors, but the conceivers. Not those who participated for the sake of rewards or other secondary purposes, but those idealists who dedicated themselves to the idea of genocide and resolved to sacrifice all they had to ensure the murder of children, mothers and the elderly. Especially guilty in Lithuania were Jonas Pyragius, Ričardas Šveiceris, Vytautas Reivytiis, Pranas Germantas-Meškauskas and Jonas Noreika. Their words and deeds testify to that. Jonas Pyragius led the Voldemarist putsch on July 23-24, 1941, whose purpose was to deploy Lithuanian forces in the genocide of Lithuanian Jews. German Lithuanian Ričardas Šveiceris, as Einsatzgruppe A commander Walter Stahlecker's translator, introduced the SS and those disposed to murder all Jews, the Voldemarists. A colleague of the Voldemarists and R.Šveiceris, Lithuanian security police chief Vytautas Reivytiis, led 5,000 Lithuanian policemen and ordered them to detain some 100,000 Jews in Lithuania's small towns with the purpose of murdering them all. Pranas Germantas-Meškauskas desired to kill all of Lithuania's Jews, and already in 1939 offered to organize pogroms against them. It is most plausible that his acquaintance, the most brutal Nazi security officer R.Heydrich, let him have his way with all of Telšiai district. Jonas Noreika, one of Lithuania's most prominent antisemites, who even in 1933 desired a Lithuania without Jews, carried out Germantas's dream in "the Land of the Samogitians". All five prepared for the

genocide of Lithuania's Jews even before the war had started. All five desired this genocide, recruited others for this genocide, and justified this genocide.

Having determined the most guilty, and examined the scope of responsibility, the sequence of events, and the links among people, we can then delineate an entire rainbow of crimes. For people are affected by their environment, and consequently they often judge other's actions relatively. Later it becomes apparent that what seemed, at the time, more or less acceptable, is in fact regrettable and completely unacceptable. For science and morality it is important to examine soberly and justly. As Finance Minister Jonas Matulionis explained to Jokūbas Goldbergas, who had escaped from a Soviet prison, and was a veteran of Lithuania's war of independence, Lithuanian leaders were of three views: some would murder all Jews, others would punish them in concentration camps, and yet others would isolate them and keep them in ghettos. For science and morality it is necessary to name those who held these views. **Where do you name them?** The Voldemarists, the Lithuanian Nationalist Party, LAF Koenigsberg (Puodžius, Brunius), LAF Telšiai (Noreika) all cultivated the genocide of Jews. Kazys Škirpa conceived the driving out of Jews from Lithuania, which is to say, ethnic cleansing. He received the approval of Lithuania's senior ambassadors Stasys Lozoraitis and Petras Klimas. Ethnic cleansing was incited by LAF Berlin (Raila, Dirmeikis, Raštikis), LAF messengers (Naujokaitis) and distributors of LAF leaflets (Noreika and others) and then after the uprising, by all of the rebel newspapers (Į Laisvę, Naujoji Lietuva, Tėvynė, Išlaisvintas Panevėžietis, Žemaičių žemė...) and their editors (Ambrazevičius, Ivinskis, Girnius, Virbickas, Mackonis, Vilmantienė, Žymantas-Žakevičius, Povilavičius-Vykintas, Pauža, Greimas, Miglinas, Kasniūnas, Lipniūnas, Mockus and others). Ethnic cleansing was included in the LAF program (Maceina, Valiukėnas), worded as "LAF revokes hospitality to the Jewish ethnic minority in Lithuania." Leonas Prapuolenis, who declared the restoration of Lithuania's independence, included these exact same words in his speech to the Nazi occupiers. His speech was signed by the LAF leadership (Damušis, Narutis-Žukauskas, Drunga-Valiulis, Bauba and others). LAF rebels in Kaunas and throughout Lithuania arrested thousands of Jews. LAF units (in Plungė, Telšiai, Šiauliai, Kėdainiai, Jonava, Šeduva, Vilnius, Joniškis, Zarasai, Druskininkai, Žagarė, Butrimonys...) independently, in sundry manner, abused, robbed, arrested, tortured and murdered Jews, drove them out of Lithuania and also drove them back into Lithuania. Kaunas Military Commandant Jurgis Bobelis developed a distinct Lithuanian categorization, unacceptable to the Nazis: Communist organization members and other Bolshevik activists were to be brought to justice (for example, executed); completely innocent Jews were to be held in ghettos, forced to wear the yellow star of David and encumbered in every way; but Jews who were awarded the Order of the Cross of Vytis, or who volunteered for the Lithuanian army up until March 5, 1919, were to be considered freemen (apparently, with the right to abandon their wives and children in the ghetto...). J.Ambrazevičius and J.Šlepetys signed into law such a "Statute for the Jews' Situation" on behalf of Lithuania's Provisional Government, thus on behalf of Lithuania. The General Councilors (Kubiliūnas and others) distributed these and other statutes throughout all of Lithuania, as a legacy of the Provisional Government's legislative work, in force in all the country. Even Kaunas archbishop J.Skvireckas supported the condemnation and isolation of Jews and the creation of ghettos.

It suffices to read through a single newspaper, "Žemaičių žemė" Nr.5.

If we wish to understand whether LAF Telšiai leader Jonas Noreika committed crimes against humanity, then it is simplest to read through the newspaper he published, "Žemaičių žemė". It is strange that your researcher A.Rukšėnas mentions this newspaper. Why doesn't he notice that all of the initial issues of the newspaper unceasingly and mendaciously incite hatred against Jews? A single document - issue Nr.5 of "Žemaičių žemė" on July 25, 1941 - suffices to ascertain that Jonas Noreika committed crimes against humanity. For this "newspaper of the Samogitian L.[ithuanian] Activist Front" names Capt. Noreika as the leader of the Telšiai district Activist Front, and its editorial insistently urges, "Therefore away with Jews - from the old man to the smallest child - away with Jews from Lithuania!" It seems that everything is clear. How can the Republic of Lithuania hold up such a person as an example?

But let us comprehend the circumstances. All of the Jews of Plungė - 1,800 people - were murdered on July 12-13, and the Jewish men of Telšiai - 800 people or more - were murdered on July 20-21. On July 25, the words "away with Jews from Lithuania!" are to be understood, unequivocally, as a call to kill all Jews. This terrible tragedy of the land of Telšiai was comparable in its scale and horror to the September 11, 2001 terrorist attack which shook New York and upset all of the world.

But what were the Lithuanian sentiments? Žemaičių žemė Nr.5 describes the July 20, 1941 manifestation in Telšiai of "Freedom and Friendship with Germany", which a crowd of many thousands celebrated. The flags of the Reich and of Lithuania were raised. High Mass was celebrated in the Cathedral. The company of the Defense of National Labor marched in front of the parade and led the crowd to the high school square where Capt. Noreika gave a fiery speech that "New Lithuania will recognize no divisions". Soviet books were burned in a bonfire. A delegation was authorized in the name of the Telšiai community, ten thousand strong, to travel to Kaunas to congratulate and unconditionally support Lithuania's Provisional Government and to oblige it to lead them all to independence, to rely on Hitler and to battle with all manner of enemies and pests. This was followed by a cultural program. "Some dancing, some singing, and a few comic sketches." We should think, unequivocally, that those were jeers at the expense of Jews. Do you find something here equivocal? Indeed, that very night, in Rainiai, the Lithuanians murdered all of the Jewish men of Telšiai.

But where were the Germans? Indeed, nowhere else in Nazi-occupied Lithuania, or perhaps in all of occupied Europe, did the Nazis allow such manifestations of freedom (in places, with military parades!) as were organized all month long in Northern Samogitia (Žemaitija) by Jonas Noreika and the Samogitian intellectuals whom he led. The Lithuanians of Telšiai district enjoyed an unusual autonomy. In 1988, Telšiai LAF activist Leonas Vilutis testified to investigators of Soviet perpetrated murders, "The Germans came to Telšiai only around July 10. I remember that well, because the Germans were led by Vitkus, who earlier had left for Germany." Vilutis writes in his memoirs, "We had begun as if to live a normal life, for the German army had not yet appeared in Telšiai, with the exception of some scouting unit which drove through once in a while. It seems it was July 10 that senior lieutenant [Juozas] Vitkus and his friends came by on their way to the Eastern front. He had earlier served here in the Lithuanian army, and then later repatriated to Germany. About the middle of

July a few German civilian officials arrived in Telšiai, among them the Sonderführer, whom all of the Lithuanian military and administrative authorities had to obey. He presented to the district chief a written order requiring that all weapons be collected and handed over to the Germans. And so all of the weapons, not only in the city, but in the county parishes as well, were registered in the pertinent file. This in itself showed what kind of future the Germans were preparing for us. ... About July 20th our partisan activity ceased." This is to say that the Germans began to rule only after the main killings, and they did not much manifest themselves even then. Lithuanians determined the fate of Jews in every way, as shown by hundreds of documents of the Telšiai District Chief and the Telšiai Mayor, where there is not a whiff of any Germans. Similarly, Pakalniškis wrote in 1988, "In those terrifying days, there were practically no Germans. In the first days of the war, their army came and went. Their remained only two raggedy Germans, small in stature, woeful in appearance, of no rank whatsoever. They walked around town and God knows what they did. Two inconsequential characters. Meanwhile, Plungė was ruled by a small group of Lithuanian officers with Noreika at the top." "Žemaičių žemė" Nr.6 similarly remarks, that on July 27, the local German Commandant came to the Plungė manifestation and also that, in church, one German soldier prayed fervently, perhaps that same commandant. The killings in Plungė and Telšiai are not mentioned in the report of the perpetrator of the genocide of Lithuania's Jews, Einsatzkommando 3 leader Jaeger, nor were they mentioned in the testimony in the trial of the Tilsit Einsatkommando leaders, who murdered the Jews of Lithuania's borderland. From Einsatzgruppe A leader Stahlecker's report we can understand that formally, responsibility for the killings in Plungė, Telšiai, Mažeikiai, Biržai and Šiauliai rested with a platoon in Šiauliai, 100 km from Plungė, which belonged to the perpetrators of the genocide in Latvia, Einsatzkommando 2. It seems that this platoon was so insignificant, and the Lithuanians were so autonomous, that in 1968 the Germans themselves questioned Zenonas Ivinskis to figure out, who among the Germans was responsible for the killings in Plungė and Telšiai. Have you yourselves, who have investigated everything, ever examined the German archives? The Germans approached the Soviets, who in 1968 newly questioned witnesses about German participation in the killings in Telšiai district, but the German role was negligible, compared to the Lithuanians. According to witnesses, the killings in Plungė were led by platoon leader Stanislovas Lipčius and his deputy Povilas Alimas. As for the Germans, all that could be determined was that they served refreshments. The Soviets found no documents in the archives of occupied Lithuania confirming German participation.

We know that on July 18, 1941, Telšiai LAF leader Jonas Noreika's deputy Bronius Juodikis came to the Rainiai camp with a unit of some 50 to 60 Lithuanian partisans and two German security policemen, liaison officers, who observed the ongoings, represented the Reich's treasury and indulged in sadistic tourism. Then, two days before Noreika's festivities, his deputy Juodikis forced Jews to dig pits for themselves and to dance a deadly "devils dance". And on the night of the festivities they were murdered. Therefore we unequivocally comprehend Jonas Noreika's "indivisible unity". It meant the unity of all Lithuanians, not with Jewish victims, but with their murderers.

Jonas Noreika's thinking is inappropriate for Lithuania's youth.

How would you determine the author of the "Žemaičių žemė" Nr.5 editorial "Our Way"? The editorial's ideas are peculiar and characteristic of Jonas Noreika. According to the editorial, the first mistake was that Lithuania's industry and trade were in Jewish hands. And that is the main idea of Jonas Noreika's 1933 brochure, "Hold Your Head High, Lithuanian!!!" The second mistake was that Lithuania did not befriend National Socialist Germany. Jonas Noreika developed this idea in his 1939 article in "Kardas", "The Fruitfulness of Authoritarian Politics", where he marveled at Hitler's authority, the clarity and fruitfulness of his political program. And the third mistake was the lack of unity, the splintering of forces. Therefore it was necessary to come together in a single Lithuanian Activist Front, which, as we know, was led by Jonas Noreika. And away with all Jews! Finally, God's name is misused blasphemously: "May our efforts be accompanied by such labor that the sweat pour in streams down our necks and backs, and the hand of the Highest will bless Lithuania." Jonas Noreika is responsible for this article as the publisher and as the conceiver of its ideas, and one must think, as its author.

What prevents you from understanding that Jonas Noreika's thinking was criminal? Indeed, his comrade Damijonas Riauka compiled a collection of these and other of Noreika's writings, which General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania published in 2016. How do you understand Noreika's golden sentiments, which Damijonas Riauka offers to high school students, recruits, and soldiers, without any comment? "In selling to a Jew or buying from him you increase the Jewish tribe! You injure all the nation!" "May he be proclaimed a betrayer, the bystander who, arms crossed, looks on upon the new, unified mission of the Lithuanian nation!" "From the beginning of the world there reigns this law: the stronger kills the weaker." "The nation led by Hitler in a few years worked breathlessly in one direction and today many must be amazed by the fruits it has achieved." "The main principle of the Fascists imperatively and categorically declares that for the Fascist party, the Italian nation is everything. The National Socialist program is broader. It introduces the issue of racial purity."

For the Military Academy's youth, perhaps the most poisonous fruits of the cult of Jonas Noreika are his hymn to Satanic heroism, "Three Devils". "Those were Lithuanian devils. .... Friends gave them that name out of love and admiration. In battles they had forgotten the names of angels. When they wanted to say about whichever one of them, that he had crazy luck in escaping death, that he was brave and bold, then they gave him the name of the devil.

- Brave as the devil.
- Clever as the devil.
- Not afraid of anything, like the real devil.
- Enemies fear him like the devil.
- Wherever he turns - he leaves the devil's prints.
- And he's lucky like a true Lucifer.

How do you investigate, who admires such thoughts and why, and even impresses them upon the

Lithuanian Military Academy, as a means to foster character? Your certificate primarily relies on files prepared by Soviet security. We suggest that you first carefully read the writings of Lithuanians themselves, such as the rebels' newspapers, Jonas Noreika's articles and Damijonas Riauka's memoirs. You assert that Povilas Alimas was responsible for the genocide of the Jews of Plungė. And yet D.Riauka's brother Liudvikas later worked for P.Alimas, the leader of the Apartment Bureau. The Bureau managed the houses nationalized by the occupiers and also the houses taken away from Jews. Later D.Riauka himself worked for that very same occupiers' Bureau, which in his article he describes as the main hotbed of anti-Nazi activity. The essence of that activity was collecting weapons, and the demonstration of trustworthiness, was the holy kiss of a weapon. Could you ask D.Riauka, how were those weapons used to resist the Nazis? Should the Republic of Lithuania consider as "anti-Nazi" the weapons which D.Riauka collected, or rather those rifles by which unknown Soviet partisans shot dead the police chief of Telšiai district, the deputy of Telšiai LAF leader Jonas Noreika, the torturer and genocidal murderer of innocent people, Bronius Juodikis?

Jonas Noreika's delegation of murderers betrayed the state of Lithuania.

The diary of Lithuanian Nationalist Party General Secretary Zenonas Blynas is an amazing source in investigating Lithuanian responsibility for crimes against humanity. It's wonderful that A.Rukšėnas relies on it as we do. However, it is amazing how differently we understand this book. Clearly, we are not investigating individual persons, nor extracting them from their context, but rather we are diagramming networks of people, and taking note of who chose to associate with whom. Therefore it is obvious to us that the Lithuanian Nationalist Party was a criminal organization, through and through, in the very same way as the Nazi Party or the Communist Party. In the words of historian Saulius Sužiedėlis, the LNP was an organized gang of criminals. All of its leaders understood its criminal activity - the genocide of Lithuania's Jews, the betrayal of the state of Lithuania and the carrying out of Nazi politics - and they are all equally responsible for it. Already in 1939 the Voldemarists sought an alliance or even a union with Nazi Germany. In 1940, for that same purpose they schemed to conduct a putsch against the Lithuanian government. After making contacts with the Nazi security service SD, they formed the basis for Kazys Škirpa's Lithuanian Activist Front's organizational activity, represented him in Königsberg in relations with the German army and military intelligence, recruited promoters of a genocide of Jews, and distributed a declaration to kill all of Lithuania's Jews. They betrayed Kazys Škirpa and independently colluded with the SD, army and military intelligence when they understood that K.Škirpa intended to declare independence despite Nazi disapproval. In their program of June 14-15, 1941, they resolved "to delete Jews from life". Ričardas Šveiceris introduced them, so inclined, to SS officer Stahlecker and on July 4-6, 1941 they shot dead 3,000 Jews in Kaunas VII Fort. They were terribly distraught when students in Kaunas declared Lithuania's independence, and so they wrote Hitler a letter that he not recognize the Provisional Government. They seethed with anger because Bobelis halted the killing of Jews, and so on July 23-24, 1941 they conducted a putsch to take over the Lithuanian forces and police. On July 25, they established the Kaunas ghetto. They organized 5 battalions which made a solid contribution to the detainment and genocide of Lithuania's Jews, and on November 29-30, 1941, they celebrated the conclusion of the genocide of Lithuania's Jews. Zenonas

Blynas was at that party all night long and wrote down the main idea of LNP Chairman Leonas Virbickas's speech: Lithuanians have the habit of cleaning house before a great celebration.

It is an interesting question, what prevents you from realizing that the principal activity of the Lithuanian Nationalist Party was to kill all of Lithuania's Jews and thereby to prove to Hitler that Lithuanians are an Aryan race, worthy of weapons, and deserving of independence? Is scientific objectivity hindered by your dear friendship with the Union of Fighters for Lithuania's Freedom (Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga), which bows its head to its own founders, who include Zenonas Blynas and other leaders of the Lithuanian Nationalist Party?

Zenonas Blynas describes in detail the "Land of Samogitia" delegation led by Telšiai LAF leader Jonas Noreika. It consisted of seven eminent representatives of Telšiai district. Among them were Telšiai LAF deputy Bronius Juodikis, who one week earlier had murdered all of the Jewish men of Telšiai, and Plungė LAF leader Povilas Alimas, who two weeks earlier had murdered all of the Jews of Plungė, including babies and their mommies. Delving further, it comes to light that Jonas Noreika and Povilas Alimas interacted closely in preparing the rebellion, later in Plungė during the abuse of Jews and again in Kaunas in several conversations with Zenonas Blynas. How does it seem to you, what is more blood-curdling? To organize mass murders, or to lead organizers of mass murder as one's subordinates to congratulate Lithuania's government?

Noreika and Alimas led the manifestation of joy in Plungė on July 27, 1941, two weeks after the murder of all of the Jews. "Speaking again to those assembled are Alimas and, from Telšiai, the Telšiai L. Activist Front Leader Capt. Noreika. The speakers, recalling the Jewish Bolshevik terror, elevate their thoughts towards the future, inviting all to contribute most actively to the rebuilding of Lithuania, to a quicker healing of the wounds inflicted on the country. They invite all to maintain unity, to gather together about the L. Activist Front. After the speeches, teacher Jogminas, having made a short introduction, reads the resolution, which the meeting enthusiastically accepts. The resolution is signed by many of the participants in the meeting and sent to Lithuania's government. Next came the cultural program..." (Žemaičių žemė, Nr.6) It's despicable, how a few days later Noreika and Alimas betrayed the communities of Plungė and Telšiai, the Lithuanian Activist Front, and Lithuania's Provisional Government.

At this point we ask of you an explanation, **how can Lithuania learn from your research if you neglect questions of responsibility?** Your researcher A.Rukšėnas asserts, "Another way in which J.Noreika sought to consolidate the gains of the June uprising was the following. He contributed to efforts to resolve disagreements which had arisen in the first weeks of German occupation between LAF and the Lithuanian Nationalist Party (in what follows - LNP)." A.Rukšėnas mentions the "Land of Samogitia" delegation members P.Alimas and B.Juodikis, but neglects to mention that they were organizers of mass murder. In his own book, A.Bubnys mentions P.Alimas and B.Juodikis as participants in the uprising, but again neglects to mention their criminal activity. The encyclopedia "The Officers of Lithuania's Army" likewise in the officers' biographies neglects to mention their participation in the genocide of Jews and the execution of Lithuanians. How can one understand the "disagreements" of the LNP and LAF without underscoring that the LNP was a criminal gang which

desired to win favor with Hitler, murder all of Lithuania's Jews, abolish the Provisional Government, overcome those who declared Lithuania's independence, and shut down LAF? How can A.Rukšėnas assert that "negotiations" took place if they were coerced? How can A.Rukšėnas assert that LAF "wanted" to enter into LNP as an equal, when LAF was being compelled by the LNP, and in fact was preparing for a counterputsch, which however National Defense Minister St.Raštikis forbade by his order. You reveal yourselves as one who is on the side of the LNP, and thus one who is on the side of the Nazis. You present a view which is explicitly favorable to them as the history of our Lithuanian state. Who needs that?

Jonas Noreika was an Iron Wolf (LNP) in sheep's clothing (LAF).

Let us compare the July 20, 1941 resolution congratulating Lithuania's Provisional Government with the three "Land of Samogitia" resolutions which Zenonas Blynas recorded. "The representatives of the community of the "Land of Samogitia", having assembled on July 29, 1941 and familiarized themselves with the situation and evaluated it, [after the LNP / Voldemarist / Iron Wolf putsch on July 23-24,] decided to form a Samogitian delegation of these individuals: 1) Telšiai district LAF leader captain Noreika..." "The meeting emphasizes that among its participants were quite a few LAF members, previously active members of the Iron Wolf, who today as well stay true to that organization's principles..." Jonas Noreika, having come to agreement with LNP, and having been granted its trust, pressured LAF to sign an agreement by which it would have ceased to exist. He even successfully demanded that, in organizing the new LNP staff, he would be named in the agreement as one of three advisors, along with the LNP representative and LAF representative, advising as to who should work in the new LNP staff. Telšiai LAF leader Jonas Noreika, in looking after his own future, betrayed the Lithuanian Activist Front, betrayed Lithuania's Provisional Government, which he was supposed to congratulate, betrayed the people of the Telšiai area who sent him to Kaunas, and joined the enemies of Lithuania, the Lithuanian Nationalist Party. Zenonas Blynas noted, "Two members of the Samogitian deleg[ation] remarked that it was the case that they, too, wanted to liquidate those CaDems [Catholic Democrats]. Therefore we have nothing to fear from them." Is it strange that LAF declined Noreika's proposal?

What do you think, what did Jonas Noreika take to be LAF? In organizing the uprising, he kept in touch with LAF Kaunas. He also made several trips to Germany, and published and distributed LAF Berlin publications. Thus he had connections with LAF Koenigsberg, Klemensas Brunius and Stasys Puodžius. From LAF Telšiai staff chairman Leonas Vilitis's memoirs we know that LAF Telšiai was, in fact, subordinate to a betrayer of Kazys Škirpa, major St.Puodžius of LAF Koenigsberg. "In the beginning of August there was received from the staff of LAF Kaunas an invitation for major Sivilas to come to Kaunas. The major brought back an order in which it was informed that the Lithuanian Activist Front was abolished, and former LAF leader, general staff major Puodžius stepped down; the LAF staff was reorganized into the Lithuanian Nationalist Party. Engineer Klemensas Brunius was appointed the leader, J.Vokietaitis - the chairman of the organizational department; former LAF district leaders were appointed LNP leaders; the district staffs were reorganized as well." And this concurs with the testimony of the most illustrious Lithuanian organizer Klemensas Brunius. He named Jonas

Noreika to the Soviets as first among Telšiai district LNP (!) leaders, and subsequently listed several other important LAF organizers: Stasys Bagdonas - organizer of the uprising; Alfonsas Svilas - successor of Noreika's activity as LAF leader; and Kazys Mockus - editor of "Žemaičių žemė". Klemensas Brunius knew Jonas Noreika for what he was, as the ruler of the Telšiai area in July, 1941, and so he conflated Telšiai LAF with Telšiai LNP. Why do you not mention Klemensas Brunius's testimony in your certificate and your publications?

How can Alimas be guilty, but not Noreika?

And what was Jonas Noreika's role in the genocide of Plungė's Jews? In your certificate, you rely especially on Rev. Povilas Pukys's testimony that Jonas Noreika had never actually been Plungė's Commandant, but you don't dare to share his crystal clear words, "At the Commandant's Post, along with Alimas worked Noreika..." This concurs with Aleksandras Pakalniškis's memoirs, that Jonas Noreika worked at the Commandant's Post and ordered the genocide of Plungė's Jews. You then go through three circumstances, which in your mind negate Aleksandras Pakalniškis's assertions:

- 1) Jonas Noreika never was Plungė's commandant.
- 2) Jonas Noreika does not figure in any testimony as the organizer or participant of the mass murders.
- 3) In the system of Nazi rule, Lithuanians were strictly in the position of subordinates.

What is strangest is that you assert in your certificate that, in fact, LAF Plungė leader Povilas Alimas - LAF Telšiai district leader Jonas Noreika's subordinate - organized the shooting of the Jews and their conveyance to Kaušėnai! Moreover, you think that Noreika bears absolutely no responsibility for that. In that case, we don't understand on the basis of what values we should try to come to agreement with you.

Who is more responsible than Jonas Noreika for the genocide of Jews of Telšiai area?

It was unclear to the Federal Republic of Germany's prosecutors, who among the Germans was responsible for the mass murders of the Jews of Plungė and Telšiai district, in general. Thus in 1967-1970 they approached the Soviet Union for help on this matter. As we mentioned, Soviet security police found that the Plungė mass murders were led by platoon leader Stanislovas Lipčius and his deputy Povilas Alimas, and the Germans provided refreshments. In the mass murder of the Jewish men of Telšiai, only some 8 Germans participated, that is, one squad. This all concurs with Stahlecker's October 15, 1941 report, from which it can be seen that a single Einsatzkommando 2 platoon (about 30 troops), responsible for the entire Šiauliai Kreisgebiete, managed to murder 42,000 Jews, whereas Jaeger's Einsatzkommando 3 (150 troops) in Kaunas Kreisgebiete managed to murder only 32,000. The July, 1941 mass murders in Plungė and Telšiai occurred at a time when all mass murders in Kaunas Kreisgebiete had been halted. To cast the blame on the Nazi Germans is, in this case, akin to slander. The Telšiai District Chief Augustinas Ramanauskas and the Telšiai mayor left hundreds of documents which show that the Lithuanians themselves, without Germans, detained Jews, managed the ghettos, by

their own orders led Jews out of them and back into them, and distributed their property even while they were still alive. In truth, the Jews of Plungė and Telšiai were detained in the very first days of the war, when the Germans themselves wished for Lithuanians to organize pogroms. And Jonas Noreika knew the wishes of the Germans because at the start of the war, German scouts drove him to a meeting in Klaipėda, from which he returned with permits to carry weapons, and with the news that the Nazis would not allow Lithuania to be independent. In that case, why serve the Germans? And for what purpose was it necessary to summons Noreika? It is simplest to think that the Einsatzkommando 2 unit which traveled through Klaipėda to Latvia conferred with him on matters concerning the genocide of Jews.

The Germans ceded the Telšiai area to the Lithuanian Nacional Zocialist police.

When will you publish the permit to carry weapons in Telšiai district (LCVA f.1075, a.2, b.19, l.3R)? It is simplest to suppose that these are the permits which Jonas Noreika brought back from Klaipėda, which Damijonas Riauka wrote about. For such permits were not easy to come by, and the Nazis would not have let Lithuanians print them autonomously, nor would the Lithuanians have dared to. Indeed, that had to be coordinated with the German army. What other permits have you found that the Nazis issued to carry weapons? The permits we discovered were meant only for Telšiai, as they had to be signed by "The Lithuanian District Commandant - Die Komendantur Telsche". "The owner of this attestation _____ is a member of the Lithuanian Nacional Zocialist police and as such has the right to carry a weapon." What stands out is not only the typographical error "National Zocialist", but especially the term, "Lithuanian Nacional Zocialist police". It is clear that these permits were not intended for fighting the Soviet army, nor for keeping order, nor for committing crimes under German supervision. These permits were necessary so that Lithuanian Nazis could convince the Germany army, as it passed through, that in all of Telšiai district, Lithuanians had the right to autonomously perpetrate crimes against humanity, and especially, to detain, plunder and murder Telšiai area Jews.

We know from Kazys Škirpa's memoir that German Nazis did not let even the Voldemarists call themselves Nazis. The only one whom they allowed to lead a "Lithuanian National Socialist Party" was Plungė native Pranas Germantas-Meškauskas, friend of the most ruthless security policemen, Heydrich and Graefe. It is simplest to suppose that the Nazis gave the Telšiai area to Pranas Germantas-Meškauskas to do as he pleased with it, and Jonas Noreika realized his vision. Autonomy on Jewish matters is demonstrated as well by the fact that after the main killings in July 1941, Lithuanians in the Telšiai area kept Jewish women slaves for a long time, even until the very end of December, 1941, after the celebration of the completion of the genocide of all of Lithuania's Jews. The Telšiai authority on Jewish matters even told the women unofficially that on Monday (December 29th) their ghetto would be liquidated, and consequently, a couple hundred of them ran away, whoever had the strength. But the Lithuanians soon caught the greater part of them and shot them dead.

Why does your senior historian Stasys Buchoveckas, without citing any sources, purposefully paint Germantas-Meškauskas as a friend of Lithuania? The author does not suspect that it was Germantas-

Meškauskas's proposal which Heydrich considered in 1939, offering to conduct pogroms in Lithuania and overthrow the government. The author conflicts with the testimony of K.Škirpa, J.Keliuotis, Rev. St.Yla, R.Mackonis, Z.Blynas, A.Pakalniškis and L.Olšvangas, that Germantas-Meškauskas dreamed of being Lithuania's Fuehrer and exterminating all of Lithuania's Jews, was a faithful friend to R.Heydrich, H.Graefe and M.Kurmies - enemies of Lithuania's freedom and of humanity, and had a special devotion to the Plungė region. The author does not comprehend that Dr.P.Germantas-Meškauskas, who earned his degrees in Nazi Germany, was a mentally distinguished sociopath, lacking a normal conscience, and thus capable of unreservedly doing terrifying evil and uncharacteristic good. He could at one and the same time lick the boots of President Antanas Smetona, Nazi security officers and the Provisional Government.

Let's listen to Plungė residents and Jonas Noreika's granddaughter Silvia Foti.

Why aren't you interested in the testimonies preserved by residents of Plungė? In 1971, Stanislava Pocienė, born in 1907, told her son, then student Bronislavas Pocius, that in 1941, Jonas Noreika led the genocide of Plungė Jews, as Plungė Commandant. He had 20 henchmen (Lithuanian policemen, "whitebands", who wore white bands on their arms). She heard that from people. In 1941, she worked in the Plungė factory as a spinner. Could you find the 2002 correspondence of historian Bronislavas Pocius and librarian Zita Paulauskaitė with you, in which you assert that that was "another Jonas Noreika"?

Have you been in Plungė with Jonas Noreika's granddaughter Silvia Foti? Her aunt showed her the rich Jewish family's house on Vaižganto g.3, where she would visit the Noreika family to play with Jonas Noreika's daughter Dalytė. Have you determined whether the screams of the Jews who were tortured in the synagogue at Vaižganto g.7a could have been heard from their house? The aunt also showed in Šiauliai an elegant table for playing chess, with an inscription on the bottom in Yiddish. This concurs with Jewish intellectual Jakovas Bunda's telling that Noreika took the finer furniture with him when he moved from Plungė to Šiauliai.

Aleksandras Pakalniškis conscientiously revealed the crimes of Noreika and his army.

You rely especially on Rev. P.Pukys's testimony to the Soviets, although we find there many inconsistencies and even lies, which is understandable, as he wanted to avoid punishment for himself as well as others. Meanwhile, you delve not into Aleksandras Pakalniškis's memoirs. You cite his book, "Per dvidešimtąjį amžių", but he describes the same events in other books as well - "Plungė", "Gyvenimo pakelės" and "Septintoji knyga". Did you not notice that he himself got involved in the abuse of Jews? Indeed, he agreed to work at the Commandant's Post knowing that all of the town's Jews were being held in the synagogue. He recounts his view on the Jews at that time, similar to Jonas Noreika's and Pranas Germantas-Meškauskas's. He founded schools for the latter, hired genocide organizer Povilas Alimas as a physical education instructor, and played cards with the deciders of the fates of the residents of Plungė, Rev. Povilas Pukys and doctor Vladas Ivinskis, the brother of historian Zenonas Ivinskis. From Pakalniškis's books it is clear that he is a marvelous witness who knew Plungė

and its residents well, but especially, the activity of "Lithuania's army". He is intentionally silent about the crimes of his acquaintances and knowingly lies, repeating the LAF myth that Jews set Plungė on fire. And yet Pakalniškis correctly reveals the essence of the Lithuanian crimes, provides many details which are elsewhere confirmed, and conscientiously, clearly, persuasively and repeatedly tells how a meager German soldier, not even an officer, asked, "What do you plan to do with the locked up Jews?", and how Jonas Noreika replied, "I have already given the order to shoot every last one of them."

Have you investigated on what basis and for what purpose A.Pakalniškis's testimonials are tendentiously disparaged? You published your certificate about Jonas Noreika on November 10, 2015, and in it you assert that the testimony gathered by Soviet security agencies negates A.Pakalniškis's memoirs. One week earlier, on November 2, 2015, the esteemed professor Vytautas Landsbergis, of rank equal to Lithuania's President, defended Noreika at the portal delfi.lt and belittled Pakalniškis:

The alleged order to shoot the Jews of Plungė is mentioned in the alleged memoirs of Lithuanian American Aleksandras Pakalniškis (published in 1995, Chicago). Supposedly on July 12-13, 1941, after the Plungė fire, Commandant J.Noreika told the Germans, regarding the Jews: "I gave the order to shoot every last one of them." Pakalniškis tells it, as if he was a witness, who had heard and seen the dialogue, and even the German behavior. In truth, that episode was deceptively placed in the book by A.Pakalniškis or his publishers from an 11 year old publication (1984) in the magazine "Der Spiegel" (April 23, 1984), in which Šiauliai ghetto prisoner Leiba Lifšicas relates the alleged dialogue between Jonas Noreika and the German soldiers, which is later repeated word for word in the supposed "witness" A.Pakalniškis's supposed "memoirs".

In truth, the April 23, 1984 article „Die Mörder werden noch gebraucht“ was written by Leonidas Olšvangas, a Plungė Jew respected by both Germans and emigre Lithuanians. He notes A.Pakalniškis's memoir "Plungė", published in Chicago in 1980.

Why don't you rely on the book which V.Landsbergis mentions, "Septintoji knyga", published in 1995, in which Pakalniškis relates the events in Plungė in greatest detail? "In Plungė there was a Lithuanian Commandant's Post. I became its employee because there was nothing else to do. And also I wanted to be closer to the latest news. Capt. Venclauskis sat in the same room as me. He was like a neighbor of mine, in that he had a farm in Juodeikiai, and our lands bordered each other. He was the father-in-law of Purvinas from Klaipėda. In the next room sat the Commandant himself, young Capt. Noreika. Often Capt.Lipčius would come by to the Commandant's Post. He had a beard and a motorcycle, and maintained contact between Plungė and other towns. ... Two German soldiers would also come by to see the Commandant. Somehow they had been left behind in Plungė. On our sleeves we had white bands with black letters "TDA". Why don't you rely on Pakalniškis's interview with Akiračiai? Or on his diaries, which are kept at the ALKA archive? Have you ascertained what was in the archival boxes Nr.1 and Nr.2 and why they happened to be the boxes destroyed by the flooding in October, 2016?

What is your judgment on the mobilization into Lithuania's army which was ordered in the Plungė region? Pakalniškis not only describes those who served in Plungė - Capt. Jonas Noreika, Capt. Stanislovas Lipčius, Lieutenant Povilas Alimas, Capt. Kazimieras Venclauskas, Sergeant Pranas

Šapalas and Arnoldas Pabrėža - all of whom participated in the abuse and genocide of Jews. He also draws attention to the fact that the village aldermen forcibly mobilized the youth of the surrounding areas, and he correctly calls it "Lithuania's army". Indeed, Nazi Germany had no right to mobilize the residents of occupied Lithuania. Village elders forced men in the name of the Republic of Lithuania to serve in the Plungė company and Telšiai company. They immediately distinguished themselves in the genocide of Jews. In the fall of 1941, one soldier joined because there was no other way for him to provide his family with ration cards. Major A.Svilas, who succeeded Noreika as Telšiai LAF leader, threatened another soldier that if he did not sign up, then he would deport him to Saxony to work as a slave.

Telšiai district soldiers wore Lithuanian army uniforms with Lithuanian insignia. They were armed with rifles and pistols. Soldiers enlisted in the T.D.A. and that is how they called it. There are blank forms in which the wish to enlist in the T.D.A. platoon was made to the leader of the L.N.P. "Iron Wolf". At the same time they filled out a sheet, "L.N.P. Defense of National Labor (TDA) Member's Information". There is the TDA enlistee's oath: "I swear to faithfully and conscientiously perform the "TDA" member's duties, and bearing the name of an elite Lithuanian, I will work for the welfare of my nation and will fight for its endeavors. ..." There is also the "Iron Wolf" enlistee's solemn oath: "I solemnly swear that I will faithfully and conscientiously perform the "Iron Wolf" member's duties, will defend the Lithuanian nation's right and honor, and sparing neither my life nor my powers will work for its welfare..." There is a declaration to the Telšiai T.D.A. Officer's Club's Council. In none of the forms or oaths is there any mention of Hitler or Germany to whom the Auxiliary Police Battalions pledged allegiance elsewhere in Lithuania. The rebels in Telšiai district were not disarmed, as in the rest of Lithuania. They kept their weapons until January 1, 1942. Even the call for volunteers to enlist in the Lithuanian Self Defense Units on February 6, 1942, as announced by Telšiai District Chief A.Ramanauskas, makes no mention of Nazi Germany. **Where do you emphasize Lithuanian responsibility for these units?**

Lithuanian responsibility is made manifest by the "Telšiai City Defense of National Labor Platoon FOUNDING ACT" published in "Žemaičių žemė": On October 14, 1941, the leader of the Iron Wolf in Telšiai convened a meeting of the like minded in Telšiai regarding Lithuanian national labor. Those present, having heard a report by the Iron Wolf Leader and having discussed the need for Lithuanians to unite in order to help, in an organized fashion, the Lithuanian Nationalist Party to strive for cultural and state aims, decided to enliven the activity of the Telšiai city Defense of National Labor by forming, in the form envisaged by the L.N.P leadership, a T.D.A. Telšiai city platoon. Working in the Defense of National Labor, we pledge to be tireless promoters of its ideas and executors of the orders of the national Lithuanian leadership." Where are the Germans? And why doesn't A.Bubnys in his book about the battalions not bring to light all of these documents, nor emphasize the autonomy of Telšiai area Lithuanians?

Noreika was the highest authority in Telšiai district.

You acknowledge in your certificate that Jonas Noreika was guilty in contributing to the judicial persecution of individuals who collaborated with the Soviet occupying regime in 1940-1941. You note that he along with others made a ruling to sentence Jurgis Endriuška to three months imprisonment in a labor camp. It must be said, you neglect to state that Endriuška received such a sentence for directing a choir. **Why did you not review all 270 court cases in the LCVA f.R-1441, a.2 catalog?** Indeed, these catalogs make clear the unusual autonomy which Lithuanians had in Telšiai district, in the name of the Republic of Lithuania, as well as Telšiai LAF leader Jonas Noreika's role in granting and rejecting requests for pardon. We know that the eminent forester Aleksandras Tenisonas's wife "died tragically" in July, 1941. It turns out that "IN THE NAME OF THE REPUBLIC OF LITHUANIA, on July 19, 1941, in Telšiai", a battlefield court sentenced her and 11 others to death by the laws of Lithuania. Her request for a pardon was rejected by the Lithuanian Activist Front staff in Telšiai, which is to say, Jonas Noreika. The next day in Telšiai he celebrated the great manifestation of unity. There is prosecutor B. Antanėlis's instruction of July 20, 1941: "Please hand over the ones to be executed to the guards in the platoon of reservists [Šauliai] which has come." The cases of the battlefield court help us understand bishop Vincentas Borisevičius's testimony, "with the now deceased bishop [Justinas Staugaitis] we used to send priests to mediate so that Communists would not be executed. We succeeding in saving 5 people: Žutautas, Abramovičius and others." From the details it becomes apparent that Algirdas Žutautas was one of four Soviet officials of the Telšiai prison who, at the start of the war, considered which of the prisoners to keep alive, and which ones to kill in Rainiai forest. On July 19 the Telšiai Activist staff granted Žutautas's request for a pardon, but rejected the requests of five prison guards, and thus executed the witnesses of the fate of the Rainiai victims. It's interesting, under what conditions did Jonas Noreika satisfy the bishops' requests? For the very next day High Mass was part of the "Land of Samogitia" manifestation of freedom.

Šiauliai lawyer Matas Krygeris learned of those condemned on July 19, 1941 in the following manner:

In some places, brother Lithuanians conducted executions of their own initiative. In particular, in Telšiai there formed a Lithuanian "battlefield court" of superpatriots, which tried "Communists" and "activists on behalf of Communists", and executed its own sentences. One of the condemned, Vladas [Bauža], born in 1909, in July, 1941, along with 14 other "Communists" was transported out of Telšiai to be shot. In executing the sentence, he was placed with the others aside a pit. Upon hearing shots, he got spooked and fell into the pit, and then some two hours later he crept out of it and ran away. ... I drove to Telšiai to ascertain what was going on. At the Lithuanian Activist Front headquarters, [Bronius Antanėlis], who titled himself "the battlefield court" prosecutor, introduced me as the Šiauliai province prosecutor, who had come to confer regarding those being held. I openly declared to those present:

- I think you have concluded for yourselves that a second, Hitlerist occupation of Lithuania has taken place, which promises no good. I disapprove of the "battlefield court" you have organized and its death sentences. ... The LAF Telšiai staff held many detainees in one barrack and the Telšiai jail. I suggested to release them before the Gestapo got a chance to take them into its own custody. There were none who objected. Augustinas Ramanauskas, who later became General Councilor for Agricultural Affairs,

added: "I told you that what we're doing is wrong." ("Rūstūs prisiminimai", 1994, p.50-51)

Why don't you publish Jonas Noreika's order of July 25, 1941 (LCVA f.1075, a.2, b.6) and lay out its circumstances? It must have been a consequence of Krygeris's intervention. From Noreika's order we see, as with the requests for pardon, that Jonas Noreika was the highest authority in Telšiai district, higher even than District Chief A.Ramanauskas, who had said, "what we're doing is wrong". The order "To Telšiai District Police Station Chiefs and Activist Staffs" underscores, "It is strictly forbidden to hand out death sentences and execute them on the basis of local initiative. In transporting detainees you must prevent any chance of escape, and any reports that "the detainee was shot while fleeing" will be rigorously investigated. Criminal charges will be made for any such self-initiative." From Noreika's order it is clear that there were such death sentences throughout the entire district and that both policemen and activists conducted them. We note especially that L.Activist Front Leader Capt.Noreika signed first, and Telšiai District Chief Ramanauskas signed second. This again shows Jonas Noreika's primacy in matters of life and death. Therefore we assert that Jonas Noreika's criminal gang acted in the names of the Republic of Lithuania, the Lithuanian nation and "The Land of Samogitia". It also called itself LAF, LNP, TDA, "Iron Wolf", Apartment Bureau, Samogitian Legion and the 14th Battalion. Noreika's criminal gang by its own authority arrested and held Jews and Lithuanians, sentenced them, granted and rejected their pleas for mercy, and by its own authority executed them.

The white-bands held the Jews of Alsėdžiai village, then tortured and murdered them. **Where have you written up all of the activists who were subordinate to Jonas Noreika, their activity and their crimes?**

In Plungė, there also functioned a Lithuanian court, where fates were determined by Plungė's authorities, policemen, Alimas's wife Alimienė, Rev. P.Pukys, doctor V.Ivinskis and others. In all about 140 Lithuanians were executed in Plungė. It may be supposed that in one month, in Telšiai district, about 300 Lithuanians were shot dead. **What do you think, how many Lithuanians did the Lithuanians shoot dead while Jonas Noreika led LAF Telšiai?**

Jonas Noreika was morally obliged to save Lithuanians and Jews.

In this matter, we can call the Germans the rescuers of Lithuanians. Pakalniškis relates how, on August 5, 1941, a German rescued Juozas Jankauskis by asking, "How old is he?" and then saying about the 23-year old man, "You can't shoot such young ones, they don't yet have a brain. Stop these killings for once." Leonas Vilutis immortalized LAF's sick view of the murders: "The Telšiai prison partisans (the reservists) held over one hundred Communist activists they had captured who had committed heavy crimes against the Lithuanian people. The judicial organs investigated their cases and the guilty were tried. The German Commissar Gewecke, as representative of the province, suspended the investigations and freed the Communists, without considering their crimes, when he assembled the population [on August 28, 1941] in the market square and declared an amnesty. For he had the purpose to sow hatred among Lithuanians, to draw to his side the criminals, and to provoke the Judases, who

would snitch on those people who had brought them into prison."

Matas Krygeris by his brave example shows us all how Jonas Noreika could have and should have behaved.

Revolted by the Hitlerist killings, on July 29, 1941, I addressed the district chiefs of Šiauliai, Telšiai, Raseiniai, Tauragė, Mažeikiai and Kretinga with Document Nr. 85, suggesting that they stop the unwarranted arrests and executions of Lithuanians. In the circular, I pointed out that "annihilation of the Lithuanians who had worked in Bolshevik institutions was annihilation of the Lithuanian nation itself, and such endeavors of vengeance are to be most harshly rejected." Some of the district chiefs sent copies of my circular to their police station chiefs and this had a positive influence on them. I knew that I could suffer for this, yet I resolved to do so.

It is interesting that both the Soviets and the Nazis respected Matas Krygeris that he defended Lithuanians so. And yet the Lithuanian murderers themselves reported him, and he had to spend a good year in the SD prison in Tilsit. What is needed to acknowledge Jonas Noreika's unbridled rule and come to doubt the fruits of his "anti-Soviet" and "anti-Nazi" activity?

Jonas Noreika did not resolve to save deported Lithuanians.

Did Jonas Noreika care to save people or to oppress them?

His comrades such as Antanas Juočeris, in preparing for the war, accumulated a number of weapons, including dynamite. Telšiai police officer's wife Ona Algminienė relates in her novel based on reality, "The Red Blight":

"...armed activists are preparing, somewhere near the forest, to stop the train with our people and free the detainees from the wagons. They have no doubt of success - it would be no matter to defeat the armed Asiatics in a fire fight. ... Having considered all of the plans for the attack, the underground fighters - activists did not forget to consider the possible consequences as well. True, they would free those being deported, but the whole city might be held accountable, and possibly - the whole district. Should Stalin send an army of "exterminators", all would be leveled to the earth. Therefore they decided not to execute their plan."

Her son Liutavaras L. Algminas confirmed that all of the events in the novel were based on facts.

Jonas Noreika and his comrades wanted to come to power. For this reason they declined to fight a just fight, but awaited instructions from Nazi Germany.

Jonas Noreika's underground press fostered hatred.

We know that Jonas Noreika was one of the few organizers of the rebellion who had ties with Kaunas LAF, with Koenigsberg LAF, and with the Germans themselves. He was extremely secretive. It is

remarkable that Leonas Vilutis, who wrote about the Telšiai rebels in such detail, makes no mention of Noreika, although, truth be told, he makes no mention either of the Telšiai manifestation, Kazys Mockus and "Žemaičių žemė", or the mass murders of the Jews. However, Vilutis does write of Noreika's deputy Juodikis, who also maintained ties with Germany: "From S. Bagdonas I learned that teacher A. Norkevičius and Juodikis also knew about my activity at school. Later I understood that this officer was considered the most important organizer of the underground. Therefore official ties with him were avoided." A similar secretiveness arises in Adomas Jurgelis's account of how he distributed rebel publications, which he got from Juozas Mėčius. Jurgelis wrote down his recollections on August 25, 1941, and yet he intentionally did not name one very important person: "That same day [June 19] there came from Kelmė the high school student Jurgis Matula, who used to say that he had contacts even with ..." It is likely that that person was Jonas Noreika, but however it may be, Jurgelis names the same circle of underground press distributors which Kaunas LAF organizer Pilypas Žukauskas-Narutis associates with Jonas Noreika, namely Juozas Mėta (that is, Mėčius) and Stasė Vanagaitė. And we know from Damijonas Riauka that Jonas Noreika in Plungė published leaflets with a sizable circulation of 500 to 1,000. Jurgelis writes: "Rev. Velavičius calls on March 23rd. I promptly harness the horse, mount and ride. I get the March 19th declaration for printing. He says that he got but a single copy. I get back soon and we print them on the morning of March 24th, and we drive them to Telšiai, Varniai, and other places mentioned earlier. Having read the March 19th leaflet we decided to better organize ourselves." It is clear that he's referring to the leaflet "Dear slaving brothers", all of whose variants have these words: "Today, this very day, inform the Jews that their fate is clear. Therefore, whoever so can, would best get themselves out of Lithuania, that there be no unnecessary victims. In the fateful moment, take their wealth into your own hands, that nothing perish in vain."

We know from Varniai LAF staff leader Jurgelis, how that all ended: "Also, on Monday [June 23rd] we already started to arrest the Communists most dangerous to us, so that they would not have contact with the Red Army. On Tuesday, having noticed them in the forest, we go after the Communists of Varniai, such as the members of the Executive Committee, the Communist Party, and others. We seize them, put them in the bathhouse of farmer Povilas Martinkus in Pakalniškiai, and we place a guard." Whom do you think such arrests served more: Lithuania's independence or Nazi Germany's politics of occupation?

Why have you not investigated what Jonas Noreika published, and what were the consequences?

Jonas Noreika united society in criminal activity.

In the Telšiai area, Jonas Noreika conducted the genocide of Jews on a scale which brings to mind Pranas Jakys in the Kretinga area and Petras Požėla in the Šiauliai area. However, he exceeded them in his ability to unite all of society in criminal activity. It is therefore important to teach the youth how to recognize and reject such immoral temptations by a proclaimer of unity.

In the beginning of July, Jonas Noreika was already organizing intellectuals to organize manifestations. The Telšiai choir was established. It traveled through Samogitia along with speech makers - former

Soviet political prisoners. Crowds in the thousands thronged in Telšiai, Plungė, Nevarėnai, Varniai and Pavandenys. At the height of the Holocaust, a water sports festival was organized in Telšiai. Noreika handed out medals. Soviet books were burned in bonfires. Theater troupes amused the people, we should suppose, with the most despicable jeers. In reading the horrible editorials and counting the corpses, one inevitably perceives an intentional incitement of hatred. The Council of Arts which was formed under the Telšiai District Chief was so important to Noreika that it was promptly transferred to the L.A.F. propaganda unit, "where it will work in the greatest contact with our dashing activists".

Lithuanian society was unified by publicly mocking Jews. A.Pakalniškis describes the actions of the Republic of Lithuania's recruits. "Armed soldiers drove the Jews on as if they were prisoners, and to increase the derision, a Jew had to walk in front, holding a red Communist star in both hands, raised high. The once wealthy Jews of Plungė, the former owners of the large stores, and later the managers of those stores, were now herded about town in this way." In Plungė, even the guards of the "Mastis" factory got involved in the murder, just for the sake of trying out their weapons, as the Jews passed by on their way to be killed.

Lithuania society was also greatly unified by divvying up Jewish wealth. Hundreds of documents to and from the Telšiai District Chief and Telšiai Mayor painfully bear witness how Lithuanians distributed and appropriated the wealth of the victims of the mass murders, along with responsibility for those mass murderers. Lithuania's Provisional Government encouraged this with edicts, rulings and ordinances, just as Jonas Noreika encouraged this with his personal example, coveting a Jewish family's house and furniture.

The Telšiai District government, police, army and activists acted in unity to apprehend concocted "enemies", Jews and Lithuanians. United, they managed the Jewish ghetto and forced Jews to work as slaves. United, they convened a battlefield court, handed down death sentences and executed them. United, they carried out the orders of the Provisional Government. They did it all in the name of the Republic of Lithuania, in the name of "the Land of Samogitia". United, they disgraced the name of Lithuania, Lithuanians and Samogitians, so that subsequently it is hard for us to stand straight again.

Jonas Noreika sullied the servants of God, the bishops and priests of the Telšiai diocese, with crimes against humanity. The Soviets appropriated the Telšiai diocese's printing press, but the rebels did not return it, and so it belonged to "the Lithuanian government". Catholic press editor Kazys Mockus edited "Žemaičių žemė". Have you figured out who were this newspaper's participants? Unfortunately, the diocese did not distance itself from the newspaper. Cathedral organist Ferdinandas Jankauskas worked for the editor. Articles were contributed by "Žemaičių prietelius" editor Rev. Kazimieras Olšauskas, Telšių cathedral pastor Rev. Pilypavičius, Leonas Vilitis and Petras Gintalas. It should be supposed that the nucleus of the newspaper consisted of the participants of the Telšiai Catholic newspaper "Žemaičių prietelius". The publisher was Samogitian Activists, and later, Samogitian. L. Activist Front, which is to say, Jonas Noreika was responsible. Why did the diocese not object that "the Lithuanian government" used its printing press to incite mass murder? Why did it let innocent Jews be tortured and demeaned during the funeral of the Rainiai victims? Why did it forgive the murderers their sins? For that is the inappropriate use of a spiritual weapon. How have you

investigated the role of the Telšiai diocese in the Lithuanian crimes of 1941?

Jonas Noreika spiritually desecrated Jewish victims.

Why don't you emphasize the Lithuanian torturers' brutality and the Jewish victims' innocence?

For only then is it possible to understand and name Jonas Noreika's cruelest crimes, which tortured not only body, but spirit as well. The great rabbi Avrahamas Icchakas Blochas of the Telšiai yeshiva was a victim of exceptional holiness. In the face of Telšiai LAF crimes, he devoted himself to God, prayer, study of the Torah and education. When he was pummeled on the head with a hammer "to knock God out of him", he proclaimed, "God is for all". Why does the state of Lithuania not resolve to immortalize his martyrdom in Telšiai so that we might all learn from him as from a victor?

In the first days of the war, Jonas Noreika's subordinates, the Samogitian activists, inhumanely crammed 1,800 Plungė area Jews into the Plungė synagogue, with the result that at least four children were crushed dead, and some of the adults went mad. For two weeks, Lithuanians tortured their body and spirit: they gave them nothing to eat, nor to drink, they burned Scriptures, and would lead Jews out to mock them, rape Jewish women, shoot at the synagogue windows, shoot through the doors, beckon the sick and then take them away to shoot them dead, force Jews to eat manure, and burn Jews alive.

Plungė Jews were marched to the foot of Rudelis hill to dig themselves pits. The priest Lygnugaris drove over from Plungė saying that he could not save the Jews but he could baptize them before they died. He brought a bucket of water and baptized the Jewish maidens, according to one testimony, 74 high school girls. Arnoldas Pabrėža and his Lithuanian subordinates then raped them and killed them. Jonas Noreika must be held responsible for the martyrdom of these girls, the breaking of their spirit and the desecration of their bodies. They are completely pure and the truest martyrs. Why is their martyrdom not named as such? What do you think, should the Roman Catholic Church not cast them aside, not forget them, not demean them but recognize them as Catholic martyrs? Should not the state of Lithuania regard them as Lithuanian martyrs? Who in their homeland appreciates their holy sacrifice?

Jonas Noreika spiritually desecrated Lithuanian victims.

Jonas Noreika also spiritually desecrated the 75 Lithuanian prisoners who were murdered by the Soviets in Rainiai. Jonas Noreika's criminal gang intentionally distorted this horrible tragedy in order to justify its own murderous fantasies. Where have you investigated Lithuanian responsibility for exaggerating their torments? Lithuanians to this day necessarily emphasize the unrivaled brutality of Soviet torture. In your website, you acknowledge that, "What subsequently happened, is not well known. In Lithuania, these were perhaps the only murders after which not a single witness survived." Why don't you mention in your website that the witnesses of these murders, the Lithuanian prison guards, were shot dead by that gang which called itself the Republic of Lithuania, Jonas Noreika having rejected their pleas for clemency?

The Republic of Lithuania published in its press the Telšiai activists' mendacious, mass murder inciting fabrications. For example, the Provisional Government's Agricultural Palace's published weekly, "Farmer's Advisor", mendaciously declared on July 25, 1941, "The skin of some was torn off their heads. Leather belts were cut from the backs and breasts of others. The eyes of some were burned and the entire skin of others was scalded. The ribs of some were broken and their hands were tucked inside their guts. The sexual organs of many of the men were cut off and stuffed in their mouths. And the women were burned with a hot iron. The breasts of some of the women were cut off and tied to their ears. There were others who were tortured to death in even more cruel and disgusting ways. From the ways they were tortured and the from the various outer marks on their bodies it can be concluded that all of these people were tortured with the absolutely cruelest torments, such as could be invented only by the blood thirsty Asiatics' perverted imagination." These imagined torments and the overall system of torture were partially ascribed to the Jews with the purpose of justifying that they be plundered and killed off. When will the Republic of Lithuania determine who spread this lie and will start to resolutely regret this lie? Why have you not published at your website that the medical protocol written by doctor Plechavičius and the 1988 testimony of his assistant, Vaclovas Rubinas, negate the tortures concocted in the Lithuanian press?

Why is the Republic of Lithuania afraid to speak up that the murder of the Telšiai Lithuanian prisoners was a consequence not only of the indefensible Soviet cruelty, but also Nazi Germany's unexpected and no less bloodthirsty attack? Why has the Republic of Lithuania not condemned the war which Nazi Germany started? Does the Republic of Lithuania assert, as did Lithuania's Provisional Government, that Nazi Germany saved Lithuania with its invasion? Who disoriented the Republic of Lithuania?

Where do you emphasize that LAF Telšiai in its lies and brutality held its own with the Soviets? Lacking witnesses, how can we at all trust Jonas Noreika's comrades that the corpses, already rotting, which they unburied, were tortured to death, rather than mutilated when they were buried on the morning of June 25th or unburied on June 28th? What court of law would accept their testimonies, which are negated, for example, by Vaclovas Rubinas, who, working with doctor Plechavičius, wrote down descriptions of the dead bodies?

Plechavičius inspected about half of the corpses and I wrote down the mutilations of about half of the corpses as he dictated them. ... All of the bodies were bound. They all without exception had their hands tied behind their backs. Their mouths were bound and their hands were tied behind their backs with cloth ties. I don't recall any of them being bound by barbed wire or any other wire. In the group of bodies that I described there were none whose sexual organs were cut off. The sexual organs of almost all of them were battered. I recall that two or three of the bodies were shot through. There were eyes which had fallen out of their sockets, there were battered heads, and for others, their brains were protruding. ... The corpses had started to rot, as I mentioned already, and an unpleasant smell emanated. ... Doctor Plechavičius did not speak of scaldings or nails hammered in. The corpses had started to rot and one could have gotten the impression that they were scalded, and the skin could have peeled off. As I recall, it was being said that the bodies were unburied the previous evening, that is, on June 26, 1941.

The Soviets acknowledge that they killed the prisoners. But if they mutilated them alive, then why didn't they leave the bodies in place for all to see? Doesn't it seem to you that Telšiai LAF got lucky in that, by a strange coincidence, they discovered the corpses immediately after they finished driving the Jews into the Rainiai estate on June 27-28 ? Therefore they were able to force the Jews to wash the corpses and even shoot on the spot the Jew Dampis, who refused to wash them. Why in your book "Rainių tragedija 1941 m. birželio 24-25 d." (2000) do you reproduce, without comment, mendacious claims, such as Ranas Sabaliauskas's assertion that he himself saw how the prisoners were tortured in the forest? Or perhaps you think that Lithuanians knew from the very beginning where the bodies were, but kept quiet about it? Why is it that Ranas Sabaliauskas is the one who personally witnessed that lie, which "The Farmer's Advisor" spread? Why do you with your publication spread this lie further, without comment?

Why in your publications do you forget, as do Šiušaitis, Urbanavičius and Landsbergis in their exhaustive book, "Pamirštas SSRS karo nusikaltimas. Rainiai 1941 06 24-25." (2007), the words written on the prisoner's bowl, which the Telšiai battlefield court saved, and which end, "Heil Sieg! Deutschland über alles! You saved our parentland Lithuania from the claws of Asiatic predatory Bolshevik bandits and established a new government of our own people, true Lithuanians, on strong steel foundations." Do you believe that that bowl and the 239 word text on its outer wall were truly authentic?

Telšiai LAF leader Jonas Noreika is responsible for using the murdered Lithuanian prisoners to incite and justify crimes against humanity. He replaced sadness with disgust. The Jews held by Telšiai LAF were forced to unbury and wash the rotting corpses and to drink the washings, and were shot dead that same day. Then on the day of the prisoners' funeral they were forced to publicly repent. It is clear that LAF Telšiai did not behave this way out of revenge against the Jews, but out of a desire to do as it pleased and to justify the genocide of Jews and the distribution of their wealth which it already foresaw. Jonas Noreika is responsible for the discrepancy between the reality and the myth of Rainiai martyrdom, the lie by which he and his comrades covered up their own terrible crimes, and which even in our own times further damages Lithuanian and Jewish relations. Jonas Noreika's criminal gang spiritually mutilated and to this very day mutilate 75 victims which the Soviets murdered.

Jonas Noreika was best suited for the crimes envisaged in the Šiauliai area.

Šiauliai District Chief Ignas Urbaitis showed by his behavior how Jonas Noreika should have behaved. There exists his July 25, 1941 letter to the Mayor of Šiauliai.

I forward to you the request of the residents of the city of Žagarė that ethnically Jewish citizens not be transferred from the city of Šiauliai to the Žagarė old town and I ask you to pay attention to the serious rationales they provide and to draw the necessary conclusions. (LCVA f.R-1099, a.2, b.92)

I.Urbaitis's family recalls, and the interrogation of Urbaitis confirms, that from the very first days he tried in every way to give up his criminal duties. In perversely fostering the cult of Jonas Noreika, you

slander a righteous person, and thus you impel the revelation of not only the crimes against Jews committed by Noreika, who replaced I.Urbaitis, but also those of Juozas Brazaitis-Ambrazevičius and Lithuania's Provisional Government.

I.Urbaitis telephoned to Kaunas to inform them that he did not want to be Šiauliai District Chief. Receiving no reply, on July 14th he wrote himself an order to travel to Kaunas on July 18-19, and so the July 18th edict for transferring the Jews, which you mention, was signed by his assistant. In Kaunas, I.Urbaitis explained to Internal Affairs Minister Šlepetys that he did not want to be Šiauliai District Chief. From that time onward, I.Urbaitis stayed in his office not by his own will, but by the will of Lithuania's Provisional Government. In sending him back to Šiauliai, it takes responsibility for all of the Šiauliai District's decrees regarding the Jews, including the decree which I.Urbaitis signed on July 23rd about wearing the Star of David. Consequently, Lithuania's Provisional Government's "Statute for the Jews' Situation" are significant for Šiauliai District and all of Lithuania. Juozas Ambrazevičius discussed them in his letter to Zenonas Ivinskis on May 23, 1971:

A special case is the Provisional Government and the Jews, for which a ghetto was established according to the published collection of the Provisional Government's decrees. I would draw attention to the following facts regarding that ghetto: (a) The collection of decrees was declared not by the Provisional Government, but on the initiative of one of the First General Councilor's officials; (b) the alleged decree for establishing the ghetto is placed at the end of that collection, as the last one with the signatures of J.Ambrazevičius and Šlepetys (Internal Affairs Minister), whereas all of the other decrees or resolutions were proclaimed with the signatures of Ambrazevičius and the Manager of Affairs (J.Švelnikas). This difference encourages us to come up with a reason why for that difference. And that "difference" accounts for the real path of that ghetto decree. Namely: the Germans demanded a ghetto from Commandant J. Bobelis. J. Bobelis explains that he must get a ruling for that from his government. He prepares a draft with the signatures of Ambrazevičius and the Internal Affairs Minister. That draft was discussed on several occasions and ever postponed. The ruling not forthcoming, the Germans established the ghetto of their own initiative. As an issue, the decree lost all relevance. And so it remained among the papers as a draft, not as a ruling. (VU f.198, b.972)

Ambrazevičius's excuses nevertheless confirm that the Provisional Government seriously considered how to oppress Jews in all of Lithuania in the name of the Republic of Lithuania. It was choosing the state crimes proposed by J. Bobelis, from which it was saved only by the Voldemarist putsch. Zenonas Ivinskis recounted the longstanding impact of these decrees:

It was later easy to verify how comparatively many new laws, decrees and regulations the LPG [Lithuania's Provisional Government] passed and proclaimed from that collection which already in the Fall of 1941 the First Councilor's Gen. Kubiliūnas's agency published in Lithuanian and German for its civil service. The new administration could not ignore what the LPG had done, and basing itself on the protocols of the Minister's Cabinet and their appendices, all manner of newly passed laws and decrees, it codified them for its own purpose. 8) This work, in accordance with the LP Government protocols, was fastidiously performed by Kubiliūnas's Chancellery's lawyer Montvila. (VU f.198, b.917)

And, in fact, the Kaunas ghetto was established on July 25 by the Lithuanian Voldemarists, the

Lithuanian Nationalist Party, immediately after the putsch against J. Bobelis. During the putsch, the Voldemarists also detained Minister Šlepetys and held him hostage. Under such circumstances, Noreika came to Kaunas. Major Svilas suggested him to Ambrazevičius. Noreika understood full well what the Holocaust was, and readily agreed to perpetrate it in Šiauliai. At the same time, it was useful for Lithuania's Provisional Government to woo him out of Kaunas, for right away he conducted against it the harmful politics of the Lithuanian Nationalist Party. Thus we read in Zenonas Blynas's diary entry of August 1, 1941, "There's news that the Cabinet offered Capt. Noreika the position of Šiauliai District Chief. Thus men are "liquidated". Give them credit, it's quite a fight."

And under what circumstances did Minister Šlepetys sign his appointment of Noreika? Blynas writes, on that same day, August 1, 1941: "Reivytis - the police chief - came about 14:00. There were Taunys, Brunius, Stanevičius. Those 4 spoke about liquidating Šlepetys. They wrote up a letter that Šlepetys resigns as of this August 1st and hands over his office to Major Puodžius." All of the people named above were supporters of the genocide of Jews. The next day, August 2, 1941, Blynas writes: "Everything's fine with Šlepetys. He joined us. He'll do what we want. According to him, the Germans are imposing (or will impose) Raštikis and Meškauskas-Germantas upon the Cabinet."

Putting it all together, Lithuania's Provisional Government suggested Jonas Noreika as Šiauliai District Chief with the purpose of getting him out of Kaunas, where he was harming it with his activity with the Lithuanian Nationalist Party. He was well suited for those duties because he knew that the Jews would all be murdered and he supported that. And Minister Šlepetys appointed Noreika only after he gave in to the Lithuanian Nationalist Party and its genocidal program.

Jonas Noreika dutifully "isolated" Šiauliai district's Jews.

Do you agree that the isolation of people is a crime against humanity? It conflicts with Lithuania's constitution. I believe that the state of Lithuania and its citizens will agree that it is unacceptable. Indeed, those who assert the opposite undermine Lithuania's statehood.

Is it acceptable to you that in 2015, esteemed professor Vytautas Landsbergis, the legal equivalent of a President of Lithuania, defended Jonas Noreika with the following thoughts?

The LGGRT Centre distinguishes between the isolation and annihilation of people. The current accusers of Jonas Noreika do not make this distinction. Isolation from other residents can also be called segregation. (The Russian empire, the Republic of South Africa, the US war with Japan and other instances.) In the countries occupied by Germany, in executing the inhumane Hitlerist doctrine of "cleansing" Europe of Jews, the Jewish nation's segregation was followed by annihilation. The Gypsy's as well.

Perhaps the professor's father, Utilities Minister Vytautas Landsbergis-Žemkalnis, thought similarly about "isolation" and "separation" when on June 27th, Lithuania's Provisional Government assigned to his Vice-Minister the task of setting up a concentration camp, one should think, at Kaunas VII fort, where within less than a couple of weeks, on July 4-6, the Voldemarists relished in the murder of 3,000

Jews. In those days, Finance Minister Jonas Matulionis laid it out to the Jews as follows:

I am a practicing Roman Catholic. Like other believers, I think that one person may not take away the life of another person, such as himself. Only God has such a right. I never was predisposed against anybody, however; during the Soviet occupation, I and my friend came to understand, that our path and the Jews' path differ and will never coincide. It seems to us that Lithuanians and Jews should be separated from each other, and the sooner, the better. The ghetto is necessary for this purpose. There you will be separated from us and no longer able to harm us. This is the opinion of a Christian.

On July 11, Kaunas archbishop Juozas Skvireckas thought as follows:

The Jews had tried to find defenders and had even visited bishop Brizgys, who explained to them, that the Jews probably know of the Catholic clergy's position regarding the Jews, but if they were now to attempt to publicly speak out for the Jews, they could be lynched themselves [by the Lithuanians]. It goes without saying that not all Jews are guilty, but the guilty ones incurred the enmity of Lithuanian society upon all Jews, in general. The Jews should understand at this moment that there is no reckoning by which they must necessarily force themselves upon Lithuanians to be amongst them, but that it would be better for their own sake if they calmly remained alongside Lithuanians in the places assigned to them, that it would be for them, let us say, calmer in Panevėžys or Šiauliai, where there were no excesses against them, than in Kaunas, into which some 8,000 Jews from all lands have wandered in recent times.

Do you think that the isolation of Jews was acceptable or unacceptable to Jonas Noreika? In your certificate you asserted that the Nazi occupation's administration managed to involve Noreika in matters related to the isolation of Jews. Would it not be more correct to say that Jonas Noreika himself got involved? and that it was an important part of his duties?

Jonas Noreika perpetrated Nazi crimes more vigorously than his superior.

You assert in your certificate, "J.Noreika was, as such, an employee of, and the leader of, a civilian institution, and not a police structure." However, the District's police communications with the Šiauliai province, that is, with the Germans, went through him. They were required to inform him on all matters. They were to call him at any time, night or day. **Why don't you publish the documents which bring to light the duties which I.Urbaitis refused, and which Noreika chose?**

- August 6, 1941 "To Šiauliai District Parish Chiefs and Mayors of Towns ... 1. Local municipalities are to take possession of both portable assets and real estate which were left without caretakers by Communist activists and all manner of ethnically Jewish citizens until the Administration instructs what to do with such property ... Noreika" (LCVA f.R-1099, a.1, b.1, l.113)
- August 7, 1941 "We ask You, Sir Chief [Noreika], not to decline to give to the Kuršėnai Parish

Chief an instruction to hand over to the Brewery "Gubernija" the fruit drink facilities of Juodeikinas as well as those of other ethnically Jewish individuals in your district. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.418)

- August 9, 1941 "To the Tryškiai Parish Chief. Having agreed with the Gruzdžiai Parish Chief, I assign to you, in the space of three days from today, to evict the ethnically Jewish citizens from the town of Tryškiai to the town of Gruzdžiai [crossed out: Pakruojis]. Noreika." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.137)
- August 16, 1941 "All ethnically Jewish citizens are required to wear an 8-10 centimeter yellow six-cornered (David's) star not only on the left side of their chest, but also they are required to wear the same sized star on the left side of their back as well. They must all work, and upon establishing a "ghetto" in the district - a special place for them to live - they must all live in the designated area. ... Noreika" (LCVA f.R-1099, a.1, b.1, l.130)
- August 16, 1941 "Pursuant to Order Nr.429, in the matter of Jewish property the following is required: 1. Property inventories must be signed as well by the Jewish owner. 2. The compiled lists are to be sent to the District Chief in the space of 1 week, that is, by the 22nd of this month. 3. Order the local residents that in the space of 1 week, that is, by the 22nd of this month, they declare what items they have which are not their own. Send those declarations to the District Chief by the 25th of this month. J.Noreika." (LCVA f.R-1099, a.1, b.1, l.134)
- August 25, 1941 "Telephonogram Nr.188 To the Šiauliai District Chief [Noreika] from the Žagarė Municipality. We inform you that in Žagarė the region designated for the Jews has an area of 12,135 square meters. At the moment, 715 Jews already live there. (LYA f.K-1, a.58, b.6458/3, l.60.) Thus was reported the updated Jewish population, having shot to death 38 Jews in those days.
- August 29, 1941 "Telephonogram Nr.220 To the Šiauliai District Chief [Noreika] from the Žagarė Mayor. In executing the Šiauliai District Chief's Order Nr.962 of August 22, 1941, we report that in Žagarė, on August 29th of this year, 949 ethnically Jewish individuals from other towns and parishes were housed. Posts for the ghetto are being made, but we request wire and nails as we lack them." (LYA f.K-1, a.58, b.6458/3, l.62)
- September 5, 1941 Noreika defended the rights of a perpetrator of violence in Kuršėnai, local police chief Vidugiris, namely his rights to plunder Jewish property. Noreika wrote a complaint against Kuršėnai region's prosecutor Chaleckas for wanting to detain Vidugiris. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.517-520)
- September 10, 1941 "To the Local Commandant in Šiauliai. I report that I have permitted the Lithuanian Energy Board's Bačiūnai Peat Field, where there are 300 [Jewish] people, to temporarily use the field kitchens, one kettle each, which the retreating Russian army left behind. Noreika." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l. 269)
- September 22-23, 1941 "To the Sir, Šiauliai City and District Chief [Noreika]. I ask Your intercession to provide weapons to the individuals listed below, who will perform guard duties for the people assigned to work on the Joniškėlis-Žeimelis railroad." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.338-340) The railroad guards watched over both Jewish slaves and prisoners of war.

- September 26, 1941 "To the Joniškis City Mayor. Pursuant to my Bulletin Nr.962 of August 22nd of this year, I report that I allow the ethnically Jewish dental technician to be kept in the town of Joniškis for up to two months. You and the local dentist are responsible for his actions and performance at work." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l. 380) Noreika made use of his right to send Jews into the ghetto and take them out of the ghetto.
- October 1, 1941 "To the Šiauliai Municipality. I return to the Ghetto the certificates of the Jews by which they were allowed to work within the boundaries of Šiauliai Parish. I send them to the Municipality as belonging to it. Appended: 27 certificates. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l. 394-395; 447; 448; 1159-1160.) Noreika signed various documents about transferring to the Šiauliai ghetto the various Jews who worked as agricultural laborers.
- November 4, 1941 "To the Šiauliai Municipality. In returning the correspondence about payment of the wages for the ethnically Jewish workers, who worked on the Joniškėlis railroad, please approach the Railroad Board." (LCVA f.R-1099, a.1,2, l.504)

We see that Noreika was deeply involved in the matter of abusing Jews. Soon the Jews of the Žagarė ghetto were all murdered. Jews did not engage Noreika, but rather Lithuanian intellectuals, who succeeded in coming to agreement with Noreika's supervisor, Šiauliai Province Commissar Gewecke, to let the Jews of Šiauliai ghetto live a while longer. Domas Jasaitis recalls:

The first visit by representatives of the Šiauliai community (Rev. J.Lapis, J.Orlauskas and D.Jasaitis) to Šiauliai Province Commissar Staff Leader Schropfer with a request to stop the annihilation of Jews ended unsuccessfully. The latter cut off the discussion and advised, in a threatening manner, not to muddle in these matters, as they are exclusively within German providence and jurisdiction. But the shootings of the Jews continued, though in smaller numbers, and the Jewish Council would not forgive the matter, but asked to save them. Therefore, about two weeks later, those same individuals approached Gebietscomissar Gewecke and asked him to stop the execution of innocent Jews. He promised and he fulfilled his promise.

Whereas Jonas Noreika accelerated the killing of Jews, as we see from events in Joniškis. Noreika's subordinate, Šiauliai District Police Chief Paliūlionis instructed Joniškis Police Chief Sutkus to organize the mass murder of the Jews, which occurred on August 23rd. (LKP f.3377, a.55, b.150, l.10)

Jonas Noreika served the Nazis genocidal policy more vigorously than his superior! Why don't you emphasize this?

Jonas Noreika revealed himself in Šiauliai as a slave lord.

Jonas Noreika's view of government is best revealed by his personal plan to establish a forced labor camp in Šiauliai District. Already by August 23, 1941, he had thought through the positions for 44 employees and a budget of 1,181,660 rubles.

To the General Councilor for Internal Affairs, Sir: In Šiauliai District there are many individuals who

should be isolated from society. To imprison them would be perhaps not rational. The best would be, upon isolating them, to give them work. In Šiauliai District, work has started on a highway between Joniškis and Skaistgiris. Material for the highway, namely, gravel, has already been made, and part of the digging has been done. The total length of the highway is 26 km. While this work was being done, barracks were set up for workers. Some 100 workers fit in a barracks. We will get these two barracks in Šiauliai District. We just need to transport them. I ask Your permission to let us establish a forced labor camp in Skaistgiris for 200 people. There will be work here for a long time because, having completed the building of the highway (which will take about 3 years), it will be possible to use the workers for work in the forests, as this is a wooded region. Upon establishing a work institution, the District would more quickly cleanse itself of the undesirable element and would extend the highway, which is much needed in getting to and from Žagarė.

Appendix: Skaistgiris forced labor institution's staff and budget. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.464-472)

He sent his "Idea for Lithuania" to Juozas Narakas, with whom he was later imprisoned in Stuthoff. On October 15, 1941, Lithuanians rejected his idea.

In returning to You your Document Nr.1047 of August 23rd, I inform you that the Forced Labor Institution Board does not foresee establishing a forced labor institution in Šiauliai District as the existing three institutions suffice for the while being.

Noreika showed good will in agreeing to send Lithuanians to the other forced labor camps, such as railroad switchman Bronius Nevarauskas, who insulted the honor of a policeman. However, the railroad men were incensed that he was arrested without their knowledge, as that could have given rise to an accident. (LCVA f.R-1099, a.1, b.15, l.52-62)

Meanwhile, Jonas Noreika continued to care for his area's roads. He submitted a complaint against estate owner Gruževskis for not taking care of the roads. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.559)

The German Nazis let Jonas Noreika fully realize himself in cultivating the slavery of prisoners of war in Lithuania. Of course, slavery directly supported the war. On April 30, 1942, Noreika received the following letter:

Sir General Commissar reported that between late Spring and early Summer about 10,000 - 20,000 prisoners of war may come to Lithuania for work. It will not be possible to assign prisoners individually because of policy decisions. In every case, teams of at least 10 prisoners of war will be made, and they will be watched by two guards. It is possible that Ukrainians will be enlisted as guards. Officer control posts will be established to supervise the commands. 10 Reich pfennigs per day per prisoner must be paid to the Stalag. Prisoners of war are fed by the agricultural enterprises themselves and in accordance with Sir General Commissar's order published on January 2, 1942.

Jonas Noreika telephoned the district parishes and 19 of them agreed to take between 20 and 150 slaves. However, Kuršėnai parish replied to Jonas Noreika, "They would be needed, but they decline to have camps." There is a sheet where Noreika summed up 1,210 prisoners of war, but then cut it down with a red pencil to an even 1,000. (LCVA f.R-1099, a.1, b.32, l.185)

Can it be ascertained from the court case Lipeikienė vs. Rukšėnas that both sides along with Lithuania's courts held prisoner of war camps to be condemnable? How then do you justify Jonas Noreika's activity in establishing camps, arming the guards, catching escaped prisoners, and collecting fees from farmers for every prisoner? How many Lithuanians profited from his slaves, prisoners of war? Do you agree that slavery injures not only the slaves, but also the slave lords themselves, hurts their self-esteem, and harms their family relationships and their civic values for the long term?

But the farmers loved Jonas Noreika! Therefore he could rely on them in supporting the students.

To the Parish County Chiefs and the Town Mayors, I send to you for your information this letter from Vilnius University students, having no doubt, that you will find opportunities to collect fatty victuals from farmers, freely and voluntarily, for our students, who are making their way towards an education, and working in exemplary unity. Send the collected products directly to the student cafeteria in Vilnius, on Augustinas Street Nr.4, and if you can't send them, then approach the District Board's Economy Department. Whatever you should do, report it. J.Noreika. 1943.I.5 (LCVA f.R-1099, a.1, b.38, l.22)

So perhaps you agree with the editorial, "Mercy Out of Place", published on September 26, 1941, in the Lithuanian Nationalist Party's newspaper for Šiauliai, "Tėvynė":

These prisoners of war, who are in no way comparable to the valiant German army, neither in education, nor in behavior, are yet often supplied by Šiauliai residents with various products. Not only products, but sometimes it goes so far that apples, bread and cigarettes are thrown to Russian prisoners of war as they are driven along. The Germans guards escorting them have quite a bit of trouble until they restore order to the prisoners' completely disordered units, for they seize upon every trifle cast, like hungry wolves upon their prey. [...] Every Lithuanian must every day have this all before their eyes and ever recall that only the Fuehrer of Great Germany, Adolf Hitler, and the noble army which he leads, brought this salvation. Bearing that all in mind, we must right away and for all times put an end to unnecessary mercy.

Does this editorial, most probably by Simas Miglinas, confirm the legend which you tell, that Jonas Noreika's daughter Dalytė handed out buns to Jews? What do you think, did Jonas Noreika throw cigarettes to prisoners of war? Was he characterized by unnecessary mercy?

The 14th battalion ought to be called Noreika's army.

Why didn't Arūnas Bubnys, in his book on Lithuania's battalions, investigate Jonas Noreika's ties to the 14th battalion? For this battalion consisted of three companies which most distinguished themselves by the mass murders of the Jews of Plungė, Telšiai and Žagarė, respectively.

The battalion was led by Captain Stanislovas Lipčius, poet Maironis's sister's son, who had studied in Belgium, and who was subordinate to Plungė Military Commandant Jonas Noreika. Why does Rukšėnas assert in his article, "Other sources let us assert that P.Pukys's unnamed officer was in fact Captain Lipčius."? Note that the pastor testified, "I did not know his last name because I did not know him at all", whereas the captain's wife was Plungė high school's history teacher I.Lipčienė, and so the

pastor must have known him, and perhaps he even married them.

The Šiauliai 14th Battalion Staff was formally in Telšiai, but in fact was in Plungė, where Captain Lipčius lived. Other officers who had once been subordinate to Noreika also worked there. It is remarkable that in terms of its oaths, uniforms, insignias and all else it was the battalion which was most similar to a unit of the Lithuanian army.

Jonas Noreika's institution paid the battalion's warriors their wage for the time period during which they murdered the 2,402 prisoners of the Žagarė ghetto. "This hereby certifies that the Lithuanian Self Defense Forces' Šiauliai Province Staff's soldiers did in fact receive their wages from the Šiauliai District Chief's institution for the period from September 20, 1941 to November 1 in the amount of 53350,03 rubles." (LCVA f.R-1099, a.2, b.2, l.133) Why was such a certificate necessary? Is this certificate related to Captain Lipčius being released from his duties on September 1, 1942?

Other criminals against humanity were likewise imprisoned in Stuthoff.

At this point, you will probably agree that Jonas Noreika committed various crimes against humanity. But in your certificate you highlight his anti-Nazi activity. You extol him as an honorary prisoner of Stuthoff.

When will you objectively, scientifically investigate the Lithuanian prisoners of Stuthoff? The Nazis simply held hostage those well known Lithuanians who were easy to arrest. Indeed, the Nazis thoroughly investigated their real enemies and punished them mercilessly. The Nazis did not investigate the Stuthoff prisoners. They considered them honorary prisoners and they did not personally pressure them. It is clear that they weren't the Nazi's enemies, but simply were hostages chosen for the sake of punishing the Lithuanian people.

The fact that the Nazis detained Jonas Noreika in no way negates his crimes. When will you determine and name all of the Lithuanian honorary prisoners of Stuthoff who committed crimes against humanity?

Pranas Germantas-Meškauskas and Stasys Puodžius were supporters of the genocide of Jews. Vytautas Stanevičius participated in the Lithuanian Nationalist Party putsch, whose purpose was to enlist Lithuanian forces in the genocide of Jews. Pilypas Narutis-Žukauskas signed Prapuolenis's speech, which proclaimed that "LAF revokes hospitality to the Jewish ethnic minority in Lithuania." Kazys Bauba edited "Į Laisvę" and in his editorials urged ethnic cleansing. Rapolis Mackonis founded the Vilnius newspaper "Naujoji Lietuva", which likewise incited ethnic cleansing. Petras Buragas was the Vilnius Mayor's Advisor on Jewish Matters. Robertas Grigas was Vilnius Vice Mayor. Juozas Narakas was the Deputy to the General Councilor for Internal Affairs, and Mečislovas Mackevičius was the General Councilor for Justice. Mykolas Mačiukas was the LAF Military Department Chief. LAF activist, Vilnius Municipal Secretary Jonas Čiuberkis wrote monthly reports to Vilnius Province Commissar Hingst about popular sentiments, for example, regarding Poles and Byelarussians.

You assert that Jonas Noreika was arrested for his anti-Nazi activity. First of all, it is strange that just

prior to that, the Nazis sent their alleged enemy on a propaganda trip around Germany. Furthermore, they arrested him twice. The first time they released him for the money raised by the Mardosai village rebel unit. But the Nazis did not release political prisoners for money. This proves that he somehow transgressed against the Nazi regime, but that the Nazis did not accuse him personally of political activity. They arrested him a second time specifically as a hostage.

Why don't you publish Stuthoff prisoner Rapolas Mackonis's memoirs? Is it because he immortalizes Noreika's loyalty to the Nazis?

But even then Narakas, basing himself on who knows what, kept trying to prove his point:

- They will drive the Americans and British out of Sicily. For the Germans aren't as weak as you would like.

Such an opinion was supported by another fellow sufferer, who made himself out to be a major politician [crossed out: although he was but a district chief]. In supporting the opinion of the "strategist" Navakas, this "politician" went even further. In his opinion:

- The Germans are withdrawing from the East not defeated - far from it, but rather for political considerations. The Americans and the British must come to understand and come to believe that the danger of Bolshevism threatens Europe all the more and they will soon make peace with the Germans. (LKP f.3377, a.48, b.674, l.207-208)

Lithuania's officials still keep insisting. They gasp for air, as if suffocating. They flail with their arms, as if drowning. They do so not thinking about the nation, nor lamenting its fate, but having got stuck in their head that Lithuania is lost without them, that they alone are chosen to lead, to rule, to dictate. I look at these personalities of another day, seated across the table, and I can't understand how and by what manner they came here? There are no longer officials, and all the more so, no longer leaders, but some sort of misunderstanding. The Hitlerists devastated Lithuania and pushed them personally into the very bottom of hell, debased them, trampled them, dehumanized them, and still in the depths of their hearts they bemoan the fall of their nation's fiercest enemy, they wish for the success of Lithuania's executioners. No. That is not thinking. It is an obvious atrophy of the mind, a complete stupor. (l.226-227)

The creators of Noreika's legends injure Lithuania.

Have you noticed that Jonas Noreika is the subject of legends? A scientific investigation, and all the more so, an investigation of responsibility, must separate the person from all manner of legends. How have you investigated the evolution of the legends about Noreika?

First of all, he created his own legend with his brochure, "Hold Your Head High, Lithuanian!!!", with the manifestations in Telšiai and Plungė, the delegation from "The Land of Samogitia", and especially his nom de guerre, "General Storm". The Lithuanian emigre developed Noreika's legend, namely Rev. Stasys Yla with his book "Žmonės ir žvėrys" ("People and Beasts"), in which he regards Noreika as a

Lithuanian and Catholic, who took care of Jurgutis, and who chose to return to Lithuania to fight the occupier. High school student Julius Šalkauskas admired him. Damijonas Riauka, Noreika's comrade in the Mardosai rebel unit, spoke up about him during Lithuania's Rebirth, as did his comrades in the National Council of Lithuania, Viktoras Ašmenskas and Saulius Gorodeckis. You fostered his myth along with them, perhaps because you were looking for partisan heroes.

I hope you will understand that this creation of myths injures all who empathize with Jonas Noreika's victims. His myth should also be of concern to all who comprehend that Lithuania, in the days of the Sąjūdis reform movement, having learned from the painful battles of the partisans, rejected their path, we should think, for all times. There are other, meaningful, just, spiritual and creative ways to battle occupiers.

My researchers agree that the legend of "General Storm" was most conducive to Soviet security. The centralization of partisans, which Jonas Noreika encouraged, allowed the security police to track down and capture en masse Lithuania's partisans, such as Jonas Semaška. When will you ask military officers to analyze Jonas Noreika's military plans? They are but childish applications of Kazys Škirpa's strategies to completely inappropriate circumstances. Indeed, it was one thing for Nazi Germany to cross the Soviet Union's border in 1941, but a very different kind of war was to be expected in 1946 between the USA and the USSR, all the more so it being the atomic age.

Jonas Noreika and the National Council of Lithuania behaved thoughtlessly with people, and that had very serious consequences. For example, the writer Kazys Boruta was arrested by the Soviets on March 17, 1946 and was in prison until March 17, 1949 because he did not turn in Jonas Noreika's comrade Ona Lukauskaitė-Poškienė, after she showed him one document.

We do not understand why the security police did not arrest Jonas Noreika, given that he served under his first and last name in the Soviet Army and afterwards worked as a lawyer in the Academy of Sciences. Indeed, Ignas Urbaitis received 15 years in a concentration camp for serving as Šiauliai District Chief for one month, and Juozas Naujalis received 10 years for serving as Šiauliai Mayor for one week. The one and the other rid themselves of their duties, whereas Jonas Noreika sought them. The strangest of all is the following interrogation of Noreika:

Question: On March 16, 1946 you testified that in the Red Army you maintained ties with the "ŠMERŠ representative" of the Northern Group 782 Reserve Regiment and that you worked under the pseudonym "Dmitrov". Do you confirm this?

Answer: I negate all that I said on March 16, 1946 in the questioning of my ties with ŠMERŠ agencies and that I had a pseudonym "Dmitrov". I was never associated with ŠMERŠ agencies. I gave false testimony in the first questioning because I wanted to convince the interrogator that I am not just a loyal Soviet citizen, but even better, that I actively worked in the Red Army's ŠMERŠ agencies and I helped to strengthen it and weed out its enemies with their roots.

In this way I wanted to prove to the interrogator that I am a completely transparent person, that there can be no suspicions in my regard and that I must be promptly freed from arrest.

Have you come across more such examples where Lithuanians arrested by the security police lied that they worked for ŠMERŠ? In our understanding, the security police did not torture Noreika until they verified that it was a lie. In those three weeks, Noreika betrayed a large number of people who had believed in him, including the renowned partisan Jonas Semaška. That shows that Jonas Noreika did not appreciate his unsuitability for partisan activity, especially for the sort that required developing a wide network. Be that as it may, his strange words make us wonder, perhaps he actually was a ŠMERŠ agent. Indeed, we know from his comrade Viktoras Ašmenskas's interrogation that Ašmenskas truly was recruited by Soviet security, and that Gorodeckis knew this. There is no indication that this had troubled Gorodeckis. Does it trouble you that Noreika's biographer Viktoras Ašmenskas worked for the security police? Why didn't you make this public, in publishing his book?

It is strange that the security police, in questioning Noreika, seemed hardly interested in his activity preparing the rebellion and during the Nazi occupation, as if it was already all known to them. It is also very strange that the security police is not interested in Noreika in any other file, including, for example, on November 11, 1944, when I.Urbaitis testified, "I worked for about three weeks until the German administration appointed this Noreika guy", and on August 4, 1945, when Rev.P.Pukys testified, "At the Commandant's Post, along with Alimas, worked Noreika...". In Klemensas Brunius's file it is incorrectly asserted that Noreika's whereabouts are undetermined, when in fact he had already been executed. It is strange that in Rapolas Mackonis's memoirs, which were kept in the security policeman Baranauskas's archive, the words "although he was but a district chief" are crossed out in pencil. We know that Noreika collaborated with Nazi Germany's security police in organizing the rebellion, in leading the genocide of Jews in Telšiai district, and in cooperating with them in Šiauliai District. Thus one may think that he similarly collaborated with Soviet security.

Where do you scientifically investigate the question, What were the ties between the Soviet security police and Jonas Noreika?

What is the essence of Jonas Noreika's legend? Why is it necessary?

Unequivocal Conclusions.

Jonas Noreika was an Enemy of Lithuania and Humanity.

The press ("Žemaičių žemė"), memoirs (of Blynas, Pakalniškis, Pocienė, Krygeris, Vilutis, Riauka and Narutis) and documents (Noreika's command, the battlefield court's files, Brunius's testimony) show that Jonas Noreika was the highest authority in Telšiai district and was most responsible for the terrible crimes which Lithuanian perpetrated in July, 1941, by which 3,000 Jews and 300 Lithuanians were murdered. The genocide of Jews was most important for Jonas Noreika. This is shown by his actions in Plungė, Telšiai and Kaunas, by the composition of his organizations (especially Telšiai LAF, the Plungė Military Commandant's Post and the "Land of Samogitia" delegation), and his articles (especially "Our Way" published in "Žemaičių žemė" Nr.5). He justified the mass murders as a means of taking over Lithuania's industry and trade from the Jews, but truly, as an opportunity to take over

their wealth. He was an enemy of democracy and a supporter of Hitler and Nazism. In the name of Lithuania, Žemaitija and the Lithuanian nation, he involved in his crimes the Telšiai area's officers, officials, clergymen, intellectuals, youth and society at large. Jonas Noreika betrayed those who believed in him - the people of the Telšiai area, the Kaunas Lithuanian Activist Front and Lithuania's Provisional Government. He was appointed Šiauliai District Chief because he was best suited for crimes against humanity. In these duties, he realized himself as a slave lord.

Your investigations of responsibility are unscientific.

Why do you think that our conclusions differ?

You don't want the truth. You don't admit it. You reject it. In your letter to me, you made this clear when you cited the European Parliament resolution on European conscience and totalitarianism: "whereas historians agree that fully objective interpretations of historical facts are not possible and objective historical narratives do not exist;" You declined to cite the continuation, which obligates us: "whereas, nevertheless, professional historians use scientific tools to study the past, and try to be as impartial as possible". As regards your behavior, you are not professional historians, you do not rely on scientific methods, and you do not try to be as objective as possible. How are we to come to an understanding on matters of the responsibility of the Republic of Lithuania? I try with good will.

There is one truth. There is one reality. There is the aim of understanding the victims and empathizing with them. There are thousands of corpses across Lithuania. The murderers' activity leaves its marks. The organizers of the mass murders sign their crimes in their personal style. The mass murders of Jews in Plungė, Telšiai and Žagarė are linked by common features: Lithuanian autonomy and self-expression; mendacious justifications - the fires in Plungė, the mutilated bodies of the Rainiai victims, the mutiny of the Žagarė Jews; the 14th Battalion, splendidly Lithuanian; Jonas Noreika.

You disassociate Jonas Noreika from his comrades and from the circumstances of his crimes. In your investigation he bears no responsibility for his subordinates. It is interesting to imagine how you would apply your methods of investigating responsibility to Hitler: *...in general we can assert that [Hitler/Noreika] never participated in any operations of mass annihilation of the Jews; was not an employee of the police structure, but rather of the civil service; could not have, of his own personal authority, ordered shooting; did not sign any orders to murder people; was not accused of murdering people; nevertheless, it is possible to observe anti-semitic manifestations in his writings.*

My researchers drew a diagram of Noreika's network of responsibility which we share with you with the purpose of understanding each other as to how Noreika and his criminal gang should be investigated.

Your investigations of responsibility are incomplete.

You rely on "Žemaičių žemė" and on Zenonas Blynas's diary, but you decline to delve into them and

conceive them as evidence of the genocide which Lithuanians perpetrated. You acknowledge the battlefield court case published in "Masinė žudynė" in 1973, but there are hundreds of such cases, which you do not read and do not match up with memoirs of the events. In fact, you don't even care to notice in that very same book (page 284) the assertion in the battlefield court case, "The pleas for clemency, made to the Lithuanian Activist [Front] Staff in Telšiai..." You ascribe moral responsibility to Ignas Urbaitis for the documents oppressing Šiauliai Jews, signed on July 23 and July 25, 1941, but you don't explain that Lithuania's Provisional Government is more responsible for them, in that it refused to release Urbaitis from his duties, until it had appointed Noreika. You acknowledge, as has long been known, that Noreika signed documents oppressing Jews on August 22 and September 10, 1941, but you neglect to mention that in the Šiauliai District Chief's archive LCVA f.R-1099 there are hundreds of such documents, which you may not have even looked through. In your certificate, you do not even mention the Telšiai District archive f.1075, where thousands of files reveal the oppression of the Jews, among them Jonas Noreika's order and the permits for the Lithuanian National Socialist Police to bear weapons.

You assert that you have comprehensively investigated Jonas Noreika. As a sign of good will, I append the list that my researchers compiled of the sources that they managed to review. The essence is clear, but for a thorough investigation you should publish the newspapers "Laisvieji žemaičiai" (1941.07.01) and "Žemaičių žemė" Nr.1 (1941.07.06), which Šiušaitė, Urbanavičius and Landsbergis cite, but we could not find anywhere. We would also like to see the files which Christoph Dieckmann cites. What did the German, W.Bischitz, who worked at the Mastis factory, testify? (Wiener Library, EW 13, 15975-76)? In the Lithuanian Central Archives, LCVA, we could not find the Plungė Mayor's archive. What was its fate? What documents are in the Telšiai diocese archive? What material concerning the events of 1941 has been collected by Bishop Vincentas Borisevičius's Canonization Tribunal? Latvian and Russian archives could reveal the activity of Einsatzkommando 2 in Šiauliai Province. There is important testimony in Yiddish, for example, in the Yad Vashem digital archive. Why don't you make use of it? When will you translate and publish the material collected by Yerushalmis? Or Galinas Masyupis's and Suzanna Kagan's testimony, in the Black Book, about the fate of Telšiai's Jews. When will you digitize the Pakalniškis archive in the American Lithuanian Cultural Archive (ALKA) and clarify, which of his writings were lost and why? Most importantly, when will you investigate Germany's archives - the SD's, the SS's, the Army's, the Military Intelligence's, etc. - and when will you look for traces of Germantas-Meškauskas, Noreika, Juodikis, Puodžius, Brunius, Pyragius and others? What did the prosecutor Ermer, who questioned Zenonas Ivinskis on September 26, 1968, conclude?

When will you thoroughly question Jonas Noreika's comrade Damijonas Riauka? For he asserts that in July, 1941, Noreika along with 10 other Samogitian intellectuals demanded that the German leadership ban genocide against people of Lithuanian and Jewish ethnicities and grant Lithuania self-rule. That, of course, is nonsense, but what could he say more about it? What would he say about Noreika's house at Vaižgantas g. 3, the permits to carry weapons, the Lithuanian National Socialist Police, Pranas Meškauskas-Germantas, the manifestations in Telšiai and Plungė, the mobilization into Lithuania's army, Povilas Alimas and LAF Plungė, the Lithuanian and German Commandant Posts in Plungė, "Žemaičių Žemė", "Dear Slaving Brothers", Rev. P. Pukys and Dr.Ivinskis, the Plungė court, Noreika's

order on July 25th, the genocide of Plungė Jews, the perpetrators, and the divvying up of Jewish property?

Your investigations of responsibility are biased.

It is clear that you did not investigate Jonas Noreika in the least for you simply cared to justify a political decision to portray Jonas Noreika "equivocally" and thereby try to keep him as a hero and find a way to appease those who think otherwise. Whereas I and other Lithuanians of integrity care that the Republic of Lithuania not injure those who empathize with the victims, and thus investigate and state the truth about the victims' culprits.

You know how to make a list of culprits. Here is the list that you, Director Teresė Birutė Burauskaitė, personally compiled, which was published in 2000 in the book "Rainių tragedija. 1941 m. birželio 24-25 d."

Soviet security workers who participated in arresting, interrogating or murdering the prisoners of Telšiai prison. Pavelas Agejevas, Michailas Čvanovas, Nachmanas Dušanskis, Aleksejus Galkinas, Josifas Jakovlevas, Nikolajus Jeninas, Jonas Jurgaitis, Kazijevas, Kovaliovas, Petras Lapinskas, Pranas Liepa, A. Minkevičius, Piotras Morozovas, Sergejus Novikovas, Pašinas, Pašninas, Petriakovas, Konstantinas Petrušenka, Piotras Popovas, Pračko, Petras Raslanas, Kazys Repšas, Aleksandras Romaščenka, Šeras, Daniilas Švaremanas, Vysockis.

Taken all together, do they compare with Jonas Noreika and his criminal gang?

You want to see Noreika as he was portrayed by Stuthoff prisoner Aleksandras Kantvilas:

Very popular; loved and respected by the people of Šiauliai and the area's farmers, always standing up against the occupiers' oppression and persecutions. Sparkling eyes, sprightly imagination, alert mind, a true leader. Noreika took in all of that intelligence, news, abilities and talents, which emanated from such Lithuanian celebrities between the four casement walls - the bedroom and dining room in the hostages' barracks. He never left the side of Prof. Jurgutis, sucking out all of his brains. He studied English, and improved his German, Russian and Polish. He studied everything, he saw and heard everything, and he loaded it all into his brain. Noreika did everything with such energy, dedication and diligence. He didn't have even a minute for frivolities, not even cards. I think that not even chess interrupted his studies. He was consumed with not letting anything slip by, not missing out on anything. But Noreika was not dry, he was feeling, sensitive, honest, attentive, a true gentleman, and also hot like fire. He would get angry, his eyes would cast thunderbolts, but he knew how to compose himself and he never let loose angry deeds nor words.

For a full portrait of Noreika, you could choose various backdrops - his trip with German scouts to Klaipėda, the house near the Plungė synagogue, the Plungė Military Commandant's Post, the Telšiai battlefield court, the manifestation in Telšiai or Plungė, the Telšiai water sports festival, the meeting in Kaunas with the Lithuanian National Party. But you choose Stuthoff as your backdrop and you make an icon of such a picture. In that event, be sure to choose a suitable frame for Jonas Noreika's picture,

consisting of the thousands of lives that he cut short: Leonidas Olšvangas's mother; the girl Cipora Keselytė, who Pabrėža led away; the Plungė sausage maker, forced to eat a bird alive; the ghetto council chosen at Kipras Petrauskas's estate; the little children, whose heads were bashed into trees, to save on bullets; the two-and-a-half year old boy, who a farmer drove to the Telšiai ghetto to be murdered, after he received jewels from his mother; the rabbi, who died of heartache, forced to burn the Torah scrolls; the photographer Berkoičius, forced to rake the fire that burned the Scriptures; blacksmith Gilisas and his son, forced by whips to go round that bonfire; the elderly, forced to carry a heavy log around that bonfire; the women, forced to watch the elderly; a woman who defended the elderly, who was shot dead with a pistol then and there; Dr.Zaksas's wife, who saw her husband tortured in the devils' dance, who then intruded with her two-year-old child and screamed, "Hangmen! Robbers! Bandits! You will end badly!"; revisionist Moišė Blochas, who exclaimed, "Today, murderers, you spill our blood, but the day will come, when your swinish blood will splatter the streets"; Ida Šerienė, who gave birth to a child in the synagogue; the boys who lived a half year longer because their parents dressed them up as girls; those buried alive; the starving children to whom the Lithuanians threw an apple before blowing them up with a hand grenade; the teenage girl, who chose to rather die with her mother, than live without her; the child, frozen to death outside, in the winter, after the priest drove him out with his mother; the women who gathered up all of their jewelry for Commandant Platakis, when he coveted their gold, for he knew that the very next day they would be shot dead; the women who used to be let out for an hour to beg sustenance from those who had taken over their homes; the unfed women, who waited, starving, for enough of them to be collected so that it would be worth the while to shoot them all dead; the team of Plungė firemen, husky, handsome men, with black uniforms and shining metal helmets, who once were the stars of every Lithuanian national festival, neater than the reservists, who therefore marched second in the parades, behind them; the two young Lithuanians who loved Jews, thus forced to pet and kiss them, dead; Aldona Tenisonienė, who "died tragically" and so on, until you will wring out one tear, just like bishop Justinas Staugaitis, upon receiving our delegation, or you will console us, just like Telšiai District Chief Augustinas Ramanauskas, that our suffering will soon end.

In your books, you portray the Lithuanian uprising of 1941 without any frame, that is, without the Holocaust in Lithuania. Here A.Bubnys describes the Plungė rebels without mentioning that they are all perpetrators of crimes against humanity, which should be clear to him from the documents that he himself cites.

At that time in Plungė a unit of the Lithuanian Activist Front was forming as well. Its nucleus consisted of former Lithuanian army officer Captain Stasys Lipčius, serving at the time as the battery leader in the 617-th artillery regiment of the 29-th reservists territorial corps, the above mentioned Reserve Lieutenant P. Alimas, Reverend Pukys, historian Dr. Zenonas Ivinskis [should be: medical doctor Vladas Ivinskis] and others. (Bubnys, Lietuvių tautos sukilimas, p.388)

In covering up the crimes of Noreika and his comrades, you necessarily hide from view many true heroes, exemplary people, from whom we need to be learning the many different ways we can show unity.

I already mentioned Rabbi Avrahamas Icchakas Blochas and the Jewish maiden martyrs.

One girl, when her friends began to be shot, ran up to the murderer, grabbed him by the throat and wanted to strangle him. However, another man hit her from the back with the butt of his rifle, and having shot her on the spot, threw her into the pit along with her friends. People say that the girl's last name was Cinaitė. (Bunka, Plungės žydų istorija)

Delving into the details, there were many virtuous people. Each and every one of them is a living reproach to Jonas Noreika and his followers as to how they should have behaved.

- Matas Krygeris. He empathized with the victims and defended them bravely. Both the Soviets and the Nazis persecuted him and respected him.
- Alsėdžiai Pastor Vladas Taškūnas. He most tenaciously resisted LAF self-initiative and inspired a whole group of his villagers to save Jews.
- Ignas Urbaitis. This Šiauliai District Chief resolutely gave up his duties.
- Leonas Taunys-Kovas. A Voldemarist, 1941 rebel, and postwar partisan, who nevertheless did not participate in the LNP during the Nazi occupation, sought no posts and lived with his parents in the countryside.
- Reverend Lygnugaris. He was so distraught at the martyrdom of the Jews whom he baptized that from then onwards he began to avoid people and shut himself up in a monastery.
- Šiauliai prison chief Virkutis. He refused to shoot prisoners because that ran against Lithuanian prison policy.
- Rev. J.Lapys, J.Orlauskas and D.Jasaitis. Intercessors on behalf of the Jews of Šiauliai.
- Aleksandras Pakalniškis and Stanislova Pocienė. They made public Jonas Noreika's crimes.
- Konstancija Kardinskaitė-Bidvienė. She bore witness, in 1998, in the newspaper "Žemaičių saulutė", about the genocide of Plungė's Jews, the Jewish maidens' martyrdom, and how her brother Edvardas shot Jews.
- Emilija Vitkevičienė and her fourteen year old son Kazys Vitkevičius. Rescuers of Jews. She was in prison for seven weeks under suspicion for being a rescuer of Jews. She was the truest anti-Nazi prisoner.

A total of 87 rescuers of Jews in Telšiai District are recognized in Yad Vashem's list of the Righteous Amongst Nations. You keep silent about their heroism because they rescued Jews from Jonas Noreika's criminal gang. Even in the final days of the war, Lithuanian keepers of the peace murdered Jews and their rescuers.

What is most interesting is that all of these noble examples contradict the cult of the partisans, the ruinous and destructive armed "resistance". You understand resistance in a very biased way in that you don't admit the need to resist not only the occupiers, but also their allies amongst us. You turn away from examples of spiritual resistance, which teach us to love, to fight nonviolently, and to feel for others.

You are shirking responsibility.

You are shirking responsibility. You imagine that Lithuanians are innocent, and if they are guilty, then only some sort of dregs, uncharacteristic of Lithuanians, from whom you could distance yourself.

Zenonas Ivinskis proved that that is impossible. On January 29, 1951, he wrote to his friend Leonidas Olšvangas:

The tragedy of Plungė's Jews was always horrifying. Later my mother told me how, at the time, for many nights she hadn't slept from the agitation. Decent Lithuanians always distance themselves from dregs. And such forces of nature like the people of Plungė are always punishing. I can't say one way or another about any role my doctor brother played. ... I spoke much then with Prelate Pukys and others, who did not hold back on telling me all manner of ordeals from that unfortunate summer, but my brother's role or name didn't come up at the time. At the time, I heard all kinds of stories about the shooting of so-called Communists, etc. (VU f.198, b.727)

Zenonas's brother, the doctor Vladas Ivinskis, was pals with Arnoldas Pabrėža, the most sadistic torturer of Plungė's Jews. Doctor Vladas appropriated for himself his Jewish competitors' equipment and so he was concerned that they be dead. Arnoldas housed his father Pabrėža and his friend Vladas in the same big house which belonged to the murdered Efraimas Izrailovičius. Prelate Pukys told Zenonas that after the murders his brother Vladas and Arnoldas and their wives would throw large parties and get drunk. After the war, Vladas and Arnoldas and their families settled in Australia and continued their friendship. And so, Leonidas would ask Zenonas one thing only, that he find out Pabrėža's new last name. Zenonas promised, but finally one day he told him:

- *You are my friend, Leonidas, but I can't help you here. I can't do it.*
- *Why can't you?*
- *Because a long chain of events would start with Pabrėža.*
- *But I promised you that your brother won't be involved, and besides, he's no longer alive.*
- *This is not about Vladas. The matter affects many people. Just understand that.*

In the name of Lithuania, justice, empathy and unity, when will that long chain of events finally start?

Let's not apologize nor disassociate, but rather acknowledge and regret.

Publish the long and interesting letter from J.Brazaitis-Ambrazevičius to Z.Ivinskis, in which he tries to understand Jews, but all the same blames them rather than himself.

The first Bolshevik period altered the relationships. But again, not for racial or religious reasons. Rather because in those Bolshevik days the Jews, or more precisely, the younger Jewish generation, appeared in the vanguard of a foreign culture - Communism, the dominance of a foreign occupation. That was "wilted"/post-Jews run amok [a word play where "bloom"="Jew"], which incurred

responsibility upon all Jews - just as those Jews who crucified Christ for many ages incurred responsibility upon all Jews, especially when that other portion of Jews did not distance itself from those post-Jews. May 23, 1971. (VU f.198, a.972)

From the letter it seems likely that the two of them didn't even perceive how they themselves had perpetrated crimes against humanity. Indeed, the two of them together edited the first issue of the newspaper "Į Laisvę" on June 24, 1941, uncensored by the Germans, declaring that Lithuanian Communists must be shown mercy, whereas "our torturers, oppressors and enslavers" are fleeing, along with them Jews, "FOR BALSHEVISM AND JEWS ARE ONE AND THE SAME INSEPARABLE THING." Pilypas Narutis-Žukauskas attributed this editorial to Zenonas Ivinskis, although from its content it seems more likely that he got it from Petras Karvelis, who was in Germany. Be that as it may, Ambrazevičius, Ivinskis, Girnius and Virbickas, as editors, are responsible for this newspaper, which LAF distributed in Vilijampolė during the pogrom in which Lithuanians murdered hundreds of Jews.

J.Brazaitis-Ambrazevičius and Lithuania's Provisional Government distanced themselves from Lithuania's Jews with their National Socialistic "Statute for the Jews' Situation". With their Hitlerist "New Lithuania" they disassociated themselves from the very oldest Lithuania, from our parents and ancestors, from Vytautas the Great and his "hospitality", or more accurately, his wisdom and friendliness. I have yet to disassociate myself from Lithuania and Lithuanians. Disassociations cannot unite us. We are united by common values. Love unites us, and thus so do regrets. For we can all regret, both you and I, both the guilty and the innocent. Let us hear each other and feel for each other.

On January 10, 1977, in the name of the Lithuanian American Council (ALTA), Rev. Juozas Prunskis approached the Association of Lithuanian Jews in Israel with a request to stand up for Lithuanians against identifiers of war criminals. It is necessary to read, publish and appreciate the entirety of Association Chariman Jacob Oleiski's reply on June 15, 1977, although I will cite only parts. (VU f.297, b.1311, written in English)

When we recall the situation in the cities during the first five weeks of the German conquest, we find very few men of distinction who dared raise their voice against the brutality and degradation, the robbery and pillage, the rape and murder by the local Lithuanian government institutions.

He singled out, in particular, the events in Telšiai District:

They gathered all the Jewish men, the Rabbi, Yeshiva students, the elders of the community and brought them to the site of the mass grave. They were ordered to take the rotting corpses out of the graves with their hands, lick their wounds, put them into coffins and prepare them for the pompous and honorary funeral. On the day of the funeral the Jews were not forgotten. They were encaged in pens, surrounded by Lithuanian guards, for everyone to see who was guilty of the murder of the prisoners. And who were these "communists"? They were the Rabbi of Telz, Yeshiva students who were driven out [by the Soviets] from the Yeshiva, which was turned into a warehouse."

Even if we assume for a moment that, as you say, the murderers were a few "individuals". Where are these "individuals" now? Many of them are in the west as well as in the United States and Canada. And what did you do to expel the criminals out of your circles? How many of these scum of humanity were brought before a court of justice and sentenced? How many of them did you expose to the USA administration with the request of expulsion? ...

In your letter you suggest some kind of a deal: That the Organization of Lithuanian Jews in Israel publish a public statement, that the rioters and murderers of Jews were a few individuals and that the Lithuanian people as a whole were guiltless and innocent, without blemish - and that you, on your part, will abstain from publishing acts of Jews against Lithuanians at the time of the exile. We cannot accept your suggestion. We are not ready for any deals that attempt to cover up what was done to our families. We are only interested in the historical truth.

Let us listen to what Jews ask for, what all abused people desire, what all righteous people demand. Not apology, but accountability. We will cleanse ourselves from criminals not by disassociating or by equivocating, but only by delving into the truth and learning from it. Let us empathize with the injured, name the perpetrators and together regret the spiritual tragedy. And let us not hold as examples people who have committed crimes against humanity, such as Jonas Noreika. Let us not adorn schools, nor streets, nor monumental signs with their names. Let us create a shared history with legends that are meaningful for us all, based on reality and morality, which we can ever verify and from which we may all ever learn from.

Let us delve into morality. Let us foster our conscience. You assert that LAF Plungė leader Povilas Alimas is responsible for the genocide of Plungė Jews. When will you acknowledge that even more responsible for this genocide is P.Alimas's leader, poet Maironis's beloved nephew, who studied in Belgium, Captain Stanislovas Lipčius of the Republic of Lithuania, who after the Holocaust was accepted by Chicago's Lithuanians? When will you acknowledge that even more responsible is P.Alimas's and S.Lipčius's leader, Captain Jonas Noreika of the Republic of Lithuania, who you claim as a hero? You exalt Noreika as the leader of LAF Telšiai and thus he is accountable for his subordinates. He relied on criminals and so he is partly responsible for their previous crimes. He supported criminals and so he is partly responsible for their subsequent crimes.

Conscious people are responsible for everybody.

We, conscious Lithuanians, choose to be such. Therefore we are obliged to be concerned where our Lithuanianness leads us, and we are obliged to foster Lithuanianness so that it leads us on paths of virtue.

Lithuania's constitution does not define who we are, the Lithuanian nation. We see each other and we understand that we are not defined by blood, nor by race, nor by origin, from where we came. We are

not a nation brought forth from elsewhere.

We, conscious Lithuanians, are all attached to Lithuania's land, its people, its spirit. Our love for Lithuania unites us. We are on Lithuania's side. Jacob Oleiski expresses that wonderfully at the end of his letter.

Lithuania is dear to me because my fathers and my forefathers are buried in its soil. Our houses were destroyed, our property was robbed and I have nothing to seek there. The gravestones were destroyed and desecrated, and were used as street pavements by order of the authorities. But maybe I shall find a stray book, an old picture, which I can press to my heart.

Jonas Noreika consciously did not love us. He did not understand Lithuania, did not know it and did not want to love it. He had a wrong understanding of Lithuanianness.

Jonas Noreika consciously deprived all of Lithuanian society.

In Telšiai District, in July, 1941, Lithuanians enjoyed the very self-rule which Kazys Škirpa, Juozas Ambrazevičius and other participants of the rebellion wholeheartedly sought.

Lithuanians could have greeted the Nazis soberly and discreetly. They could have considered together with Jews, what to do. Instead, Lithuanian rebels abused Jews from the very start of the war because they wholeheartedly allied themselves with Nazi Germany.

Nazi Germany's will manifested itself expressly through Jonas Noreika. He was Hitler's doll.

Jonas Noreika dragged all of Lithuanian society into his crimes: officers, policemen, officials, clergymen, teachers, businessmen, intellectuals and the youth.

Jonas Noreika is unequivocally reprehensible.

It is necessary for morality to unequivocally judge negatively criminals against humanity such as Stalin, Noreika and Hitler, who maliciously condemned their victims and never renounced their evil deeds. In judging them equivocally, we injure their victims and all of humanity.

It is immoral to consider the virtues of such criminals, for example, Hitler's vegetarianism, his artistic talents or love for Eva Braun. I agree that Noreika cared for Stuthoff prisoner J.Jurgutis and saved his life. It is ironic that Jurgutis was of Jewish origin. This shows that Noreika, just like every person, could do good. But that all fades away in the face of the merciless evil against humanity which he conceived, implemented and then justified. What Jonas Noreika may not be forgiven is that he never regretted how he wounded humanity's unity, and along with that, Lithuania's unity. He didn't even consider his victims to be human beings. If there are those who admired him or even admire him, then it must be comprehended that in his crimes against humanity he exploited people's confidence in him and their faith in Lithuania and Lithuanianness.

Do you agree that Jonas Noreika horrified Matas Krygeris?

In remembering the extraordinary LAF activists who participated in this meeting I wonder why they, who had suffered Stalin's beastly tyranny and the devastation of the Lithuanian nation, soiled their hands with Lithuanian blood. Is that not a perversely understood patriotism?

You may ask, But why did Matas Krygeris not name the extraordinary LAF activist Jonas Noreika? Matas Krygeris, defender of the abused, who experienced a Nazi prison and Soviet threats, left an explanation in his memoirs. "I would not dare to mention such facts about a person, if they had not already been published by others in the press." ("Rūstūs prisiminimai", 1994, p.68).

I, Grant Gochin, dare to name Jonas Noreika as a horrendous criminal, responsible for the genocide of innocent people. Aleksandras Pakalniškis named him. Stanislova Pocienė named him. Jakovas Bunka named him. My researchers, Andrius Kulikauskas and Evaldas Balčiūnas, name him. Jonas Noreika's granddaughter Silvia Foti names him.

Your Research Department Director Arūnas Bubnys wrote, after the restoration of independence, "Matas Krygeris, honorary member of Lithuania's Lawyers Association, concurs with T.Venclova's opinion that the 1941 rebellion and the blood shed was useful not so much for Lithuania as for Nazi Germany. Not doubting the rebels' holy purposes, M.Krygeris thinks that now it is the duty of independent Lithuania to bring to light and condemn those who committed excesses." (Martinionis, 1941 m. birželio 22-28 d., p.225)

According to A.Bubnys and M.Krygeris, it is the duty of independent Lithuania to bring to light and condemn Jonas Noreika.

People must not condemn people, but only their behavior. The state, however, may and must condemn the enemies of humanity. There are people who have committed crimes so maliciously, mercilessly and devotedly, such as Stalin, Hitler and Noreika, that the state must not limit itself to naming their crimes, and must not look for or acknowledge any virtues they may have. The state, in empathizing with their victims, must understand these people unequivocally as enemies of humanity.

I demand that the Republic of Lithuania's budgetary institution, the Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania, evaluate the facts and documents established in the course of this investigation and change the Centre's current conclusions regarding Jonas Noreika's activity, discussing all of the historical circumstances and documents laid out above.

I ask that you publish your new conclusion about Jonas Noreika's activity at your website. Write about the changed conclusion to all of the individuals and institutions to whom the earlier conclusions were sent.

Respectfully,

Grant Arthur Gochin

J
u
n
e

1
5
,

2
0

Silvia Foti

PATVIRTINIMAS DĖL JONO NOREIKOS ISTORINIO TYRIMO IŠVADŲ

Esu Silvia Foti, Jono Noreikos (Generolas Vėtra) anūkė.

Po beveik du dešimtmečius trukusio asmeninio tyrimo aš priėjau prie tokių pačių išvadų kaip ir Grant Arthur Gochin dėl mano senelio Jono Noreikos vaidmens antrojo pasaulinio karo metais. Yra neginčijamų įrodymų ir žmonių prisiminimų, liudijančių Joną Noreiką dalyvavus vykdant žydų tautybės Lietuvos gyventojų žudynes.

Buvau atvykusi į Lietuvą, į Telšius, Plungę, Kauną, Šiaulius, Vilnių, ir Klaipėdą, bendravau su vietiniais gyventojais, studijavau archyvinius dokumentus. Man yra skaudu, tačiau esu pasirengusi apie tai kalbėti.

2013 m. liepos 17 d. buvau susitikusi su Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vadove Birute Terese Burauskaite. Man buvo keista ir teiravausi, kodėl Lietuvoje Jonas Noreika yra šlovinamas kaip karo herojus, kai yra vieši įsakymai su jo parašu dėl žydų izoliavimo getuose ir jų turto nusavinimo. Centro vadovė šiuos prieštaravimus argumentavo tuo, kad “yra sunku psichologiškai suprasti, ką jis mąstė ir jautė pasirašydamas tuos dokumentus. Visi žydai ten buvo išsiųsti. Aš nežinau, kas dėjosi jo galvoje. Tačiau rezultatas, žinoma yra, kad žydai buvo nužudyti”. Centro istorikas Arūnas Bubnys vėliau man pateikė KGB dokumentą, teigiantį, kad “KGB įrašuose nėra duomenų, kad Jonas Noreika būtų susijęs su žydų tautybės asmenų žudymu”. Vėliau 2015-2016 m. panašūs išteisinamieji centro argumentai buvo išspausdinti oficialiose pažymose dėl Jono Noreikos veiklos antrojo pasaulinio karo metais.

Archyvinius KGB dokumentus esu studijavusi anksčiau, galiu pastebėti, kad tardymo metu J. Noreika dėl žydų genocido nebuvo apklausiamas, tai nebuvo KGB tyrimo dalis. Manau, kad oficialus centro atliekamas istorinių faktų interpretavimas, kai kaltę įrodančios aplinkybės yra paneigiamos apeliuojant į asmens sąžinę ir gerus ketinimus yra ne kas kita kaip Holokausto neigimas ir istorijos iškreipimas.

Istorinio tyrimo duomenys ir mano pačios patirtis rodo, kad Jono Noreikos kaip Lietuvos Aktyvistų Fronto vado ir Holokausto vykdytojo vaidmens nuslėpimas yra vienas iš didžiausių praeito amžiaus sąmokslų Lietuvoje.

Silvia Foti
2018-05-25, JAV

Confirmation
For Jonas Noreika's Historical Research

I am Silvia Foti, Jonas Noreika's granddaughter.

After almost two decades of personal research, I have arrived at the same conclusion as Grant Arthur Gochin concerning my grandfather Jonas Noreika's actions during World War II. I found incontrovertible evidence by way of historical documents and witnesses who have told me that Jonas Noreika ordered the slaughter of Jewish Lithuanian citizens.

As part of my research, I visited Telšiai, Plungė, Kaunas, Šauliai, Vilnius, and Klaipėda to speak with the locals and study archived documents. It is painful for me, but I am prepared to talk about my findings.

On July 17, 2013, I met with The Genocide and Resistance Research Centre of Lithuania Director, Birutė Teresė Burauskaitė. I told her that I thought it strange that Jonas Noreika was considered a hero in Lithuania when there were documents with his signature ordering the isolation of Jewish people in ghettos, as well as the expropriation of their belongings. Her response was, "It is psychologically difficult to comprehend what he was thinking and feeling when he signed those papers. All Jews were sent away. I don't know what was going on in his mind. The result of course, were that Jews were killed." The Center's historian, Arūnas Bubnys later told me, "Within the KGB transcripts there are is no evidence that Jonas Noreika was associated with the killing of Jewish citizens." Later, in 2016, the Center published a similar document, essentially exonerating John Noreika's actions during World War II based on their findings in the KGB transcripts.

I have reviewed the KGB transcripts on my grandfather and have noticed that the KGB never interrogated J. Noreika on the genocide of Jews. It was not part of their focus.

I believe that when the Genocide Center resorts to interpreting historical documents, signed by my grandfather, that resulted in the genocide of thousands in Lithuania by intentionally misconstruing his psychological state as well-meaning is a prime example of how the national government denies its role in the Holocaust and twists its own history to obscure its responsibility.

Historical data and my own research shows that Jonas Noreika, as a leader of the Lithuanian Front Activists and chairman of the Šiauliai region, ordered the isolation of thousands of Jews, which he knew would result in their slaughter. Yet his actions were deliberately concealed by the government through the Genocide Center. This, unfortunately, is perhaps the nation's largest cover-up of the 20th century.

Silvia Foti
2018-05-25, USA

Užklausa dėl Jono Noreikos nusikaltėlių gaujos

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centro generaline direktore Terese Birute Burauskaite,

Prašau pagrįsto atsakymo į šį klausimą:

Ar iš tiesų Jono Noreikos veikla "negali būti vertinama vienareikšmiškai"?

Jūs savo 2015 m. lapkričio mėn. pažymoje tvirtinate, kad

- jūsų atlikti tyrimai leidžia teigti, kad J. Noreikos veikla vokiečių okupacijos laikotarpiu "negali būti vertinama vienareikšmiškai";
- jūsų istorikai yra "visapusiškai ištyrę" Jono Noreikos veiklą vokiečių ir sovietinės okupacijų laikotarpiu.

Noriu jūsų užklausti: Kodėl su jumis nesutariame dėl Jono Noreikos nusikaltimų prieš žmoniją?

Rašau su tikslu išreikalauti, kad Lietuvos valstybė vienareikšmiškai pasmerktų Joną Noreiką.

Aš, geranoriškas Lietuvos pilietis, jums anksčiau rašiau, kad susigaudytumėte, kad jūsų pažymos neaiškios išvados Lietuvos Respublikos vardu skaudina Jono Noreikos ir kitų nusikaltusių lietuvių sukilėlių aukas. 2017 m. balandžio mėn. 10 d. jūs atsiliepdami savo raštu mane įžeidėte, siūlydami man susirasti nepriklausomų mokslininkų, kurie man Joną Noreiką ištirtų.

Joną Noreiką man ištyrė VGTU Filosofijos ir kultūros studijų katedros lektorius Andrius Jonas Kulikauskas (600 valandų) ir Evaldas Balčiūnas (250 valandų). Skyriau 510 eurų Lietuvos archyvų byloms. Man nufotografavo ir peržiūrėjo daugiau kaip 20,000 puslapių skelbtinų dokumentų nušviečiančių Jono Noreikos nusikaltimus ir jų aplinkybes. Štai jų išvados:

Jonas Noreika siaubingai, širdingai, valingai, aistringai, visapusiškai, vienareikšmiškai nusikalto prieš žmoniją.

- I) Jonas Noreika vadovavo nusikalstamai gaujai, LAF Telšiai, kuri Lietuvos Respublikos, lietuvių tautos ir "Žemaičių žemės" vardu per vieną mėnesį nužudė daugiau kaip 3,000 žydų ir 300 lietuvių, juos sulaikė, žemino, apvogė, išnaudojo, kankino ir pasmerkė. LAF Telšiai nusikaltimai savo mastais, žiaurumu, atsidavimu ir melagingumu lenkia Sovietų Sąjungos, nacistinės Vokietijos ir carinės Rusijos nusikaltimus Telšių apskrityje. LAF Telšiai per vieną mėnesį Telšių apskrityje nusikalto taip kaip jokie okupantai neįstengė per ištikus dešimtmečius.
- II) Jonas Noreika Šiaulių apskrityje tarnavo Lietuvos laikinajai vyriausybei ir naciams okupantams dėl to, kad jisai kaip žmogus asmeniškai labiausiai tiko rengiant nusikaltimus prieš žmoniją.

Užklauso metmenys

Ar jūsų centro tyrimai moksliski ir išvados teisingos?

- Įvardykime lietuvius, įvairiai nusikaltusius prieš žmoniją.
- Užtenka peržiūrėti vieną laikraštį, "Žemaičių žemė" Nr.5.
- Jono Noreikos mąstymas netinka Lietuvos jaunimui.
- Jono Noreikos žmogžudžių delegacija išdavė Lietuvos valstybę.
- Jonas Noreika buvo Geležinis vilkas (LNP) avies kailyje (LAF).
- Kaip gali Alimas būti kaltas, o Noreika ne?
- Kas labiau už Joną Noreiką atsako už Telšių krašto žydų išžudymą?
- Vokiečiai atidavė Telšių kraštą Lietuvos nacionalzocialistinei policijai.
- Pasiklausykite plungiškių ir Jono Noreikos anūkės Silvia Foti.
- Aleksandras Pakalniškis sąžiningai atskleidė Noreikos ir jo kariuomenės nusikaltimus.
- Noreika buvo aukščiausia valdžia Telšių apskrityje.
- Jonas Noreika privalėjo gelbėti lietuvius ir žydus.
- Jonas Noreika nesiryžo gelbėti tremiamų lietuvių.
- Jonas Noreika pagrindžio spauda kurstė neapykantą.
- Jonas Noreika vienijo visuomenę nusikalstamai veiklai.
- Jonas Noreika dvasiškai išniekino žydų aukas.
- Jonas Noreika dvasiškai išniekino lietuvių aukas.
- Jonas Noreika labiausiai tiko Šiaulių krašte numatytiems nusikaltimams.
- Jonas Noreika pareigingai "atskyrė" Šiaulių apskrities žydus.
- Jonas Noreika vykdė nacių nusikaltimus uoliau, nei jo viršininkas.
- Jonas Noreika atsiskleidė Šiauliuose, kaip vergvaldys.
- 14-tasis batalionas vadintinas Noreikos kariuomene.
- Štuthofe kalėjo ir daugiau nusikaltėlių prieš žmoniją.
- Noreikos legendų kūrėjai žeidžia Lietuvą.

Vienareikšmiškos išvados. Jonas Noreika buvo Lietuvos ir žmonijos priešas.

- Jūsų atsakomybės tyrimai nemoksliški.
- Jūsų atsakomybės tyrimai neišsamūs.
- Jūsų atsakomybės tyrimai šališki.
- Jūs kratotės atsakomybės.
- Neatsiprašykime, neatsiribokime, o pripažinkime ir apgailestaukime.
- Sąmoningieji atsako už visus.
- Jonas Noreika sąmoningai klampino visą lietuvių visuomenę.
- Jonas Noreika vienareikšmiškai smerktinas.

Ar jūsų centro tyrimai moksliški ir išvados teisingos?

Kaip jūs paaiškintumėte jūsų ir mano mokslininkų visiškai skirtingas išvadas?

Mano mokslininkai susipažino su jūsų centro tvirtinimais apie Joną Noreiką:

- (LGGRTC, 2015) jūsų 2015 metų pažyma apie Joną Noreiką;
- (Rukšėnas, 2016) jūsų vyriausiojo istoriko Alfredo Rukšėno parašytu straipsniu "Jono Noreikos-Generolo Vėtros biografijos kontroversijos", kuris paskelbtas jūsų akademiniam žurnale "Genocidas ir rezistencija", 2016 m., Nr.1, ps.39-64;
- (Ašmenskas, 1997) jūsų 1997 metais išleista, Viktoro Ašmensko parašyta knyga "Generolas Vėtra".

Susipažino taip pat su jūsų leidiniais apie 1941 m. sukilimą, lietuvių batalionus ir Praną Germantą-Meškauską:

- (Rukšėnas, 2010) Rukšėnas, Alfredas. "1941 m. birželio sukilimas Kretingos, Mažeikių ir Telšių apskrityse." Genocidas ir rezistencija. 2010. 1 (27). ps.31-57.
- (Bubnys et al., 2011) Bubnys, Arūnas, Jegelevičius, Sigitas, Knezys, Stasys, Rukšėnas, Alfredas. Lietuvių tautos sukilimas 1941 m. birželio 22-28 d., LGGRTC, 2011.
- (Bubnys, 2018) Bubnys, Arūnas, Lietuvių policijos batalionai 1941-1945 m., LGGRTC, 2017.
- (Buchaveckas, 2013) Buchaveckas, Stanislovas, "Pranas Meškauskas-Germantas – lietuvių antinacinio pasipriešinimo Konradas Valenrodas." Genocidas ir rezistencija. 2013. 2 (34). ps.96-99.

Stengiamės su jumis susikalbėti. Pasigedome jūsų mokslinėje veikloje paaiškinimo, kokiais pagrindais jūs tiriate lietuvių atsakomybę už nusikaltimus prieš žmoniją. Tad pasidalinsime savo patirtimi, kaip patys tiriate lietuvių atsakomybę. Aptarsime dokumentus, kuriais tvirtiname, kad Jonas Noreika nusikalto prieš žmoniją. Išsakysime kelias pastabas dėl jūsų darbo mokslškumo, kas, mūsų manymu, trukdo jums ir mums priėti prie bendrų išvadų. **Kas svarbiausia, prašysime jūsų peržiūrėti savo tyrimus ir išvadas ir naujai iširti Joną Noreiką.**

Įvardykime lietuvius, įvairiai nusikaltusius prieš žmoniją.

Lietuvos Respublika yra tautinė valstybė. Jos konstitucija įpareigoja susirūpinti, kaip lietuvių tauta, o ypač jos valios reiškėjai, atsako už savo elgesį visų žmonių atžvilgiu, o ypač Lietuvos mažumų atžvilgiu, nekaltų ir pažeidžiamų vaikų, motinų bei senukų atžvilgiu.

Susitelkiame į mums rūpimą klausimą: **Kiek lietuviai atsakingi už nacių okupuotoje Lietuvoje vykdytus nusikaltimus prieš žmoniją?** Tokiam tyrimui būtina susilaikyti nuo norų lietuvius teisinti.

Reikėtų pirma pastebėti, jog tai nėra kriminalinis tyrimas, o būtent dorovinis tyrimas: Ko reikėtų pasimokyti iš istorijos? Suprantama, kad laikui bėgant iškils vis naujų dokumentų, paaiškės vis nauji faktai, keisis supratimas, teks naujai vertinti. Tačiau valstybei tenka spręsti esamomis žiniomis, kuris

žmogus laikytinas pavyzdingu, ir kuris nelaikytinas?

Toliau klausiamo, kas troško išžudyti visus Lietuvos žydus, įskaitant vaikus, motinas ir senokus? Įsidėmime, jog anot istoriko Christopher Browning, "The Origins of the Final Solution", A.Hitleris tikrai 1941 m. rugsėjo mėnesį ryžosi išžudyti Europos žydus. Prieš tai buvo ir kitų planų, juos ištremti į Lenkijos pakampį, Madagaskarą ar Sibirą. Vadinasi, žydų išžudymą įtakojo ir vietinės reikšmės veikėjai. O Lietuvoje išžudymas vyko stebėtinai anksti. Lietuviai 1941 m. liepos 12-13 d. Plungėje savarankiškai išžudė visus žydus, 1,800 žmonių. Tai visoje nacių okupuotoje Europoje bene pirmas atvejis, kada buvo tokiais mastais išžudyti visi žydai, įskaitant vaikus ir motinas ir senokus. Keista, koks nežymus vokiečių vaidmuo tokiaame istoriniame įvykyje.

O kas iš lietuvių labiausiai nusikalto? Labiausiai kalti yra ne žudynių vykdytojai, o jų sumanytojai. Ne tie, kurie dalyvavo vardan gėrybių ar šalutinių tikslų, bet tie idealistai, kurie atsidavė išžudymo idėjai ir ryžosi viską paaukoti, kad tik būtų išžudyti vaikai, motinos ir senukai. Lietuvoje ypatingai kalti Jonas Pyragius, Ričardas Šveiceris, Vytautas Reivytiš, Pranas Germantas-Meškauskas ir Jonas Noreika. Tai liudija jų žodžiai ir darbai. Jonas Pyragius vadovavo voldemarininkų pučui 1941 m. liepos 23-24 d., kurio tikslas buvo lietuvių pajėgas panaudoti Lietuvos žydų išžudymui. Lietuvos vokiečių Ričardas Šveiceris, būdamas Einsatzgruppe A vadovo Walter Stahleckerio vertėjas, suvedė SS su žydų išžudymui nusiteikusiais voldemarininkais. Voldemarininkų ir R.Šveiceriaus bendražygis, Lietuvos saugumo policijos vadovas Vytautas Reivytiš, vadovavo 5,000 Lietuvos policininkų ir įsakė jiems sulaikyti bene 100,000 Lietuvos provincijos žydų su tikslu juos išžudyti. Pranas Germantas-Meškauskas troško išžudyti Lietuvos žydus, jau 1939 m. siūlė rengti prieš juos pogromus, ir manytina, jog jo pažįstamas, nuožmiausias nacių saugumietis R.Heydrichas atidavė jo valiai visą Telšių apskritį. P.Germanto svajonę "Žemaičių žemėje" įgyvendino Jonas Noreika, vienas iš žymiausių Lietuvos antisemitų, kuris jau 1933 m. troško Lietuvos be žydų. Visi penki Lietuvos žydų išžudymui rengėsi dar prieš karo pradžią. Visi penki patys geidė išžudymo, kitus įtraukė į išžudymą ir išžudymą teisingai.

Išaiškinus pačius kalčiausius, ištyrus atsakomybės apimtis, įvykių seką, ir kas su kuo bendravo, galime nusakyti ištisą nusikaltimų vaivorykštę. Juk aplinka įtakoja žmones, tad jie kitų veiklą dažnai vertina santykinai. Praėjus laikui paaiškėja, kad tai, kas tuo metu atrodė daugiau ar mažiau priimtina, iš tikrųjų yra apgailėtina ir visiškai nepriimtina. Mokslui ir dorovei svarbu pasižiūrėti šalta ir teisingai. Kaip finansų ministeris Jonas Matulionis aiškino iš sovietų kalėjimo ištrūkusiam, Lietuvos nepriklausomybės kovų veteranui Jokūbui Goldbergui, lietuvių vadai buvo trijų požiūrių: vieni žydus išžudytų, kiti baustų koncentracijos stovyklomis, o treči juos atskirtų ir laikytų gete. Mokslui ir dorovei būtina vardais įvardinti šių požiūrių šalininkus. **Kur jūs juos įvardinate?** Voldemarininkai, Lietuvių nacionalistų partija, LAF Karaliaučius (Puodžius, Brunius), LAF Telšiai (Noreika) puoselėjo žydų išžudymą. Kazys Škirpa sumanė žydų išvaramą iš Lietuvos, tai yra, etninį valymą. Jam pritarė Lietuvos vyriausioji ambasadoriai Stasys Lozoraitis ir Petras Klimas. Etninį valymą kurstė LAF Berlynas (Raila, Dirmeikis, Raštikis), LAF ryšininkai (Naujokaitis) ir LAF atsišaukimų platintojai (Noreika ir kiti) ir po sukilimo, visi sukilėlių laikraščiai (Į Laisvę, Naujoji Lietuva, Tėvynė, Išlaisvintas Panevėžietis, Žemaičių žemė...) ir jų redaktoriai (Ambrazevičius, Ivinskis, Girnius, Virbickas, Mackonis, Vilmantienė, Žymantas-Žakevičius, Povilavičius-Vykintas, Pauža, Greimas, Miglinas, Kasniūnas,

Lipniūnas, Mockus ir kiti). Etninis valymas įtrauktas į LAF programą (Maceina, Valiukėnas) formuluote "LAF žydų tautinei mažumai Lietuvoje atšaukia svetingumą". Lietuvos nepriklausomybės atstatymo skelbėjas Leonas Prapuolenis tuos pačius žodžius įtraukė į savo kalbą nacių okupantams, kurią pasirašė LAF vadovybė (Damušis, Narutis-Žukauskas, Drunga-Valiulis, Bauba ir kiti). LAF sukilėliai Kaune ir visoje Lietuvoje sulaikė tūkstančius žydų, ir LAF būriai (Plungėje, Telšiuose, Šiauliuose, Kėdainiuose, Jonavoje, Šeduvoje, Vilniuje, Joniškyje, Zarasuose, Druskininkuose, Žagarėje, Butrimonyse...) savarankiškai juos visaip skriaudė, apiplėšė, sulaikė, kankino ir žudė, juos varė lauk iš Lietuvos ir taip pat varė atgal į Lietuvą. Kauno karo komendantas Jurgis Bobelis išvystė lietuviams savitą, naciams nepriimtą žydų rūšiavimą: komunistinių organizacijų narius ir kitus bolševikinius veikėjus patraukti į baudžiamąją atsakomybę (pavyzdžiui, sušaudyti); niekuo nekaltus žydus laikyti gete, versti nešioti geltoną Dovydo žvaigždę ir visaip varžyti; o žydus apdovanotus Vyčio kryžiumi, arba savanoriais įstojusius į Lietuvos kariuomenę iki 1919.03.05 laikyti laisvais žmonėmis (matyt, su teise pabėgti nuo getuose laikomų žmonių ir vaikų...) Lietuvos laikinosios vyriausybės, tad Lietuvos vardu tokius visai Lietuvai galiojančius "Žydų padėties nuostatus" pasirašė J.Ambrazevičius ir J.Šlepetys. Generaliniai tarėjai (Kubiliūnas ir kiti) juos su kitais įstatais išplatino po visą Lietuvą, kaip visur galiojančią Lietuvos laikinosios vyriausybės atliktą teisinį darbą. Netgi Kauno arkivyskupas J.Skvireckas palaikė žydų smerkimą, atskirimą ir getų steigimą.

Užtenka peržiūrėti vieną laikraštį, "Žemaičių žemė" Nr.5.

Norint susigaudyti ar LAF Telšių vadas Jonas Noreika nusikalto prieš žmoniją, paprasčiausia yra peržiūrėti jo leidžiamą laikraštį, "Žemaičių žemė". Keista, kad jį mini jūsų mokslininkas A.Rukšėnas. Kodėl jisai nepastebi, kaip visi pirmieji laikraščio numeriai ištiesai ir melagingai kursto neapykantą prieš žydus? Užtenka vieno dokumento - 1941 m. liepos mėn. 25 d. "Žemaičių žemė" Nr.5 - įsitikinti, kad Jonas Noreika nusikalto prieš žmoniją. Juk "Žemaičių L.Aktyvistų Fronto laikraštis" įvardija kap.Noreiką, kaip Telšių apskrities Aktyvistų Fronto vadą, o savo vedamajame primygtinai ragina, "Tad šalin žydus - nuo senio iki mažiausio vaiko - šalin žydus iš Lietuvos!" Atrodo, viskas aišku. Kaip Lietuvos Respublika gali tokį žmogų laikyti pavyzdžiu?

Betgi supraskime aplinkybes. Visi Plungės žydai - 1,800 žmonių - išžudyti liepos 12-13 d., o Telšių vyrai - 800, o gal daugiau - išžudyti liepos 20-21 d. Liepos 25 d. žodžiai "šalin žydus iš Lietuvos!" suprastini vienareikšmiškai, kaip raginimas žydus išžudyti. Siaubinga Telšių krašto nelaimė savo mastu ir baisumu prilygintina 2001 m. rugsėjo mėn. 11 d. Niu Jorką sudrebinusiam terorizmo išpuoliui, kuriuo visas pasaulis pasibaisėjo.

O kokios lietuvių nuotaikos? Žemaičių žemė Nr.5 aprašo 1941 m. liepos mėn. 20 d. "Laisvės ir draugiškumo su Vokietija" manifestaciją Telšiuose, kurią šventė daugiataukstantinė minia. Reicho ir Lietuvos vėliavos pakeltos, iškilmingos mišios švęstos Telšių katedroje. Tautinio darbo apsaugos kuopa žygiavo eisenos priesakyje, lydėjo minią į gimnazijos aikštę, kur kapitonas Noreiką pasakė ugningą kalbą, kad "Naujoji Lietuva nepripažins jokio suskaldymo". Lauže degino sovietines knygas. Dešimtūkstantinės Telšių visuomenės vardu įgaliojo delegaciją Kaune pasveikinti ir besąlygiškai remti

Lietuvos laikinąją vyriausybę ir priėmė ją įpareigoti vesti į nepriklausomybę, remtis Hitleriu ir kovoti su visokiais priešais ir kenkėjais. Sekė meninė dalis. "Pašokta, padainuota, atliktas vienas kitas komiškas numeris." Reik manyt, vienareikšmiškai, tai patyčios žydų sąskaita. Ar jūs čia kažką suprantate nevienareikšmiškai? Juk tą naktį lietuviai Rainiuose išžudė visus Telšių žydus vyrus.

O kur vokiečiai? Juk niekur kitur nacių okupuotoje Lietuvoje, o gal ir visoje okupuotoje Europoje, naciai neleido tokių organizuotų laisvės manifestacijų (kai kur su karinėmis eisenomis!) kuriuos visą mėnesį po šiaurinę Žemaitiją organizavo Jonas Noreika ir jo vadovaujami žemaičiai inteligentai. Telšių apskrities lietuviai džiaugėsi neįprasta savivalda. 1988 m. Telšių LAF veikėjas Leonas Vilutis liudijo sovietų vykdytų žudynių tyrinėtojams, "Vokiečiai į Telšius atėjo tik kokią liepos 10 d. Tai aš gerai pamenu, nes vokiečiams vadovavo Vitkus, kuris anksčiau buvo išvažiavęs į Vokietiją." Vilutis savo prisiminimuose rašo, "Lyg ir buvome bepradedą normaliai gyventi, nes vokiečių kariuomenė Telšiuose dar nebuvo pasirodžiusi — nebent koks žvalgybos dalinys pro šalį retkarčiais pravažiudavo. Atrodo, liepos 10 dieną, vykdamas į Rytų frontą, buvo užsukęs vyr. ltn. [Juozas] Vitkus su savo draugais. Jis anksčiau buvo čia tarnavęs Lietuvos kariuomenėje, o vėliau repatrijavo į Vokietiją. Apie liepos vidurį į Telšius atvyko keletas vokiečių civilinės valdžios pareigūnų, tarp jų ir zonderfiureris, kurio turėjo klausyti visa lietuvių karinė ir administracinė valdžia. Apskrities viršininkui jis pateikė raštą, reikalaujantį surinkti ir perduoti vokiečiams visus ginklus. Taigi visi ginklai ne tik mieste, bet ir valsčiuose buvo suregistruoti atitinkamoje byloje. Jau vien tai rodė, kokią vokiečiai ateitį mums rengia. ... Maždaug liepos 20 dieną mūsų partizaninė veikla liovėsi." Vadinasi, vokiečiai ėmė valdyti jau po pagrindinių žudynių, ir po jų mažai reikėsi. Žydų likimą visai sprendė lietuviai, kaip rodo šimtai Telšių apskrities viršininko ir Telšių burmistro dokumentų, kuriuose vokiečių nė kvapo. Panašiai, Pakalniškis 1988 metais rašė, "Tomis siaubo dienomis vokiečių Plungėje kaip ir nebuvo. Pirmomis karo dienomis jų kariuomenė atėjo ir nuėjo. Pasiliko tik du suskurdę vokietukai, nedidelio ūkio, menkos išvaizdos, be jokių laipsnių. Vaikščiodavo po miestą ir dievai žino ką veikdavo. Du nereikšmingi tipeliai. O Plungę tuo tarpu valdė lietuvių karininkų grupelė su komendantu kapitonu Noreika viršūnėje." "Žemaičių žemė" Nr.6 panašiai užsimena, kad liepos 27 d. vokiečių vietos komendantas atvyko į Plungės manifestaciją ir dar bažnyčioje karštai meldėsi vienas vokiečių karys, gal tas pats komendantas. Plungės ir Telšių žudynės neminimos Lietuvos žydų išžudytojo Einsatzkommando 3 vadovo Jėgerio ataskaitoje, nė Lietuvos paribio žydų išžudytojų Tilžės Einsatzkommando teismo liudijimuose. Iš Einsatzgruppe A vadovo Štalekerio ataskaitos galime suprasti, kad formaliai už žudynes Plungėje, Telšiuose, Mažeikiuose, Biržuose ir Šiauliuose atsakė Latvijos žydų išžudytojų, Einsatzkommando 2, vienas Šiauliuose esantis būrys, 100 km nuo Plungės. Matyt, šis būrys buvo toks nereikšmingas, ir lietuviai buvo tokie savarankiški, kad 1968 m. patys vokiečiai apklausinėjo Zenoną Ivinskį išsiaiškinti, kas iš vokiečių atsakė už Plungės ir Telšių žudynes. Ar jūs, viską ištyrę, susipažinote su vokiečių archyvais? Vokiečiai kreipėsi į sovietus, kurie 1968 m. naujai apklausinėjo liudytojus apie vokiečių dalyvavimą žudynėse Telšių apskrityje, tačiau vokiečių vaidmuo nežymus, lyginant su lietuvių. Anot liudytojų, Plungėje žudynėms vadovavo būrio vadas Stanislovas Lipčius ir jo pavaduotojas Povilas Alimas, o apie vokiečius tepavyko nustatyti, kad jie žudikus vaišino. Sovietai okupuotos Lietuvos archyvuose išvis nerado medžiagos patvirtinančios vokiečių dalyvavimą.

Žinome, kad apie 1941 m. liepos 18 d. į Rainių stovyklą atvyko Telšių LAF vado Jono Noreikos pavaduotojas Bronius Juodikis su 50-60 lietuvių partizanų būriu ir dviem vokiečiais saugumiečiais, ryšių karininkais, kurie stebėjo įvykius, atstovavo Reicho išdą ir savo malonumui pasireiškė, kaip sadizmo turistai. Taigi, dvi dienas prieš Noreikos rengiamą šventę, jo pavaduotojas Juodikis vertė žydus išsikasti sau duobes ir šokti mirtiną "velnių šokį". O švenčių naktį juos išžudė. Užtat vienareikšmiškai suprantame Jono Noreikos "nesuskaldomą vienybę". Tai visų lietuvių vienybė ne su žydų aukomis, o su jų žudikais.

Jono Noreikos mąstymas netinka Lietuvos jaunimui.

Kaip jūs nustatytumėte "Žemaičių žemė" Nr.5 vedamojo "Mūsų kelias" autorių? Vedamojo mintys savotiškos ir būdingos Jonai Noreikai. Anot vedamojo, pirmutinė klaida buvo, kad Lietuvos pramonė ir prekyba buvo žydų rankose. O tai yra Jono Noreikos 1933 m. brošiūros, "Pakelk galvą, Lietuvi!!!" pagrindinė mintis. Antra klaida, kad Lietuva nedraugavo su nacionalsocialistine Vokietija. Šią mintį Jonas Noreika išpuoselėjo 1939 m. Karde, savo straipsnyje "Autoritarinės politikos vaisingumas", kuriame jisai žavėjosi Hitlerio autoritetu, jo politinės programos aiškumu ir vaisingumu. O trečia klaida, tai stoka vienybės, jėgu suskaldymas. Užtat būtina susitelkti į vieną Lietuvių Aktyvistų Frontą, kuriai, kaip žinome, vadovavo Jonas Noreika. Ir šalin visus žydus! Galiausiai piktžodžiauta Dievo vardu: "Tas mūsų pastangas tegu lydi toks darbas, kad prakaitas lietūsi upeliais per kaktas ir nugaras, o Aukščiausiojo ranka palaimins Lietuvą." Jonas Noreika atsako už šį straipsnį, kaip leidėjas, kaip jo minčių išmąstytojas, ir reikia manyti, kaip jų autorius.

Kas jums trukdo suvokti, jog Jono Noreikos mąstymas buvo nusikalstamas? Juk jo bendražygis Damijonas Riauka sudarė šitų jo raštų rinkinį, kurį 2016 m. išleido Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija. Kaip jūs suprantate Noreikos auksines mintis, kurias Damijonas Riauka siūlo gimnazistams, šauktiniams, kariams, be jokio aptarimo? "Parduodamas žydui ar pirkdamas iš jo tu padidini žydų giminę! Tu darai skriaudą visai tautai!" "Tebūna apšauktas parsidavėliu žydams tas, kurs rankas sudėjęs žiūrėtū į naują, vieningą lietuvių tautos misiją!" "Nuo pat pasaulio pradžios viešpatauja įstatymas: stipresnis užmuša silpnesnį." "Hitlerio vedama tauta per kelerius metus neatsikvėpdama dirbo viena kryptimi ir jos atsiektais vaisiais šiandien daugelis turi stebėtis." "Fašistų pagrindinis dėsnis įsakmiai ir kategoriškai skelbia, kad fašistų partijai italų tauta yra viskas. Nacionalsocializmo programa - platesnė. Joje įvedamas dar rasės grynumo momentas."

Karo akademijos jaunimui gal nuodingiausi Jono Noreikos kulto vaisiai yra jo giesmė šėtoniškam didvyriškumui, "Trys velniai". "Tai buvo lietuviški velniai. ... Draugai tą pavadinimą davė iš meilės ir pasigėrėjimo. Kautynėse jie buvo užmiršę angelų vardus ir kai norėjo vienu žodžiu pasakyti apie kurį nors, kad jis turi pašėlusią laimę išvengti mirties, kad jis yra drąsus ir narsus, tai jam duodavo velnio vardą.

- Drąsus kaip velnias.
- Gudrus kaip velnias.

- Nebijo nieko, kaip tikras velnias.
- Priešai jo bijo kaip velnio.
- Kur pasisuks - velnio pėdsakos palieka.
- Ir sekasi jam kaip tikram liuciferiui.

Kaip jūs tiriate, kas ir kodėl tokiomis mintimis žavisi, jas net įpiršo Lietuvos karo akademijai, kaip auklėjimo priemone? Jūsų pažyma labiausiai remiasi sovietų saugumiečių parengtomis bylomis. Siūlome pirmiausia atidžiai skaityti pačių lietuvių raštus, kaip antai sukilėlių laikraščius, Jono Noreikos straipsnius ir Damijono Riaukos prisiminimus. Jūs tvirtinate, kad Povilas Alimas atsakingas už Plungės žydų išžudymą. Betgi D.Riaukos brolis Liudvikas paskui dirbo P.Alimui, butų biuro vadovui. Biuras valdė okupantų nacionalizuotus namus ir iš žydų atimtus namus. Vėliau pats D.Riauka dirbo tam pačiam okupantų biurui ir jį savo straipsnyje apibūdina, kaip pagrindinį antinacinės veiklos židinį. Veiklos esmė, tai ginklų rinkimas, o pasitikėjimo įrodymas, tai ginklo šventas pabučiavimas. Ar jūs galėtumėte D.Riaukos paklausti, kaip tais ginklais priešinosi naciams? Ar Lietuvos Respublika turėtų D.Riaukos surinktus ginklus laikyti "anti-naciniais", ar verčiau tokiais laikyti šautuvus, kuriais nežinomi sovietų partizanai nušovė Telšių apskrities policijos vadą, Telšių LAF vado Jono Noreikos pavaduotoją, nekaltų žmonių kankintoją ir išžudytoją Bronių Juodikį?

Jono Noreikos žmogžudžių delegacija išdavė Lietuvos valstybę.

Tiriant lietuvių atsakomybę už nusikaltimus prieš žmoniją, nuostabus šaltinis yra Lietuvių nacionalistų partijos generalinio sekretoriaus Zenono Blyno dienoraštis. Puiku, kad juo remiasi ir A.Rukšėnas, tačiau, nuostabu, kaip skirtingai ši veikalą suprantame. Matyt, mes tiriamo ne paskirus žmones, ne išskiriame jų iš jų aplinkos, o brėžiame žmonių tinklus, įsidėmime, kas su kuo rinkosi bendrauti. Užtat mums akivaizdu, kad Lietuvių nacionalistų partija yra lygiai tokia perdėm nusikalstama organizacija, kaip kad nacių partija ar komunistų partija. Istoriko Sauliaus Sužiedėlio žodžiais, LNP buvo organizuota nusikaltėlių gauja. Jos visi vadai suprato jos nusikalstamą veiklą - Lietuvos žydų išžudymą, Lietuvos valstybės išdavimą ir nacių politikos įgyvendinimą - ir už ją visi vienodai atsako. Jau 1939 metais voldemarininkai siekė sąjungos ar net unijos su nacių Vokietija. 1940 metais tam tikslui raizgė pučą prieš Lietuvos vyriausybę. Užmezgę ryšius su nacių saugumo tarnyba SD, sudarė pagrindą Kazio Škirpos Lietuvių Aktyvistų Fronto organizacinei veiklai, jį atstovavo Karaliaučiuose santykiuose su Vokietijos kariuomene ir žvalgyba, verbavo žydų žudynių skatintojus, platino atsisaukimą išžudyti visus Lietuvos žydus. Išdavė Kazį Škirpą ir patys susidėjo su SD, kariuomene ir žvalgyba kai suprato, kad K.Škirpa ketina skelbti nepriklausomybę nepaisant nacių nesutikimo. 1941 m. birželio 14-15 d. savo programoje užsimojo "išbraukti žydus iš gyvenimo". Taip nusiteikusius Ričardas Šveiceris suvedė su SS karininku Štalekeriu ir jie 1941 m. liepos 4-6 d. Kauno VII forte sušaukė 3,000 žydų. Baisiai pergyveno, kad Kauno studentėliai paskelbė Lietuvos nepriklausomybę, tad parašė Hitleriui laišką, kad jis nepripažintų Laikinosios vyriausybės. Niršo, kad J.Bobelis sustabdė žydų išžudymą, tad 1941 m. liepos 23-24 d. surengė pučą perimti lietuvių pajėgas ir policiją. Liepos 25

d. įsteigė Kauno getą. Suorganizavo 5 batalionus, kuriais svariai prisidėjo prie Lietuvos žydų sulaikymo ir išžudymo, ir 1941 m. lapkričio mėn. 29-30 d. šventė visos Lietuvos žydų išžudymo baigtuves. Zenonas Blynas visą naktį dalyvavo tame baliuje ir užrašė LNP pirmininko Leono Virbicko prakalbos pagrindinę mintį, kad prieš didelę šventę lietuviai pratę išvalyti namus.

Įdomu, kas jums trukdo įsisąmonyti, kad pagrindinė Lietuvių nacionalistų partijos veikla buvo išžudyti Lietuvos žydus ir tuo įrodyti Hitleriui, kad lietuviai yra arijų rasės tauta, ginklo verta, užsitarnavusi nepriklausomybės? Ar moksliskam nešališkumui netrukdo jūsų bičiulystė su Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga, kuri galvą lenkia savo steigėjams, įskaitant Zenoną Blyną ir kitus Lietuvių nacionalistų partijos vadus?

Zenonas Blynas smulkiai aprašo Telšių LAF vado Jono Noreikos vadovaujamą Žemaičių žemės delegaciją. Ją sudarė septyni žymūs Telšių apskrities atstovai, jų tarpe Telšių LAF pavaduotojas Bronius Juodikis, prieš savaitę išžudęs visus Telšių žydus vyrus, ir Plungės LAF vadas Povilas Alimas, prieš dvi savaites išžudęs visus Plungės žydus, įskaitant kūdikius ir jų mamytės. Įsigilinus, paaiškėja, kad Jonas Noreika ir Povilas Alimas artimai bendravo rengiant sukilimą, paskui Plungėje žydų skriaudimo metu ir vėlgi Kaune paskiruose pokalbiuose su Zenonu Blynu. Kaip jums atrodo, kas yra labiau kraupu - rengti žudynes, ar sau pavaldžius žudynių rengėjus vesti sveikinti Lietuvos vyriausybe?

Noreika ir Alimas vadovavo Plungės džiaugsmo manifestacijai, 1941 m. liepos 27 d., dvi savaites po visų žydų išžudymo. "Į susirinkusius vėl kalba Alimas ir iš Telšių atvykęs Telšių apskr.L.Aktyvistų Fronto Vadas kap.Noreika. Kalbėtojais, prisiminę žydiškai bolševikiškąjį terorą, iškelia mintis ateičiai, kviesdami visus kuo aktyviausiai prisidėti prie Lietuvos atstatymo, prie greitesnio išgydymo kraštui padarytų žaizdų. Kviečia laikytis vieningai, buriantis apie L.Aktyvistų Frontą. Po kalbų, mok.Jogminas, padaręs trumpą įžangą, perskaito rezoliuciją, kurią susirinkimas entuziastiškai priima. Rezolucija daugelio susirinkimo dalyvių pasirašyta ir pasiūsta Lietuvos Vyriausybei. Toliau vyko meninė dalis..." (Žemaičių žemė, Nr.6) Koktu, kaip po kelių dienų Noreika ir Alimas išdavė Plungės ir Telšių visuomenės, Lietuvių Aktyvistų Frontą ir Lietuvos laikinąją vyriausybę.

Šioje vietoje prašom iš jūsų paaiškinimo, **kaip gali Lietuva pasimokyti iš jūsų mokslinės veiklos, jeigu jūs nutylite kaltės klausimus?** Jūsų mokslininkas A.Rukšėnas tvirtina, "Kitas būdas, kuriuo J.Noreika siekė įtvirtinti Birželio sukilimo iškovojimus, buvo šis. Jis prisidėjo prie to, kad būtų išspręsti pirmosiomis vokiečių okupacijos savaitėmis kilę LAF'o ir Lietuvos nacionalistų partijos (toliau - LNP) nesutarimai." A.Rukšėnas mini Noreikos vadovaujamos "Žemaičių žemės" delegacijos narius P.Alimą ir B.Juodikį, bet nutyli, kad tai buvo žudynių rengėjai. A.Bubnys savo knygoje mini P.Alimą ir B.Juodikį kaip sukilimo dalyvius, bet vėlgi nutyli jų nusikalstamą veiklą. Enciklopedinis veikalas Lietuvos kariuomenės karininkai taipogi karininkų biografijose nutyli jų dalyvavimą žydų išžudyme ir lietuvių sušaudyme. Kaip galima suprasti LNP ir LAF "nesutarimus" nepabrėžus, kad LNP buvo nusikaltėlių gauja, kuri troško įsisteikti Hitleriui, išžudyti Lietuvos žydus, panaikinti Lietuvos laikinąją vyriausybę, įveikti Lietuvos nepriklausomybės skelbėjus, uždaryti LAF? Kaip gali A.Rukšėnas tvirtinti, jog vyko "derybos", kai jos vyko prievarta? Kaip gali A.Rukšėnas tvirtinti jog LAF "norėjo" įsilieti su LNP lygiomis teisėmis, kai LAF buvo LNP verčiama, ir iš tikrųjų rengėsi kontrpučui, kurį tačiau krašto apsaugos ministeris St.Raštikis įsakymu sudraudė. Jūs išsiduodate kaip LNP šalininkė, užtat ir nacių

šalininkė. Būtent jiems palankų požiūrį dėstote, kaip mūsų Lietuvos valstybės istoriją. Kam to reikia?

Jonas Noreika buvo Geležinis vilkas (LNP) avies kailyje (LAF).

Palyginkime 1941 m. liepos mėn. 20 d. rezoliuciją, sveikinančią Lietuvos laikinąją vyriausybę, su trimis "Žemaičių žemės" delegacijos rezoliucijomis, kurias Zenonas Blynas užsirašė. "Žemaičių krašto visuomenės atstovai, susirinkę 1941 m. liepos 29 d. ir susipažinę ir įvertinę susidariusią padėtį, [po LNP/voldemarininkų/"Geležinio vilko" pučo liepos 23-24 d.] nutaria sudaryti žemaičių delegaciją iš šių asmenų: 1) Telšių apskr. LAF vadas kpt. Noreika..." "Susirinkimas pažymi, kad jame dalyvavo nemaža LAF narių, ankščiau buvusių "Geležinio Vilko" aktyvių narių, kurie ir šiandien tos organizacijos principams ištikimi..." Jonas Noreika susitaręs su LNP, sulaukęs jos pasitikėjimo, spaudė LAF pasirašyti sutarimą, kuria ji būtų nustojus egzistavus. Jisai netgi išsireikalavo, kad sudarant naująjį LNP štabą, jisai būtų sutarime įvardintas, kaip vienas iš trijų patarėjų, kartu su LNP atstovu ir LAF atstovu, patarančių, kas turėtų dirbti naujame LNP štabe. Telšių LAF vadas Jonas Noreika, rūpindamasis savo ateitimi, išdavė Lietuvių Aktyvistų Frontą, išdavė Lietuvos laikinąją vyriausybę, kurią turėjo pasveikinti, išdavė jį į Kauną siunčiusią Telšių krašto visuomenę, ir susidėjo su Lietuvos priešais, Lietuvių nacionalistų partija. Zenonas Blynas užsirašė, "Du žemaičių deleg[acijos] nariai pareiškė, kad esą ir jie nori tuos kademus likviduoti. Todėl mes neturim jų bijoti." Ar ne nuostabu, kad LAF atsisakė Noreikos sumanymo?

Kaip jūs manote, kaip Jonas Noreika suprato LAF? Rengiant sukilimą, jisai palaikė ryšį su LAF Kaunu, taip pat kelis kartus keliavo į Vokietiją, leido ir platino LAF Berlyno spaudą, užtat turėjo ryšius su LAF Karaliaučiumi, Klemensu Bruniumi ir Stasiu Puodžiu. Iš LAF Telšių štabo viršininko Leono Vilučio prisiminimų žinome, kad LAF Telšiai buvo pavaldūs būtent Kazį Škirpą išdavusiam LAF Karaliaučiaus majorui St. Puodžiui. "Rugpjūčio pradžioje buvo gautas Kauno LAF'o štabo kvietimas mjr. Svilui atvykti į Kauną. Majoras parsivežė įsakymą, kuriame informuojama, kad Lietuvos aktyvistų frontas panaikinamas, buvęs LAF'o vadas generalinio štabo majoras Puodžius atsistatydino; LAF'o štabas reorganizuotas į Lietuvos nacionalistų partiją. Vadu paskirtas inžinierius Klemensas Brunius, organizacinio skyriaus viršininku — J. Vokietaitis; buvę LAF'o apskričių vadai skiriami LNP vadais; reorganizuojami ir apskričių štabai." O tai sutampa su žymiausio lietuvių organizatoriaus Klemenso Bruniaus parodymais. Jisai sovietams įvardijo Joną Noreiką pirmuoju tarp Telšių apskrities LNP (!) vadu, ir toliau minėjo kitus svarbius LAF organizatorius, sukilimo rengėją Stasį Bagdoną, Noreikos veiklos tęsėją LAF vadą Alfonsą Svilą ir "Žemaičių žemės" redaktorių Kazį Mockų. Klemensas Brunius pažinojo Joną Noreiką dalykiškai, kaip 1941 m. liepos mėn. Telšių krašto valdytoją, tad Telšių LAF sutapatino su Telšių LNP. Kodėl savo pažymoje ir savo leidiniuose neminite Klemenso Bruniaus parodymų?

Kaip gali Alimas būti kaltas, o Noreika ne?

O koks buvo Jono Noreikos vaidmuo Plungės žydų išžudyme? Jūs savo pažymoje ypač remiatės

kun.Povilo Pukio parodymais, kad Jonas Noreika apskritai net nėra buvęs Plungės miesto komendantu, tik nesiryžtate pasidalinti jo aiškiais žodžiais, "Kartu su Alimu komendantūroje dirbo Noreika..." Tai sutampa su Aleksandro Pakalniškio prisiminimais, kad Jonas Noreika dirbo komendantūroje ir įsakė Plungės žydus išžudyti. Toliau jūs išdėstote tris aplinkybes, jūsų manymu paneigiančius Aleksandro Pakalniškio teiginius:

- 1) Jonas Noreika nebuvo Plungės miesto komendantu.
- 2) Jonas Noreika liudijimuose nefigūruoja, kaip žudynių organizatorius ar dalyvis.
- 3) Nacių okupacinės valdymo sistemoje lietuviai buvo griežtai subordinuojamoje padėtyje.

Kas keisčiausia, jūs savo pažyma tvirtinate, kad būtent LAF Telšių apskrities vadui Jonui Noreikai pavaldus LAF Plungės vadas Povilas Alimas organizavo žydų sušaudymą ir jų nuvedimą į Kaušėnus! Dargi manote, kad Noreika už tai išvis neatsako. Tad nesuprantame, koku vertybiniu pagrindu su jumis bandyti susikalbėti.

Kas labiau už Joną Noreiką atsako už Telšių krašto žydų išžudymą?

Vokietijos Federacinės Respublikos prokurorams buvo neaišku, kas iš vokiečių atsakė už Plungės ir apskritai Telšių apskrities žudų žudynes, tad 1967-1970 m. kreipėsi į Sovietų Sąjungą pagalbos šiuo klausimu. Kaip minėjome, sovietų saugumiečiai ištyrė, kad Plungėje žudynėms vadovavo būrio vadas Stanislovas Lipčius ir jo pavaduotojas Povilas Alimas, o vokiečiai žudikus vaišino. Telšių vyrų žydų žudynėse dalyvavo tikrai kokie 8 vokiečiai, tai yra, vienas skyrius. Visa tai sutampa su Štalekerio 1941 m. spalio 15 d. ataskaita, iš kurios matyt, kad vienas Einsatzkommando 2 būrys (maždaug 30 karių), atsakingas už visą Šiaulių apygardą, įstengė išžudyti 42,000 žydų, kuomet Jėgerio Einsatzkommando 3 (150 karių) Kauno apygardoje išžudė tikrai 32,000. 1941 m. liepos mėn. žudynės Plungėje ir Telšiuose vyko kuomet Kauno apygardoje iš viso buvo sustabdytos visos žydų žudynės. Suversti kaltę naciams vokiečiams yra šiuo atveju panašu į jų šmeižimą. Telšių apskrities viršininko Augustino Ramanausko ir Telšių miesto burmistro šimtai raštų parodo, kad lietuviai patys, be vokiečių, sulaukė žydus, tvarkė getus, iš jų savo įsakymu išsivesdavo žydus ir vėl nusivesdavo, ir jų turtą dalino dar jiems gyviems esant. Iš tiesų, Plungės ir Telšių žydai buvo lietuvių sulaukyti pirmomis karo dienomis, kada patys vokiečiai troško, kad lietuviai rengtų pogromus. O Jonas Noreika žinojo vokiečių troškimus, nes karo pradžioje vokiečių žvalgai jį nuvežė į pasitarimą Klaipėdoje, iš kurio jisai grįžo su leidimais nešioti ginklus ir su žinia, kad naciai neleis Lietuvai būti nepriklausomai. Tokiu atveju, kam tarnauti vokiečiams? Ir koku tikslu reikėjo Joną Noreiką išsikviesti? Paprasčiausia manyti, kad per Klaipėdą į Latviją vykstantis Einsatzkommando 2 dalinys su juo tarėsi žydų išžudymo klausimais.

Vokiečiai atidavė Telšių kraštą Lietuvos nacionalzocialistinei policijai.

Kada jūs paskelbsite leidimą nešioti ginklus Telšių apskrityje (LCVA f.1075, a.2, b.19, l.3R)? Paprasčiausia manyti, kad tai yra leidimai, kuriuos Jonas Noreika parsivežė iš Klaipėdos, kaip rašė

Damijonas Riauka. Juk tokie leidimai nesimėtydavo, ir naciai nebūtų leidę lietuviams juos savavališkai spausdinti, nė lietuviai būtų drįsę. Tai gi turėjo būti suderinta su Vokietijos kariuomene. Kokius kitus nacių išduotus leidimus nešioti ginklus esate aptikę? Rasti leidimai skirti tik Telšiams, juos turėjo pasirašyti "Lietuvių apskrities komendantas - Die Komendantur Telsche". "Šio liudijimo savininkas _____ yra Lietuvos nacionalzocialistinės policijos narys ir kaip toks turi teisę nešioti ginklą." Dėmesį atkreipia ne tik rašybos klaida "nacionalzocialistinės" bet būtent pavadinimas "Lietuvos nacionalzocialistinės policijos". Akivaizdu, kad šie leidimai neskirti kovai su sovietų armija, nė palaikyti tvarką, nė vokiečių priežiūroje vykdyti nusikaltimus. Šie leidimai buvo reikalingi, kad lietuviai naciai galėtų įtikinti pravažiuojančią vokiečių kariuomenę, jog visoje Telšių apskrityje lietuviai turi teisę savarankiškai vykdyti nusikaltimus prieš žmoniją, o ypač, sulaikyti, apiplėšti ir išžudyti Telšių krašto žydus.

Žinome iš Kazio Škirpos prisiminimų, Vokietijos naciai net voldemarininkams neleido vadintis naciais. Vieninteliam, kuriam leido vadovauti "Lietuvių nacionalistų partijai" buvo nuožmiausių saugumiečių Heydricho ir Grėfės draugui, plungiškiui Pranui Germantui-Meškauskui. Paprasčiausia manyti, jog naciai Telšių kraštą atidavė Prano Germanto-Meškausko valiai, o pastarojo svajones įgyvendino Jonas Noreika. Savarankiškumą žydų klausimais nurodo ir tai, kad po pagrindinių žudynių 1941 m. liepos mėnesį lietuviai Telšių krašte dar ilgai laikė žydes verges, net iki 1941 m. gruodžio mėnesio pabaigos, jau po visos Lietuvos žydų žudynių užbaigtuvių. Telšių įgaliotinis žydų reikalams net pranešė joms neoficialiai, kad getas pirmadienį (gruodžio 29 d.) bus likviduojamas, taip kad pora šimtų pabėgo, kas turėjo jėgų. Bet lietuviai didesnę dalį jų netrukus sugavo ir sušaudė.

Kodėl jūsų vyriausiasis istorikas Stasys Buchoveckas, nenurodydamas jokių šaltinių, tikslingai paišo Germantą-Meškauską kaip Lietuvos draugą? Autorius neįtaria, jog Heydrichas 1939 m. svarstė būtent Germanto-Meškausko pasiūlymą Lietuvoje rengti pogromus ir nuversti vyriausybę. Autorius prieštarauja K.Škirpos, J.Keliučio, kun.St.Ylos, R.Mackonio, Z.Blyno, A.Pakalniškio, L.Olšvango liudijimams, kaip Germantas-Meškauskas svajėjo būti Lietuvos fiureriu ir išžudyti žydus, kaip jisai ištikimai draugavo su Lietuvos laisvės ir žmonijos priešais R.Heydrichu, H.Grėfe ir M.Kurmies, kaip jisai ypatingai rūpinosi Plungės kraštu. Autorius nesuvokia, jog nacių Vokietijoje mokslus baigęs dr.P.Germantas-Meškauskas buvo protu pasižymintis sociopatas, stokojantis įprasto sąžinės balso, tad įstengiantis nevaržomai daryti siaubingą blogį ir nebūdingą gėrį, o vienu metu padlaižiauoti tiek Prezidentui A.Smetonai, tiek nacių saugumiečiams, tiek Lietuvos Laikinajai vyriausybei.

Pasiklausykite plungiškių ir Jono Noreikos anūkės Silvia Foti.

Kodėl jūs nesidomite visais plungiškių išsaugotais liudijimais? 1971 m. Stanislava Pocienė, 1907 m. gimimo, pasakė savo sūnui, studentui Bronislavui Pociui, kad 1941 m. Jonas Noreika vadovavo Plungės žydų žudynėms, kaip Plungės komendantas. Jis turėjo 20 pakalikų (lietuvių policininkų baltaraiščių, kurie ant rankos nešiojo baltus raiščius). Ji tai girdėjo iš žmonių. Ji 1941 m. Plungės fabrike dirbo verpėja. Ar jūs galėtumėte rasti 2002 m. istoriko Bronislavo Pociaus ir bibliotekininkės Zita Paulauskaitės susirašinėjimą su jumis, kuriame jūs tvirtinote, kad tai buvo "kitas Jonas Noreika"?

Ar jūs esate buvę Plungėje su Jono Noreikos anūke Silvia Foti? Jos teta jai nurodė turtingų žydų namą Vaižganto g.3, kur jinai lankydavo Noreikų šeimą pažaisti su Jono Noreikos dukra Dalyte. Ar esate nustatę, ar jų name girdėjosi Vaižganto g.7a esančioje sinagogoje kankinami žydai? Teta taip pat Šiauliuose parodė dailų stalą šachmatais žaisti, kurio kitoje pusėje įrašas jidiš kalba. O tai sutampa su žydų šviesuolio Jakovo Bundos pasakojimu, kad Noreika iš Plungės į Šiaulius išsivežė geresnius baldus.

Aleksandras Pakalniškis sąžiningai atskleidė Noreikos ir jo kariuomenės nusikaltimus.

Jūs remiatės ypač kun.P.Pukio parodymais sovietams, nors juose aptinkame daug nenuoseklumų ir netgi melo, kas suprantama, juk jisai norėjo išvengti bausmės sau ir kitiems. Tuo tarpu jūs nesigilinate į Aleksandro Pakalniškio prisiminimus. Jūs cituojate jo knygą, "Per dvidešimtąjį amžių", betgi jis tuos įvykius aprašo ir kitose knygose "Plungė", "Gyvenimo pakelės" ir "Septintoji knyga". Ar jūs nepastebėjote, kad jisai pats buvo įsivėlęs į žydų skriaudimą? Juk jisai sutiko dirbti Plungės karo komendantūroje žinodamas, kad visi miesto žydai laikomi sinagogoje. Jisai pasakoja savo tuometinį požiūrį į žydus, visai panašų į Jono Noreikos ir Prano Germanto-Meškausko. Jisai pastarajam mokyklas steigė, žudynių rengėją Povilą Alimą samdė kūno kultūros mokytoju, kortom lošė su plungiškių likimų sprendėjais, kun. Povilu Pukiu ir istoriko Zenono Ivinskio broliu, gydytoju Vladu Ivinskiu. Iš Pakalniškio knygų akivaizdu, kad jisai puikus liudytojas, gerai pažinojęs Plungę ir plungiškius, betgi ypač "Lietuvos kariuomenės" veiklą. Jisai sąžiningai nutyli savo ir savo pažįstamų nusikaltimus ir sąžiningai meluoja, kartodamas LAF mitą, kad žydai padegė Plungę. Visgi, Pakalniškis teisingai atskleidžia lietuvių nusikaltimų esmę, parūpina daugybę kitur pasitvirtinančių smulkmenų, ir sąžiningai, aiškiai, įtikinimai ir pakartotinai nupasakoja, kaip menkutis vokiečių karys, net ne karininkas, paklausė, "Ką žadate daryti su uždarytais žydais?", o Jonas Noreika atsakė, "Aš jau daviau įsakymą sušaudyti visus iki vieno."

Ar jūs esate ištyrę, kokių pagrindų ir kokių tikslų A.Pakalniškio liudijimai kryptingai menkinami? Jūs savo pažymą dėl Jono Noreikos paskelbėte 2015 m. lapkričio 10 d., ir joje tvirtinate, kad sovietų saugumo surinkti parodymai neigia A.Pakalniškio prisiminimus. Vieną savaitę ankščiau, 2015 m. lapkričio 2 d., Lietuvos Prezidentui prilygstantis, gerbiamas profesorius Vytautas Landsbergis portale Delfi.lt gynė Noreiką ir menkino Pakalniškį:

Tariamą įsakymą sušaudyti Plungės žydus, minimas tariamuose JAV lietuvių Aleksandro Pakalniškio atsiminimuose (išl. 1995 m. Čikagoje). Neva 1941 07 12/13 po Plungės gaisro komendantas J. Noreika dėl žydų pasakęs vokiečiams: „Aš daviau įsakymą visus iki vieno sušaudyti“. Pasakoja Pakalniškis – tarsi liudininkas, pats girdėjęs ir matęs pokalbį, net vokiečių elgesį. Iš tikrųjų tas epizodas A.Pakalniškio arba jo leidėjų apgaulingai įmontuotas į knygą iš 11 metų senumo (1984 m.) publikacijos žurnale „Der Spiegel“ (1984 04 23), kurioje buvęs Šiaulių geto kalinys Leiba Lifšicas nupasakoja tariamą J. Noreikos pokalbį su vokiečių kareiviais, vėliau žodis į žodį pakartotą neva „liudininko“ A. Pakalniškio neva „atsiminimuose“.

Iš tiesų, 1984.04.23 straipsnį „Die Mörder werden noch gebraucht“ parašė vokiečių ir išeivijos lietuvių gerbiamas Plungės žydas Leonidas Olšvangas. Jisai mini 1980 m. Čikagoje išleistus A.Pakalniškio prisiminimus "Plungė".

Kodėl jūs nesiremiate V.Landsbergio minima 1995 m. išleista "Septintąja knyga", kurioje Pakalniškis plačiausiai nupasakoja Plungės įvykius? "Plungėje besanti lietuvių komendantūra. Pasidariau jos tarnautoju, nes nebuvo kas kitą veikti. O ir arčiau būti norėjau prie paskutinių naujienų. Tame pačiame kambaryje sėdėjo kapitonas Venclauskis. Buvo jis kaip ir kaimynas, ūkį turėjo Juodeikiuose, žemės susisiekė. Klaipėdiškio Purvino uošvis buvo. Kitame kambaryje sėdėjo pats komendantas, jaunas kapitonas Noreika. Dažnai užeidavo į komendantūrą kapitonas Lipčius. Turėjo jis barzdą ir motociklą, palaikė ryšį tarp Plungės ir kitų miestų. ... Užeidavo pas komendantą ir du vokiečiai kareiviai, kažkaip užsilikę Plungėje. Ant rankovių turėjome baltus raiščius su juodosiomis "TDA" raidėmis." Kodėl jūs nesiremiate Pakalniškio pasikalbėjimu su Akiračiais? Arba ALKA archyve saugojamais jo dienoraščiais? Ar jūs esate išsiaiškinę, kas buvo archyvo dėžėse Nr.1 ir Nr.2 ir kodėl būtent jos 2016 m. spalio mėn. panaikintos užtvvinimo?

Kaip jūs vertinate Plungės krašte pravestą mobilizaciją į Lietuvos kariuomenę? Pakalniškis ne tik aprašo Plungėje tarnavusius kapitoną Joną Noreiką, kapitoną Stanislovą Lipčių, leitenantą Povilą Alimą, kapitoną Kazimierą Venclauską, viršilą Praną Šapalą ir Arnoldą Pabrėžą, kurie visi dalyvavo žudų skriaudime ir išžudyme. Jis taip pat atkreipia dėmesį, kad seniūnai prievarta mobilizavo apylinkės jaunos vyrus, ir teisingai ją pavadina "Lietuvos kariuomene". Juk nacių Vokietija neturėjo teisės mobilizuoti okupuotos Lietuvos gyventojus. Lietuvos Respublikos vardu seniūnai vertė vyrus tarnauti Plungės kuopoje ir Telšių kuopoje, o jos iškart pasižymėjo žydų išžudymu. 1941 m. rudenį vienas karys įstojo, nes kitaip negalėjo savo šeimos aprūpinti maisto kortelėmis. Noreiką pakeitęs Telšių LAF vadas, majoras A.Svilas, prigrasino kitam kariui, kad jeigu neįstos, tai jį ištrems į Saksoniją dirbti vergu.

Telšių apskrities kariai dėvėjo Lietuvos kariuomenės uniformas su lietuviškais skiriamaisiais ženklais, buvo ginkluoti šautuvais ir pistoletais. Kariai įstojo į T.D.A. ir taip ją vadino. Yra išlikę pareiškimų blankai, kuriais L.N.P "Geležinio vilko" vadui buvo išreiškiamas noras įstoti į T.D.A. būrį. Kartu išpildydavo žinių lapą, "L.N.P. Tautinės Darbo Apsaugos (TDA) Nario Žinios". Išliko TDA nario pasižadėjimas: "Pasižadu ištikimai ir sąžiningai vykdyti "T D A" nario pareigas ir nešiodamas rinktinio lietuvio vardą dirbsiu savo tautos gerovei ir kovosiu už jos siekimus. ..." Išliko ir "Geležinio Vilko" nario iškilmingas pasižadėjimas: "Iškilmingai pasižadu, kad ištikimai ir sąžiningai vykdysiu "Geležinio Vilko" nario pareigas, ginsiu Lietuvių tautos teisę ir garbę, nesigailėdamas savo jėgų ir gyvybės dirbsiu jos gerovei..." Yra pareiškimas Telšių T.D.A. Ramovės valdybai. Blankuose ir pažadėjimuose neminimi nė Hitleris, nė Vokietija, kuriems kitur Lietuvoje pasižadėdavo pagalbiniai policijos batalionai. Sukilėliai nebuvo nuginkluoti, kaip kad kitur Lietuvoje. Savo ginklus laikė iki 1942 m. sausio mėn. 1 d. Netgi Telšių apskrities viršininko A.Ramanausko skelbtas 1942 m. vasario mėn. 6 d. savanorių į Lietuvos Savisaugos Dalinių surašymas nacių Vokietijos niekaip nemini. **Kur jūs pabrėžiate lietuvių atsakomybę už šiuos dalinius?**

Lietuvių atsakomybę parodo "Žemaičių žemėje" paskelbtas "Telšių Miesto Tautinio Darbo Apsaugos Būrio STEIGIMO AKTAS": "1941 m. spalio mėn. 14 d. Telšių grupės Geležinio Vilko vado sukviestas

Telšių miesto lietuvių tautinio darbo bendraminčių susirinkimas, išklausęs G.V.Vado pranešimą ir aptaręs būtinumą lietuviams jungtis, kad organizuotai padėti Lietuvių Nacionalistų Partijai siekti kultūrinių bei valstybinių tikslų nutarė pagyventi Telšių miesto Tautinio Darbo Apsaugos veikimą suformuojant L.N.P. vadovybės numatyta forma T.D.A. Telšių miesto būrį. Dirbdami Tautinės Darbo Apsaugoje pasižadame būti nenuilstamais jos idėjų skleidėjais ir nacionalinės Lietuvos vadovybės įsakymų vykdytojais." Kur vokiečiai? Ir kodėl A.Bubnys savo knygoje apie batalionus neiškelia šių visų dokumentų, nepabrėžia Telšių krašto lietuvių savarankiškumo?

Noreika buvo aukščiausia valdžia Telšių apskrityje.

Jūs savo pažymoje pripažįstate, kad Jonas Noreika nusikalto, prisidėdamas prie teisinio persekiojimo asmenų, kurie 1940-1941 m. bendradarbiavo su sovietų okupaciniu režimu. Minite, kaip jisai kartu su kitais priėmė nutarimą skirti Jurgiui Endriuškai tris mėnesius įkalinimo darbo stovykloje. Tiesa, jūs nutylite, kad Endriuškai tokią bausmę skyrė už chorvedystę. **Kodėl jūs neperžiūrėjote visų LCVA f.R-1441, a.2 apraše esančių 270 teismo bylų?** Juk šios bylos išryškina Telšių apskrities lietuvių neįprastą savivaldą Lietuvos Respublikos vardu ir Telšių LAF vado Jono Noreikos vaidmenį tenkinant ir atmetant malonės prašymus. Žinome, kad žymaus eigulio Aleksandro Tenisono žmona Aldona Tenisonienė "tragiškai žuvo" 1941 m. liepos mėn. Pasirodo, kad "LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU 1941 m. liepos mėn. 19 d. Telšiuose" karo lauko teismas pagal Lietuvos įstatymus ją kartu su 11 kitų nuteisė mirti, o jos malonės prašymą atmetė Lietuvos aktyvistų štabas Telšiuose, vadinas Jonas Noreika. Jisai kitą dieną Telšiuose šventė didžiąją vienybės manifestaciją. Yra išlikęs prokuroro B.Antanėlio nurodymas 1941 m. liepos 20 d., "Prašu sušaudytinius perduoti atvykusiai šaulių būrio apsaugai." Karo lauko teismo bylos padeda suprasti vyskupo Vincento Borisevičiaus parodymus, "su dabar jau mirusiu vyskupu [Justinu Staugaičiu] siūsdavome kunigus tarpininkauti, kad nebūtų šaudomi komunistai, iš kurių pavyko išgelbėti 5 žmones: Žutautą, Abramovičių ir kt." Įsigilinus, paaiškėja, kad Algirdas Žutautas buvo vienas iš keturių sovietinių Telšių kalėjimo pareigūnų, kurie karo pradžioje svarstė, kuriuos kalinius palikti gyvus, ir kuriuos užmušti Rainių miške. Liepos mėn. 19 d. Telšių aktyvistų štabas patenkino Žutauto malonės prašymą, tuo tarpu atmetė kitų penkių kalėjimo sargų prašymus, taip kad sušaudė Rainių aukų likimo liudytojus. Įdomu, kokiomis sąlygomis Jonas Noreika tenkino vyskupų prašymus? Juk kitą dieną iškilmingos šv.mišios buvo dalis "Žemaičių žemės" laisvės manifestacijos.

Šiaulių advokatas Matas Krygeris sužinojo apie 1941 m. liepos 19 d. pasmerktuosius tokiu būdu:

Kai kur broliai lietuviai savo iniciatyva vykdė egzekucijas. Štai Telšiuose susidaręs superpatriotų lietuviškas "karo lauko teismas", teisęs "komunistus", "komunistų veikėjus", pats vykdė nuosprendžius. Nuteistasis Vladas [Bauža], gimęs 1909 m., 1941 m. liepos mėnesį kartu su 14 kitų "komunistų" išvežtas už Telšių miesto sušaudymui. Vykdamas nuosprendį, pastatytas su kitais prie duobės. Išgirdęs šūvius, jis išsigando ir įkrito į duobę, o po kokių dviejų valandų iš jos išlindo ir pabėgo. ... Nuvažiavau į Telšius išsiaiškinti, kas ten vyksta. Lietuvių aktyvistų fronto Telšių štabe [Bronius Antanėlis], kuris save titulavo "karo lauko teismo" prokuroru, pristatė mane, kaip Šiaulių apygardos teismo prokurorą,

atvykusį pasitarti suimtujų reikalu. Susirinkusiems atvirai pareiškiau:

- Manau, įsitikinote, kad įvyko antroji, hitlerinė, Lietuvos okupacija, kuri nieko gero nežada. Jūsų suorganizuotam "karo lauko teismui" ir jo mirties nuosprendžiams nepritariu. ... LAF'o Telšių štabas viename barake ir Telšių kalėjime laikė daug suimtujų. Pasiūliau juos paleisti, kol geštapas nespėjo perimti savo žinion. Prieštaraujančių nebuvo. Augutinas Ramanauskas, vėliau tapęs žemės ūkio reikalų generaliniu tarėju, pridūrė: "Aš sakiau, kad negerai darome." ("Rūstūs prisiminimai", 1994, ps.50-51)

Kodėl jūs nepaskelbiate Jono Noreikos 1941 m. liepos 25 d. įsakymo (LCVA f.1075, a.2, b.6) ir neišdėstote jo aplinkybių? Jisai turėjo būti Krygerio įsikišimo pasekmė. Iš Noreikos įsakymo matosi, kaip ir iš malonės prašymų, kad Jonas Noreika buvo aukščiausia valdžia Telšių apskrityje, aukštesnis netgi už apskrities viršininką A.Ramanauską, pasakiusį, kad "negerai darome". Įsakyme "Telšių apskr.Policijos nuovadų Viršininkams ir Aktyvistų štabams" pabrėžiama, "Vietos iniciatyva daryti mirties sprendimus ir juos vykdyti griežtai draudžiama. Gabenant suimtuosius reikia užkirsti galimybes bėgimo ir pranešimai, kad "suimtasis nušautas bebėgant" bus griežtai tiriami. Už bet kokį savavaliavimą bus keliamos baudžiamos bylos." Iš Noreikos įsakymo aišku, kad tokių mirties sprendimų buvo visoje apskrityje ir juos vykdė tiek policininkai, tiek aktyvistai. Atkreipiame dėmesį, kad pirmuoju pasirašė Kap.Noreika, L.Aktyvistų Fronto Vadas, o antruoju pasirašė Ramanauskas, Telšių apskr.Viršininkas. Tai vėlgi parodo Jono Noreikos pirmenybę gyvybės ir mirties klausimuose. Užtat ir tvirtiname, kad Jono Noreikos nusikaltėlių gauja veikė Lietuvos Respublikos, lietuvių tautos, "Žemaičių žemės" vardais, taip pat ji vadindavosi LAF, LNP, TDA, "Geležiniu Vilku", butų biuru, Žemaičių legionu ir 14tu batalionu. Noreikos nusikaltėlių gauja pati žydus ir lietuvius suėmė, laikė, teisė, tenkino ar atmetė malonės prašymus, ir pati juos sušaudė.

Baltaraiščiai sulaikė Alsėdžių kaimo žydus, paskui juos kankino ir nužudė. **Kur jūs esate surašę visus Jonui Noreikai pavaldžius aktyvistus, jų veiklą ir nusikaltimus?**

Plungėje taip pat veikė lietuvių teismas, kuriame likimus sprendė Plungės valdininkai, policininkai, Alimienė, kun.P.Pukys ir gyd.V.Ivinskis bei kiti. Iš viso Plungėje sušaudyta maždaug 140 lietuvių. Manytina, kad Telšių apskrityje per vieną mėnesį sušaudyta apytikriai 300 lietuvių. **Kaip jūs manote, Jonui Noreikui vadovaujant Telšių LAF, kiek lietuviai sušaudė lietuvių?**

Jonas Noreika privalėjo gelbėti lietuvius ir žydus.

Šiuo atveju vokiečius galima vadinti lietuvių gelbėtojais. Pakalniškis papasakoja, kaip vokiečiai 1941 m. rugpjūčio 5 d. išgelbėjo Juozą Jankauskį, paklausdamas, "Kiek jis amžiaus yra?" ir pasakydamas apie 23 metų amžiaus vyrą, "Tokių jaunų jūs negalite šaudyti, jie dar neturi proto. Baikite vieną kartą tas žudynes." O Leonas Vilutis įamžino ligotą LAF požiūrį į žudynes: "Telšių kalėjimo partizanai (šauliai) laikė sugautų per šimtą komunistų veikėjų, sunkiai nusikaltusių prieš Lietuvos žmones. Teisingumo organai jų bylas tyrė, nusikaltę buvo teisiami. Vokiečių komisaras Gevekė, atstovaujantis apygardai, nebaigtas nagrinėti bylas nutraukė, ir komunistus, neatsižvelgdamas į jų nusikaltimus, paleido, [1941 m. rugsėjo mėn. 28 d.] sušaukęs turgavietėje žmones ir paskelbęs amnestiją. Mat jis turėjo tikslą pasėti

lietuvių neapykantą, patraukti į savo pusę nusikaltėlius, išprovokuoti judus, kurie išdavinėtu žmones, atvedusius juos į kalėjimą."

Matas Krygeris savo drąsiu pavyzdžiu mums visiems įrodo, kaip Jonas Noreika galėjo ir privalėjo elgtis.

Pasibaisėjęs hitlerinėmis žudynėmis, 1941 m. liepos 29 d. raštu Nr.85 kreipiasi į Šiaulius, Telšius, Raseinius, Tauragės, Mažeikių ir Kretingos apskričių viršininkus, siūlydamas jiems sustabdyti nepagrįstus lietuvių suiminėjimus ir šaudymus. Aplinkraštyje nurodžiau, kad "naikinimas dirbusių bolševikinėse įstaigose lietuvių yra naikinimas pačios lietuvių tautos, ir tokie keršto užsimojimai yra atmestini visu griežtumu." Kai kurie apskričių viršininkai mano aplinkraščio nuorašus išsiuntinėjo policijos nuovadų viršininkams ir šis kreipimasis jiems darė teigiamą poveikį. Žinojau, kad už tai galiu nukentėti, bet ryžausi.

Įdomu, kad tiek sovietai, tiek naciai gerbė Matą Krygerį, kad taip gynė lietuvius. Visgi patys lietuviai žmogžudžiai jį įskundė, ir jam teko gerus metus kalėti SD kalėjime Tilžėje. Ko reikia, kad pripažintumėte Jono Noreikos savivaliavimą ir suabejotumėte jo "antisovietinės" ir "antinacinės" veiklos vaisiais?

Jonas Noreika nesiryžo gelbėti tremiamų lietuvių.

Ar Jonui Noreikai rūpėjo žmones gelbėti ar engti?

Jo bendražygiai, kaip Antanas Juočeris, besirengdami karui surinko nemažai ginklų, įskaitant ir dinamito. Telšių policijos pareigūno žmona Ona Algminienė savo "tikrovės romane", Raudonasis Amaras, pasakoja:

"...ginkluoti aktyvistai ruošiasi kur nors prie miško traukinį su mūsų žmonėmis sustabdyti ir suimtuosius paleisti iš vagonų. Pasisekimu jie neabejoja - ginkluotus azijatus nugalėti susišaudžius, mūsų vyrams būtų patys niekai. ... Apsvarstę visus užpuolimo planus, pagrindžio kovotojai - aktyvistai neužmiršo apsvartyti ir galimas to pasekmes. Išvežamuosius jie, tiesa, paliuosuočiau, bet už tai gali atsakyti ne tik visas miestas, bet galimas daiktas - ir apskritis. Stalinui prisiuntus armiją istrebitelių viskas būtų sulyginta su žeme. Todėl nutarė savo planą nebevykdyti."

Jos sūnus Liutavaras L. Algminas patvirtino, kad visi romano įvykiai pagrįsti faktais.

Jonui Noreikai ir jo bendražygiams rūpėjo patekti į valdžią. Užtat atsisakė stoti į teisingą kovą, bet laukė nacių Vokietijos nurodymų.

Jonas Noreika pagrindžio spauda kurstė neapykantą.

Žinome, kad Jonas Noreika, kaip retas sukilimo rengėjas, turėjo ryšius tiek su Kauno LAF, tiek su Karaliaučiaus LAF, tiek su pačiais vokiečiais. Jisai pasižymėjo ypatingu paslaptingumu. Nuostabu, kad

Telšių sukilėlius smulkiai aprašęs Leonas Vilutis išvis nemini Noreikos, nors tiesa pasakius, jis nemini nė Telšių manifestacijos, nė Kazio Mockaus ir "Žemaičių žemės", nė žydų žudynių. Vilutis tačiau rašo taip apie Noreikos pavaduotoją Juodikį, kuris irgi palaikydavo ryšį su Vokietija: "Iš S. Bagdono patyriau, kad apie mano veiklą mokykloje žinojo ir mokytojas A. Norkevičius, ir Juodikis. Vėliau supratau, kad šis karininkas buvo laikomas svarbiausiuoju pagrindžio organizatoriumi. Dėl to su juo buvo vengiama palaikyti oficialius ryšius." Panašus paslaptینگumas išskyla Adomo Jurgelio aprašyme, kaip jisai platino sukilėlių spaudą, kurią gaudavo iš Juozo Mėčiaus. Jurgelis savo prisiminimus rašė 1941 m. rugpjūčio 25 d., ir visgi sąmoningai neįvardijo vieno svarbaus žmogaus: "Tą pat dieną [birželio 19 d.] atvažiuoja iš Kelmės gimnazijos mokinys Matula Jurgis, kuris sakydavosi turįs ryšius net su..." Panašu, kad tas žmogus buvo Jonas Noreika, bet kaip bebūtų, Jurgelis vardija tą patį ratą pagrindžio spaudos platintojų, kurį Kauno LAF organizatorius Pilypas Žukauskas-Narutis sieja su Jonu Noreika, būtent Juozą Mėtą (tai yra, Mėčių) ir Stasę Vanagaitę. O žinome iš Damijono Riaukos, kad Jonas Noreika Plungėje leisdavo atsišaukimus nemažu 500-1,000 tiražu. Jurgelis rašo: "Kovo 23 d. kun. Velavičius paskambina. Tuojau kinkau arklį, sėdu ir važiuoju. Gaunu kovo 19 d. atsišaukimą atspausdinimui. Sakosi tik vieną gavęs. Greitai grįžtu, spausdinam rytą kovo 24 d., vežam į Telšius, Varnius ir kitas aukščiau minėtas puses. Iš kovo 19 d. pasiskaitę nutarėm geriau susiorganizuoti." Akivaizdu, eina kalba apie atsišaukimą "Brangūs vergaujantys broliai", kurio lyg tai visuose variantuose yra tokie žodžiai: „Jau šiandien painformuokite žydus, kad jų likimas aiškus. Todėl kas gali, tegul nešdinas iš Lietuvos, kad nebūtų bereikalingų aukų. Lemiamu momentu jų turtą paimkite į savo rankas, kad niekas veltui nežūtų.“

Žinome iš Varnių LAF štabo vado Jurgelio, kuom tai baigėsi: "Taip pat pirmadienį [birželio 23 d.] jau pradėjome suiminėti mums pavojingesnius komunistus, kad neturėtų ryšio su raudonarmiečiais. Antradienį gaudome (pastebėję miške) varniškius komunistus, kaip vykdomojo komiteto, kompartijos ir kitus. Suimam, uždarom pas ūkininką Martinkų Povilą Pakalniškiuose į pirtį ir pastatom sargybą." Ar jūs manote, kad tokie suėmimai labiau tarnavo Lietuvos nepriklausomybei ar nacių Vokietijos okupacinei politikai?

Kodėl jūs nesate ištyrę, ką spausdino Jonas Noreiką, ir kokios buvo pasekmės?

Jonas Noreika vienijo visuomenę nusikalstamai veiklai.

Jonas Noreika Telšių krašte savo žydų išžudymo mąstais primena Praną Jakį Kretingos krašte ar Petrą Poželą Šiaulių krašte. Jisai tačiau juos pralenkė savo sugebėjimu nusikalstamai veiklai suvienyti visą visuomenę. Užtat svarbu pamokyti jaunimą atpažinti ir atmesti tokias nedoras vienybės skelbėjo pagundas.

Jonas Noreika jau liepos mėnesio pradžioje Telšiuose organizavo inteligentus rengti manifestacijas. Suorganizuotas Telšių choras, kuris su politiniais kaliniais agitatoriais išvažinėjo Žemaitiją. Tūkstantinės minios sutelktos Telšiuose, Plungėje, Nevarėnuose, Varniuose, Pavandenyje. Holokausto įkarščio metu Telšiuose surengė vandens sporto šventę, Noreika dalino medalius. Laužuose degino sovietines knygas, teatrais linksmino žmones, reikia manyti, bjauriomis patyčiomis. Skaitant baisus

"Žemaičių žemės" vedamuosius ir skaičiuojant lavonus, tenka išvelgti rūpestingą neapykantos kurstyją. Prie Telšių apskrities viršininko sudaryta Meno Taryba buvo Noreikai tokia svarbi, kad iš karto ją pervedė į L.A.F. propagandos skyrių, "kur dirbs didžiausiame kontakte su mūsų šauniaisiais aktyvistais."

Lietuvių visuomenę vienijo viešos žydų patyčios. A.Pakalniškis aprašo, ką veikė Lietuvos Respublikos šauktiniai kariai. "Kaip kalinius varinėdavo juos ginkluoti kareiviai, o didesnei pajuokai vienas žydas turėdavo eiti priekyje, aukštai iškeltose abiejose rankose raudoną komunistinę žvaigždę laikydamas. Turtingi buvę Plungės žydai, buvę didelių krautuvių savininkai, vėliau tų krautuvių vedėjai, buvo dabar šitaip varinėjami po miestą." Plungėje netgi "Mąščio" gamyklos sargai išitraukė į praeinančių, pasmerktųjų žydų nužudymą, su tikslu išbandyti savo ginklus.

Lietuvių visuomenę taip pat labai suvienijo žydų turto dalybos. Telšių apskrities viršininko ir Telšių burmistro šimtai raštų skaudžiai liudija, kaip lietuviai skirstė ir savinosi žudynių aukų turta, kartu ir atsakomybę už žudynes. Lietuvių laikinoji vyriausybė tai skaitino savo įsakymais, nutarimais ir potvarkiais, kaip kad Jonas Noreika skatino savo pavyzdžiu, užsimanydamas žydų šeimos namo ir baldų.

Telšių apskrities valdžia, policija, kariuomenė ir aktyvistai vieningai gaudė prasimanytus "priešus", žydus ir lietuvius. Vieningai tvarkė žydų getą, vertė žydus dirbti vergais. Vieningai vedė karo lauko teismą, pasmerkė mirties bausmes ir jas įvykdė. Vieningai vykdė Lietuvos laikinosios vyriausybės nurodymus. Visa tai darė Lietuvos Respublikos vardu, "Žemaičių žemės" vardu. Vieningai išniekino Lietuvos, lietuvių ir žemaičių vardą, taip kad sunku mums po to atsitiesti.

Jonas Noreika įklampino Dievo tarnus, Telšių vyskupijos vyskopus ir kunigus, į nusikaltimus prieš žmoniją. Sovietai pasisavino Telšių vyskupijos spaustuve, bet sukilėliai jos negrąžino, taip kad ji priklausė "lietuvių valdžiai". Katalikų spaudos redaktorius Kazys Mockus redagavo "Žemaičių žemę". Ar jūs išaiškinote, kas buvo laikraščio bendradarbiai? Deja, vyskupija nuo laikraščio neatsiribojo. Redakcijoje dirbo katedros vargonininkas Ferdinandas Janauskas, straipsniais prisidėjo "Žemaičių prieteliaus" redaktorius kun. Kazimieras Olšauskas, Telšių katedros klebonas kun. Pilypavičius, Leonas Vilutis, Petras Gintalas. Manytina, kad laikraščio branduolį sudarė Telšių katalikų laikraščio "Žemaičių prieteliaus" bendradarbiai. O leidėjas buvo Žemaičių aktyvistai, paskui Žemaičių L. Aktyvistų Frontas, vadinas, už jį atsakė Jonas Noreika. Kodėl vyskupija nepaprieštaravo, kad "lietuvių valdžia" jos spaustuve kursto žmogžudystę? Kodėl leido nekaltus žydus kankinti ir žeminti Rainių aukų laidotuvių metu? Kodėl žudikams atleisdavo kaltes? Tai juk dvasinio ginklo neteisingas panaudojimas. Kaip jūs tiriate Telšių vyskupijos vaidmenį 1941 m. lietuvių nusikaltimuose?

Jonas Noreika dvasiškai išniekino žydų aukas.

Kodėl jūs nepabrėžiate lietuvių kankintojų žiaurumo ir žydų aukų nekaltumo? Juk tik tada galima suprasti ir įvardinti Jono Noreikos žiauriausius nusikaltimus, kankinčius ne tik kūną, bet ir dvasią. Žymusis Telšių ješivos rabinas Avrahamas Iechakas Blochas, tai nepaprasto šventumo auka. Jisai Telšių

LAF nusikaltimų akivaizdoje atsidavė Dievui, maldai, Toros mokslui ir švietimui. Kai jam plaktuku daužė galvą "išmušti iš jo Dievą", jisai skelbė "Dievas yra visiems". Kodėl Lietuvos valstybė nesiryžta Telšiuose įamžinti jo kankinystę taip, kad visi pasimokytumėme iš jo, kaip nugalėtojo?

Pirmomis karo dienomis Jonui Noreikai pavaldūs Žemaitijos aktyvistai į Plungės sinagogą nežmoniškai sugrūdo 1,800 Plungės krašto žydus, taip kad bent keturis vaikus negyvai suspaudė, o kai kurie suaugę išprotėjo. Lietuviai dvi savaites kankino kūną ir dvasią: nedavė nė valgyti, nė gerti, sudegino šventraščius, išsivesdavo žydus pasitycioti iš jų, išprievartaudavo žydes, šaudydavo į sinagogos langus, šaudydavo per duris, kviesdavo ligonius lauk ir išsivežę juos sušaudydavo, vertė mėsą valgyti, degino gyvus žmones.

Plungės žydai buvo išvaryti prie Rudelio kalno išsikasti sau duobes. Iš Plungės atvažiavo kunigas Lygnugaris sakydamas, kad jis negali žydų išgelbėti, bet jis gali juos prieš mirtį pakrikštyti. Jis atsinešė kibirą vandens ir pakrikštijo žydaites, pagal vieną liudijimą, 74 mergaites gimnazistes. Arnoldas Pabrėža ir jam pavaldūs lietuviai jas išprievartavo ir nužudė. Jonas Noreika privalo atsakyti už šių mergaičių kankinystę, jų dvasios laužymą ir kūno niekinimą. Jos yra visiškai tyros ir tikrų tikriausios kankinės. Kodėl jų kankinystė neįvardijama? Kaip jūs manote, ar nederėtų Romos katalikų bažnyčiai jų neatstumti, neužmiršti, nepažeminti ir jas pripažinti katalikėmis kankinėmis? Ar nederėtų Lietuvos valstybei jas laikyti lietuvaiteimis kankinėmis? Kas jų gimtinėje įvertina jų šventą auką?

Jonas Noreika dvasiškai išniekino lietuvių aukas.

Jonas Noreika taip pat dvasiškai išniekino 75 sovietų Rainiuose išžudytus lietuvius kalinius. Jono Noreikos nusikaltėlių gauja tyčia iškreipė šių kalinių baisią nelaimę su tikslu pateisinti savo žmogžudiškas svajones. Kur jūs išnagrinėjate lietuvių atsakomybę už kančių perdėjimą? Lietuviai ligi šių dienų būtinai pabrėžia išskirtinį sovietų kankinimo žiaurumą. Jūs savo svetainėje pripažįstate, jog "Kas vyko toliau, gerai nežinoma. Lietuvoje tai buvo bene vienintelės žudynės, po kurių neliko nė vieno gyvo liudytojo." Kodėl jūs savo svetainėje nepaminite, kad šių žudynių liudytojai, lietuviai kalėjimo sargai, buvo Lietuvos Respublika pasivadinusios gaujos sušaudyti, Jonui Noreikai atmetus jų malonės prašymus?

Lietuvos Respublika savo leidžiamoje spaudoje platino Telšių aktyvistų melagingus, žydų žudynes kurstančius prasimanymus. Pavyzdžiui, Lietuvos laikinosios vyriausybės Žemės ūkio rūmų leidžiamas savaitraštis, "Ūkininko patarėjas", 1941 m. liepos 25 d. melagingai skelbė, "Vieniems buvo nulupta nuo galvos oda, kitiems išpiauti odos diržai iš nugaros ir krūtinės, kai kuriems išdegintos akys, kitiems nuplikyta visa oda. Kai kuriems sulaužyti šonkauliai ir į vidurius sukištos rankos. Daugeliui vyrų nupiauti lyties organai ir į burną įkišti, o moterims išdeginti karšta geležimi. Kai kurioms moterims nupiaustytos krūtys ir prie ausų priraišiotos. Yra ir dar žiauresniu ir šlykštesniu būdu nukankintų. Iš kankinimo būdo ir išviršinių žymių galima spręsti, kad visi šie žmonės buvo nukankinti pačiomis žiauriausiomis kančiomis, kokias gali sugalvoti tik kraugeringa azijatų iškrypusi vaizduotė." Žydams dalinai priskiriamos šios prasimanytos kankynės ir apskritai kankinimo sistema su tikslu pateisinti jų apiplėšimą ir išžudymą. Kada Lietuvos Respublika nustatys šio melo skleidėjus ir pradės atkakliai ši

melą apgailestauti? Kodėl jūs savo svetainėje nepaskelbiate, jog gydytojo Plechavičiaus surašytas medicininis protokolas ir gydytojo talkininko 1988 m. Vaclovo Rubino liudijimai neigia lietuvių spaudoje prasimanytus kankinimus?

Kodėl Lietuvos Respublika bijojo prasitarti, jog Telšių lietuvių kalinių nužudymas buvo pasekmė ne tik nepateisinamo sovietų žiaurumo, bet ir nacių Vokietijos netikėto, nemažiau kraugeriško užpuolimo? Kodėl Lietuvos Respublika nėra pasmerkiusi nacių Vokietijos pradėto karo? Ar Lietuvos Respublika tvirtina, kaip kad Lietuvos laikinoji vyriausybė, kad nacių Vokietija savo puolimu išgelbėjo Lietuvą? Kas Lietuvos Respublikai susuko galvą?

Kur jūs pabrėžiate, kad Telšių LAF melu ir žiaurumu nenusileido sovietams? Nesant liudytojų, kaip galima iš viso tikėti Jono Noreikos bendražygiais, kad jų atkasti jau pūvantys lavonai buvo nukankinti, o nesudarkyti juos užkasant birželio 25 d. rytą ar atkasant birželio 28 d.? Koks teismas pripažintų jų liudijimus, kuriuos paneigia, pavyzdžiui, su gydytoju Plechavičiumi lavonų kūnus aprašęs Vaclovas Rubinas?

Plechavičius apžiūrėjo maždaug pusę lavonų ir aš pagal jo diktavimą užrašiau apie pusės lavonų sužalojimus ... Visi lavonai buvo pažaboti, visiems be išimties buvo užpakalyje surištos rankos. Burnos pažabotos ir rankos surištos už nugaros buvo medžiaginiai raiščiai. Nepamenu, kad kas nors būtų buvęs pažabotas spygliuota viela ar kitokia viela. Mano aprašomų lavonų grupėje lavonų su nupjautais lytiniais organais nebuvo. Beveik visiems lavonams buvo sudaužyti lyties organai. Pamenu, kad du ar trys lavonai buvo peršauti. Buvo išvirtusios akys, sudaužytos galvos, kitiems išvirtę smegenys. ... Lavonai jau buvo pradėję pūti, kaip jau minėjau, sklido nemalonus kvapas. ... Gyd. Plechavičius nekaltėjo apie nuplikymus, sukaltas vinis. Lavonai buvo pradėję pūti, galėjo susidaryti toks vaizdas, kad jie nuplikyti, galėjo luptis oda. Kiek pamenu, buvo kalbama, kad lavonai atkasti vakarykščiais, t.y. 1941 m. birželio 26 d.

Sovietai pripažįsta, kad užmušė kalinius, bet jeigu juos gyvus sudarkė, kodėl jų kūnų nepaliko vietoje, kad visi matytų? Ar jums neatrodo, kad Telšių LAF pasisekė, jog keistu sutapimu, lavonus aptiko iškart po to kai birželio 27-28 d. baigė žydus suvaryti į Rainių dvarą? Užtat galėjo žydus versti lavonus plauti, ir netgi vietoje sušaudyti atsisakiusį jų plauti žydą Dampį. Kodėl jūs savo knygoje "Rainių tragedija 1941 m. birželio 24-25 d." (2000) be aptarimo kartojate melagingus teiginius, kaip kad Rano Sabaliausko tvirtinimą, kad jis pats matė, kaip miške buvo kankinami kaliniai? O gal manote, kad lietuviai nuo pat pradžių žinojo kur lavonai, bet tai nutylėjo? Kodėl būtent Ranas Sabaliauskas asmeniškai liudijo melą, kurį Ūkininko patarėjas skleidė? Kodėl savo leidiniu be aptarimo toliau skleidžiate šį melą?

Kodėl jūs savo leidiniuose, kaip ir Šiušaitis, Urbanavičius ir Landsbergis savo išsamioje knygoje, "Pamirštas SSRS karo nusikaltimas. Rainiai 1941 06 24-25." (2007) primirštate Telšių karo lauko teismo išsaugoto kalinių dubenėlio žodžius, kurie baigiasi, "Heil Sieg! Deutschland über alles! Tu išgelbėjai mūsų tėvynę Lietuvą iš azijatiškų grobuoniškų banditų bolševikų, nagų ir pastatei mūsų pačių žmonių, tikrų lietuvių naują vyriausybę ant stiprių plieninių pagrindų". Ar jūs tikite, kad tas dubenėlis ir jo sienelės 239 žodžių tekstas tikrai autentiški?

Telšių LAF vadas Jonas Noreika atsako už nužudytų lietuvių kalinių panaudojimą kurstyti ir teisinti nusikaltimus prieš žmoniją. Jisai liūdesį pakeitė bjauresiu. Telšių LAF sulaikyti žydai buvo verčiami atkasti ir plauti pūvančius lavonus ir gerti pamazgas, buvo tą pačią dieną sušaudomi, o laidotuvių dieną buvo verčiami viešai atgailauti. Akivaizdu, jog LAF Telšiai taip elgėsi ne iš keršto prieš žydus, o iš noro savivaliauti ir pagrįsti jau numatytą žydų išžudymą ir jų turto išsidalinimą. Jonas Noreika atsako už tikrovę neatitinkantį Rainių kankinystės melą, kuriuo jisai ir jo bendražygiai dangstė savo siaubingus nusikaltimus, ir netgi mūsų laikais toliau kenkia lietuvių ir žydų santykiams. Jono Noreikos nusikaltėlių gauja dvasiškai sudarkė ir tebedarko 75 sovietų nužudytas aukas.

Jonas Noreika labiausiai tiko Šiaulių krašte numatytiems nusikaltimams.

Šiaulių apskrities viršininkas Ignas Urbaitis savo elgesiu parodė, kaip Jonas Noreika privalėjo pasielgti. Yra išlikęs jo 1941 m. liepos mėn. 25 d. raštas Šiaulių miesto burmistrui.

Žagarės miesto gyventojų prašymą dėl neperkėlimo iš Šiaulių miesto į senąją Žagarę žydų tautybės piliečių, persiunčiu Tamstai ir prašau į rimtus jame išdėstytus motyvus atkreipti dėmesį ir padaryti reikalingas išvadas. (LCVA f.R-1099, a.2, b.92)

I.Urbaičio šeima prisimena, ir Urbaičio parodymai tvirtina, kad jisai nuo pirmųjų dienų visaip bandė atsisakyti savo nusikalstamų pareigų. Jūs ydingai puoselėdami Jono Noreikos kultą šmeižiate dorą žmogų, užtat verčiate atskleisti ne tik I.Urbaitį pakeitusio Noreikos, bet ir Juozo Brazaičio-Ambrazevičiaus bei Lietuvos laikinosios vyriausybės nusikaltimus, engiant Lietuvos žydus.

I.Urbaitis skambino į Kauną pranešti, kad jisai nenori būti Šiaulių apskrities viršininku. Nesulaukęs atsako, liepos 14 d. jisai išsirašė komandiruotę į Kauną, liepos 18-19 dienoms, tad jūsų minimą liepos 18 d. raštą dėl žydų perkėlimo pasirašė jo padėjėjas. I.Urbaitis Kaune asmeniškai savo nenorą būti Šiaulių apskrities viršininku išdėstė vidaus reikalui ministrui Šlepečiui. Nuo to laiko, I.Urbaitis savo pareigose liko ne savo valia, o Lietuvos laikinosios vyriausybės valia. Jinai siųsdama jį atgal į Šiaulius atsako už visus Šiaulių apskrities vykdomus potvarkius žydų atžvilgiu, įskaitant I.Urbaičio pasirašytą raštą liepos 23 d. dėl Dovydo žvaigždės nešiojimo. Užtat Lietuvos laikinosios vyriausybės Žydų padėties nuostatai yra Šiaulių apskričiai ir visai Lietuvai reikšmingi. Juozas Ambrazevičius juos Zenonui Ivinskiui 1971.05.23 aptarė:

Specialus kazus - laikinoji vyriausybė ir žydai, kuriems pagal Laikinosios vyriausybės potvarkių leidinį buvęs įsteigtas getas. Kreipčiau dėmesį į šiuos reiškinius dėl to geto: (a) Potvarkių rinkinys buvo paskelbtas ne laikinosios vyriausybės, o pirmojo tarėjo kažkurio pareigūno iniciatyva; (b) tariamasis geto steigimo potvarkis įdėtas to rinkinio gale, paskutinis su parašais J.Ambrazevičiaus ir Šlepečio (vidaus reikalų ministerio) tuo tarpu visi kiti potvarkiai ar nutarimai yra paskelbti parašais Ambrazevičiaus ir reikalų vedėjo (J.Švelniko). Tas skirtumas skatina susigalvoti kodėl kitaip. O tas "kitaip" ir nukreipia to geto potvarkio realų kelią. Būtent: vokiečiai reikalavo iš komendanto J.Bobelio geto. J.Bobelis aiškinasi, kad jis turi gauti tam savo vyriausybės nutarimą. Jis paruošė projektą su Ambrazevičiaus ir vidaus reikalų ministerio parašais. Tas projektas buvo keliais atvejais svarstomas ir

vis atidedamas. Nesulaukę nutarimo, vokiečiai sava iniciatyva geto įsteigė. Potvarkio reikalas atkrito. Jis ir liko tarp popierių kaip projektas, ne kaip nutarimas. (VU f.198, b.972)

Ambrazevičiaus pasiteisinimai visgi patvirtina, kad Laikinoji vyriausybė rimtai svarstė, kaip Lietuvos Respublikos vardu engti žydus visoje Lietuvoje, ir būtent rinkosi J.Bobelio siūlomus valstybinius nusikaltimus, nuo kurių išgelbėjo tikrai voldemarininkų pučas. Zenonas Ivinskis nusakė tų potvarkių išliekantį poveikį:

Kiek daug, palyginti naujų įstatymų, potvarkių ir taisyklių LLV priėmė ir apskelbė, lengva buvo vėliau įsitikinti iš to rinkinio, kurį lietuvių ir vokiečių kalbomis dar 1941 metų rudenop išleido savo tarnybiniams reikalams Pirmojo Tarėjo gen.Kubiliūno įstaiga. Naujoji administracija negalėjo nesiskaityti su tuo, ką buvo atlikusi LLV, ir, remdamasi ministerių kabineto protokolais ir prie jų esančiais visokiais naujai priimtu įstatymų ir potvarkių priedais, ji juos savo reikalams kodifikavo. 8) Šitą darbą, pagal LL Vyriausybės protokolus, rūpestingai atliko Kubiliūno kanceliarijoje teisininkas Montvila. (VU f.198, b.917)

O Kauno getą iš tikrųjų liepos 25 d. steigė lietuviai voldemarininkai, Lietuvių nacionalistų partija, iškart po pučo prieš J.Bobelį. Pučo metu voldemarininkai taip pat suėmė ministerį Šlepetį ir jį laikė įkaitu. Tokiomis aplinkybėmis Noreika atvyko į Kauną. Majoras Svilas jį pasiūlė Ambrazevičiui. Noreika puikiai suprato, kas yra Holokaustas, ir mielai sutiko jį vykdyti Šiauliuose. Tuo pačiu, Lietuvos laikinajai vyriausybei buvo naudinga Noreiką išvilioti iš Kauno, nes jisai iš karto vykdė jai kenksmingą Lietuvių nacionalistų partijos politiką. Užtat skaitome Zenono Blyno dienoraštyje, 1941.08.01, "Yra žinių, kad kpt. Noreikai pasiūlyta Kabineto Šiaulių apskr. v[iršinin]ko vieta. Taigi "likviduojami" vyrai. Nieko sau, gera kova."

O kokiomis sąlygomis ministeris Šlepetys pasirašė, kad skiria Noreiką? Blynas rašo, tą dieną, 1941.08.01: "Apie 14 val. atėjo Reivytiš - polic[ijos] vadas. Buvo Taunys, Brunius, Stanevičius. Anie 4 kalbėjo apie Šlepečio likvidavimą. Parašė raštą, kad Šlepetys nuo š.m. VIII 1 atsistatydina ir savo vietą perduoda mjr.Puodžiui." Visi įvardinti žmonės buvo žydų išžudymo šalininkai. Kitą dieną, 1941.08.02, Blynas rašo: "Su Šlepečiu tvarkoj. Jis prisidėjo prie mūsų. Vykdyt, ką norim. Anot jo, vokiečiai kiša į Kabineta (ar kiš) Raštikį ir Meškauską-Germantą."

Viską suvedus, Lietuvos laikinoji vyriausybė Joną Noreiką siūlė Šiaulių apskrities viršininku su tikslu pašalinti jį iš Kauno, kur jisai jai kenkė savo veikla su Lietuvių nacionalistų partija. Jis toms pareigoms tiko dėl to, kad jisai žinojo, kad žydai bus išžudomi, ir tai palaikė. O ministeris Šlepetys paskyrė Noreiką tik po to kai jis pasidavė Lietuvių nacionalistų partijai ir jos genocidinei programai.

Jonas Noreika pareigingai "atskyrė" Šiaulių apskrities žydus.

Ar jūs sutinkate, kad žmonių atskyrimas yra nusikaltimas prieš žmoniją? Jisai prieštarauja Lietuvos konstitucijai. Tikiu, kad Lietuvos valstybė ir jos piliečiai sutiks, kad jisai nepriimtinas. Juk priešingai tvirtinantys griaua Lietuvos valstybingumą.

Ar jums priimtina, kad Lietuvos Prezidentui prilygstantis, gerbiamas profesorius Vytautas Landsbergis

2015 m. gynė Joną Noreiką tokiais pamąstymais?

LGGRT centras skiria žmonių izoliavimą ir naikinimą. Jono Noreikos dabartiniai kaltintojai – neskiria. Izoliavimas nuo kitų gyventojų galėtų būti vadinamas ir segregacija. (Rusijos imperija, PAR, JAV karo su Japonija metais ir kiti atvejai). Vokietijos okupuotose šalyse, vykdam hitlerinę nežmonišką Europos „išvalymo“ nuo žydų doktriną, žydų tautos segregaciją sekė naikinimas. Taip pat čigonų.

Gal panašiai apie "izoliavimą" ar "atskyrimą" mąstė profesoriaus tėvas, komunalinio ūkio ministeris Vytautas Landsbergis-Žemkalnis, kada Lietuvos laikinoji vyriausybė birželio 27 d. pavedė jo viceministeriui įrengti koncentracijos stovyklą, reikia manyti, Kauno VII-ame forte, kur nepraėjus porai savaitių, liepos 4-6 d., voldemarininkai su pasimėgavimu išžudė 3,000 žydų. Tomis dienomis, finansų ministeris Jonas Matulionis žydams dėstė taip:

Aš esu praktikuojantis Romos katalikas. Kaip ir kiti tikintieji, manau, kad žmogus negali atimti gyvybės kitam žmogui, tokiam kaip jis pats. Tik Dievas turi tokią teisę. Niekada nebuvau nusistatęs prieš ką nors, tačiau per sovietų valdžios laiką aš ir mano draugai supratome, kad mūsų su žydais keliai skiriasi ir niekada nesutaps. Mums atrodo, lietuviai ir žydai turi atsiskirti vieni nuo kitų, ir kuo greičiau, tuo geriau. Šiam tikslui getas yra būtinas. Ten jūs būsite atskirti ir daugiau nebegalėsite mums pakenkti. Štai krikščionio nuomonė.

Kauno arkivyskupas Juozas Skvireckas liepos 11 d. mąstė taip:

Žydai bandę ieškoti užtarimo ir lankęsi net pas vysk. Brizgį, kuris jiems paaiškines, kad žydai turbūt žiną katalikų dvasininkų nusistatymą dėl žydų, bet jei jie dabar bandytų viešai atsiliepti už žydus, patys galėtų būti [lietuviai] nulinčiuoti. Savaiame suprantama, kad ne visi žydai kalti, bet kaltieji užtraukė lietuvių visuomenės neapykantą bendrai visiems žydams. Žydai šiuo momentu turėtų suprasti, kad jiems nėra išskaičiavimo būtinai brautis į lietuvių tarpą, kad jiems būtų geriau, jei ramiai pasilikėtų šalia lietuvių, jiems skirtose vietose, kad jiems būtų, sakykim, ramiau Panevėžyje ar Šiauliuose, kur nebuvo prieš juos ekscesų, negu Kaune, į kurį yra atklydę paskutiniu laiku mažiausiai apie 8000 žydų iš visų kraštų.

Ar jūs manote, kad Jonui Noreikai žydų atskyrimas buvo priimtinas ar nepriimtinas? Jūs savo pažymoje tvirtinate, kad okupacinei nacių valdžiai pavyko įtraukti Noreiką į su žydų izoliavimu susijusių reikalų tvarkymą. Ar nebūtų teisingiau pasakyti, kad Jonas Noreika pats įsitraukė? ir kad tai buvo jo pareigų svarbi dalis?

Jonas Noreika vykdė nacių nusikaltimus uoliau, nė jo viršininkas.

Jūs savo pažymoje tvirtinate, "J.Noreika savo ruožtu buvo ne policinės struktūros, o civilinės įstaigos darbuotojas ir jos vadovas." Betgi apskrities policijos ryšiai su Šiaulių apygarda, tai yra su vokiečiais, ėjo per jį. Jį turėjo informuoti visais klausimais. Jam turėjo skambinti bet kuriuo paros metu. **Kodėl jūs nepaskelbiate dokumentų, nušviečiančių pareigas, kurių I.Urbaitis atsisakė, o kurias Noreika pasirinko?**

- 1941.08.06 "Šiaulių Apskritis valsčių viršaičiams ir antraeilių miestų burmistrams ... 1.Komunistų veikėjų ir šiap žydų tautybės piliečių paliktąjį be globos tiek kilnojamąjį tiek nekilnojamąjį turtą perima vietos savivaldybės savo žinion apsaugai iki bus vyriausybės nustatyta kaip su tokiu turtu pasielgti ... Noreika" (LCVA f.R-1099, a.1, b.1, 1.113)
- 1941.08.07 "Prašome Tamstą, Pone Viršininke [Noreika], neatsisakyti duoti Kuršėnų Valsčiaus Viršaičiui parėdymą perduoti Alaus Daryklos "Gubernija" žinion esančia Kuršėnuose Juodeikino, lygiai ir kitas Jūsų apskrityje esančias žydų tautybės asmenų vaisvandenių dirbtuves." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, 1.418)
- 1941.08.09 "Tryškių valsčiaus Viršaičiui, Susitarus su Gruzdžių valsčiaus viršaičiu, pavedu Tamstai laike trijų dienų nuo šios dienos iš Tryškių miestelio žydų tautybės piliečius iškraustyti į Gruzdžių [išbraukta: Pakruojo] miestelį. Noreika." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, 1.137)
- 1941.08.16 "Visi žydų tautybės piliečiai privalo nešioti ne tik ant krūtinės kairėje pusėje 8-10 cm geltoną šešiakampę (Dovydo) žvaigždę, bet tokio pat dydžio žvaigždę privlo nešioti ir kairėje nugaros pusėje. Jie privalo visi dirbti ir įsteigus apskrityje "Geto" - specialią jų apgyvendinimui vietą, jie turi gyventi visi tik nurodytoje vietoje." ... Noreika (LCVA f.R-1099, a.1, b.1, 1.130)
- 1941.08.16 "Papildant š/m. raštą Nr.429 žydų turto reikalui reikia: 1.Turto aprašus turi pasirašyti ir žydas to turto savininkas. 2.Sudarytus sąrašus ne vėliau šio mėn. 22 dienos atsiųsti apskrities viršininkui. 3.Įsakyti vietos gyventojams, kad laike 1 savaitės, t.y. iki šio mėnesio 22 dienos praneštų kokius jie daiktus turi ne savo. Tuos pranešimus atsiųskit apskrities viršininkui iki šio mėn. 25 dienos. J.Noreika." (LCVA f.R-1099, a.1, b.1, 1.134)
- 1941.08.25 "Telefonograma Nr.188 Šiaulių Apskritis Viršininkui [Noreikai] iš Žagarės miesto savivaldybės. Pranešama, kad Žagarės mieste, skirtame žydams apgyventi rajone yra viso 12135 kv.metr. Šiuo laiku ten jau gyvena 715 žydų." (LYA f.K-1, a.58, b.6458/3, 1.60.) Pranešamas patikslintas žydų skaičius tom dienom sušaudžius 38 žydus.
- 1941.08.29 "Telefonograma Nr.220 Šiaulių Apskritis Viršininkui [Noreikai] iš Žagarės Miesto Burmistro. Pildant Šiaulių Apskritis Viršininko raštą Nr.962 iš 1941 mt. rugpiūčio mėn. 22 dn. pranešama, kad Žagarės mieste š.š. rugpiūčio mėn. 29 dienai, iš kitų miestų bei valsčių, apgyvendinta 949 žydų tautybės asmenys. Stulpai getui yra rengiami tik prašoma atsiųsti vielos ir vinių nes mes jų neturim." (LYA f.K-1, a.58, b.6458/3, 1.62)
- 1941.09.05 Kuršėnuose gynė smurtininko, policijos nuovados viršininko Vidugirio, teises grobstyti žydų turtą, ir skundė Kuršėnų apylinkės tardytoją Chalecką, kad norėjo Vidugirį sulaikyti. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, 1.517-520)
- 1941.09.10 "Vietos Komendantui Šiauliuose. Pranešu, kad Lietuvos Energijos Valdybos Bačiūnų durpynui, kuriame yra 300 žmonių [žydų] laikinai leidau naudotis rusų atitraukiančios kariuomenės paliktomis dviems lauko virtuvėmis po vieną katilą. Noreika." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, 1. 269)
- 1941.09.22-23 "Ponui Šiaulių Miesto ir Apskritis Viršininkui [Noreikai]. Prašau Tamstos patvarkymo išrūpinti ginklus žemiau išvardintiems asmenims, kurie pildys sargybos pareigas

prie atleistų žmonių Joniškėlio-Žeimelio geležinkelio darbams:" (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.338-340) Geležinkelio sargyba prižiūrėjo tiek žydus vergus, tiek karo belaisvius.

- 1941.09.26 "Joniškio miesto Burmistruui. Papildydamas savo š/m.rugpiūčio mėn.22 dienos aplinkraštį Nr.962, pranešu, kad Joniškio mieste leidžiu palikti iki dviejų mėnesių žydų tautybės dantų techniką, už kurio veiksmus bei atliekamą darbą yra atsakingi vietos dantų gydytoja ir Tamsta." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l. 380) Jisai naudojosi teise žydus siųsti į getą ir išimti iš geto.
- 1941.10.01 "Šiaulių Miesto Savivaldybei. Gražinu į Gehto žydų liudijimus, pagal kuriuos jiems buvo leista dirbti Šiaulių valsčiaus ribose, siunčiu Savivaldybei priklausytinai. Priedas: 27 liudijimai." (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l. 394-395; 447; 448; 1159-1160.) Noreika pasirašė įvairius dokumentus apie žemės ūkio darbus dirbusių žydų perkėlimą į Šiaulių getą.
- 1941.11.04 "Šiaulių Miesto Savivaldybei. Gražinant susirašinėjimą dėl apmokėjimo atlyginimo žydų tautybės darbininkams, dirbusiems prie Joniškėlio geležinkelio, prašoma kreiptis į Geležinkelių Valdybą." (LCVA f.R-1099, a.1,2, l.504)

Matome, kad Noreika uoliai dalyvavo žydų skriaudimo klausimuose. Žagarės geto žydai netrukus buvo išžudyti. Žydai nesikreipė į Noreiką, o į lietuvius šviesuolius, kuriems pavyko susitarti su Noreikos viršininku, Šiaulių apygardos komisaro Gewecke, duoti Šiaulių geto žydams pagyvent. Domas Jasaitis prisimena:

Pirmas Šiaulių visuomenės atstovų (kun.J.Lapio, J.Orlausko ir D.Jasaičio) kreipimasis į Šiaulių apygardos komisaro štabsteiterį Schropferį su prašymu sustabdyti žydų naikinimą baigėsi nesėkmingai. Pastarasis pasikalbėjimą nutraukė ir grasomai patarė į tuos reikalus nesikišti, nes jie yra išimtinėje vokiečių žinioje ir jurisdikcijoje. Bet žydų šaudymai, nors ir mažesniais kiekiais, vis buvo vykdomi ir Žydų taryba neatlaidžiai prašė juos gelbėti. Todėl tie patys asmenys keliolika dienų vėliau kreipėsi į gebietiskomisarą Gewecke ir prašė nekaltų žydų egzekucijas sustabdyti. Jis pažadėjo ir pažadą įvykdė.

Tuo tarpu Jonas Noreika spartino žydų išžudymą, kaip matome iš įvykių Joniškyje. Noreikai pavaldus Šiaulių apskrities policijos vadas Paliūlionis nurodė Joniškio policijos viršininkui Sutkui surengti žydų išžudymą, kuris įvyko rugpjūčio 23 d. (LKP f.3377, a.55, b.150, l.10)

Jonas Noreika labiau tarnavo nacių išžudymo politikai, nei jo viršininkas! Kodėl jūs to nepabrėžiate?

Jonas Noreika atsiskleidė Šiauliuose, kaip vergvaldys.

Jono Noreikos požiūrį į valdžią labiausiai atskleidžia jo asmeninis sumanymas Šiaulių apskrityje steigti priverčiamojo darbo stovyklą. Jau 1941.08.23 jisai buvo išmąstęs 44 darbuotojų etatus ir 1,181,660 Rb sąmatą.

Vidaus Reikalams Ponui Generaliniam Tarėjui. Šiaulių apskrityje yra daug asmenų, kuriuos reikėtų izoliuoti iš visuomenės tarpo, sodinti juos į kalėjimą gal būtų neracionalu, geriausiai būtų juos izoliavus duoti jiems darbo. Šiaulių apskrityje tarp Joniškio ir Skaistgirio yra pradėtas vesti plentas, medžiaga tam plentui, t.y., skalda yra jau pagaminta ir padaryta dalis kasimo, viso plento ilgis 26 klm.

Kuomet šie darbai buvo vykdomi, Skaistgiryje buvo įrengti darbininkams barakai, kur tilpo apie 100 žmonių, sekančius du barakus gausime Šiaulių apskrityje, tik reikės juos parvežti. Prašau Tamstos sutikimo leisti Skaistgiryje įsteigti priverčiamojo darbo įstaigą 200 žmonių. Darbo čia užteks ilgam laikui, nes pasibaigus plento statybai (kuris užsitęs apie 3 metus) bus galima darbininkus panaudoti prie miško darbų, nes čia yra miškingas rajonas. Įsteigus darbo įstaigą apskritis greičiau galėtų apsisvalyti nuo nepageidaujamo elemento ir pratęstų plentą, kuris taip reikalingas susisiekti su Žagare. Priedas: Skaistgirio priverčiamojo darbo įstaigos etatai ir sąmata. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.464-472)

Jisai savo "idėją Lietuvai" nusiuntė Juozui Narakui, su kuriuo paskui kalėjo Štuthofe. 1941.10.15 lietuviai jo idėją atmetė.

Grąžinant Tamstos š.m. rugpjūčio mėn. 23 d. raštu Nr.1047 pranešu, kad Priverčiamojo darbo įstaigų valdyba, steigti priverčiamojo darbo įstaigą Šiaulių apskr., nenumato, nes esamų trijų įstaigų kol kas, pakanka.

Noreika geranoriškai sutiko lietuvius siųsti į kitas priverčiamojo darbo stovyklas, kaip antai iešmininką Bronių Neverauską, kurs įžeidė policininko garbę. Geležinkeliečiai tačiau pasipiktino, kad jį suėmė be jų žinios, nes tai galėjo sukelti avariją. (LCVA f.R-1099, a.1, b.15, l.52-62)

O Jonas Noreika toliau rūpinosi savo krašto keliais. Jisai įskundė Kuršėnų dvaro valdytoją Gruževskį dėl kelių netvarkymo. (LCVA f.R-1099, a.1, b.2, l.559)

Vokiečiai naciai leido Jonui Noreikai pilnai atsiskleisti puoselėjant Lietuvoje karo belaisvių vergovę. Aišku, vergovė tiesiogiai rėmė karą. 1942.04.30 Noreika gavo tokį raštą:

Ponas Generalkomisaras pranešė, kad nuo vėlyvo pavasario iki ankstyvo vasaros apie 10000-20000 karo belaisvių gali atvykti į Lietuvą darbams. Belaisvius pavieniai paskirti nėra galima dėl nutarimų. Kiekviename atvejuje bus sudarytos komandos iš mažiausiai 10 karo belaisvių, kurios bus prižiūrimos dviejų sargybinių. Galimas daiktas, kad sargybai bus pritraukti ukrainiečiai. Komandų prižiūrėjimui bus įsteigtos karininkų kontrolės būstinės. Už karo belaisvius reikia Stalag'ui mokėti po 10 Rpf. už dieną ir belaisvį. Karo belaisvius maitina pačios žemės ūkio įmonės ir būtent pagal pono Generalkomisaro 1942.I.2 išleistą įsakymą.

Jonas Noreika apskambino valsčius ir 19 sutiko paimti tarp 20 ir 150 vergų. Kuršėnų valsčius tačiau Jonui Noreikai atsiliepė "Būtų reikalinga, bet su stovyklomis atsisako." Yra išlikęs lapas, kuriame Noreika susumavo 1,210 karo belaisvius, tačiau raudonu pieštuku apsiribojo apvalu 1,000. (LCVA f.R-1099, a.1, b.32, l.185)

Ar galima spręsti iš bylos Lipeikienė prieš Rukšėną, kad abi pusės ir Lietuvos teismai laiko karo belaisvių stovyklas smerktinu dalyku? Kaip tuomet jūs pateisinate Jono Noreikos veiklą steigiant stovyklas, apginkluojant sargus, gaudant pabėgusius belaisvius, renkant iš ūkininko mokesčius už kiekvieną belaisvį? Kiek lietuvių pelnijosi iš jo vergų, belaisvių karų? Ar jūs sutinkate, kad vergvaldystė žaloja ne tik vergus, bet ir pačius vergvaldžius, žeidžia jų savigarbą, ilgam kenkia jų šeimų santykiams, jų visuomeninėms vertybėms?

Betgi ūkininkai mylėjo Joną Noreiką! Užtat jisai, savo ruožtu, galėjo jais pasikliauti remdamas studentus.

Valsčių viršaičiams ir II-os eilės miestų burmistrams, siunčiu Jums susipažinti šį Vilniaus universiteto studentų raštą, nė kiek neabejodamas, kad Jūs rasite galimybės parinkti laisvu, savanorišku būdu riebalų iš ūkininkų mūsų į mokslą besiveržiančiai, pavyzdingu vieningumu dirbančiai studentijai. Surinkus produktus siųskite betarpiškai į studentų valgyklą Vilniuje, Augustino g. 4 nr., o jei nusiųsti negalėsite - kreipkitės į Apskr.V-bos ūkio skyrių. Kas Jūsų bus padaryta - praneškite. J.Noreika. 1943.I.5 (LCVA f.R-1099, a.1, b.38, l.22)

Tad gal jūs sutinkate su Lietuvių nacionalistų partijos Šiauliuose leidžiamo "Tėvynės" 1941.09.26 vedamuoju "Ne vietoje gailestingumas":

Šitie karo belaisviai, kurie jokia būdu negali prilygti nei savo išsilavinimu, nei elgesiu karžygiškai vokiečių armijai, yra dažnai Šiaulių miesto gyventojų įvairiais produktais aprūpinami. Ne tik produktais, bet kartais taip toli nueinama, kad pro šalį varomiems rusų belaisvių daliniams mėtomi obuoliai, duona ir cigaretės. Lydintieji vokiečių sargybiniai turi gana daug vargo, kol sutvarko visiškai iširusius belaisvių dalinius, nes jie puola ant kiekvieno numetamo mažmožio, kaip alkani vilkai ant savo grobio. [...] Kiekvienas lietuvis turi kasdien visa tai turėti prieš akis ir visada atminti, kad tik Didžiosios Vokietijos Fiureris, Adolfas Hitleris, ir jo vadovaujama tauri karuomenė šį išgelbėjimą atnešė. Visa tai turint galvoje, reikia tuč tuojau ir galutinai baigti su nereikalingu gailestingumu.

Ar šis, greičiausiai Simo Miglino, vedamasis patvirtina jūsų skelbiamą legendą, kad Jono Noreikos dukra Dalytė žydams dalindavo bandeles? Kaip jūs manote, ar Jonas Noreika mėtydavo karo belaisviams cigaretes? Ar jis pasižymėjo nereikalingu gailestingumu?

14-tasis batalionas vadintinas Noreikos kariuomene.

Kodėl Arūnas Bubnys savo knygoje apie Lietuvos batalionus neištyrė Jono Noreikos sąsajų su 14-tuoju batalionu? Juk batalionas susidarė iš trijų kuopų, kurios atitinkamai Plungės, Telšių ir Žagarės žydų žudynėmis labiausiai pasižymėjo.

Batalionui vadovavo poeto Maironio seseraitis, Belgijoje studijavęs kapitonas Stanislovas Lipčius, kuris buvo pavaldus Plungės karo komendantui Jonui Noreikai. Kodėl Rukšėnas savo straipsnyje tvirtina, "Kiti šaltiniai leidžia tvirtinti, kad P.Pukio neįvardytas karininkas iš tiesų buvo kpt.Lipčius."? Juk klebonas parodė, "jo pavardės aš nežinau, nes jis buvo man visiškai nepažįstamas", tuo tarpu kapitono žmona buvo Plungės gimnazijos istorijos mokytoja I.Lipčienė, tad klebonas turėjo jį pažinti, ir jisai gal net juodu situokė.

Šiaulių 14-ojo bataliono štabas formaliai buvo Telšiuose, o iš tikrųjų Plungėje, kur kapitonas Lipčius gyveno. Jame dirbo ir kiti Noreikai kadaise pavaldūs karininkai. Nuostabu, kad priesaikomis, uniformomis, žymenimis ir visakuo jujų už visus batalionus bene panašiausias į Lietuvos kariuomenės dalinį.

Jono Noreikos įstaiga mokėjo bataliono kariams atlyginimą už laikotarpį kai jie išžudė 2,402 Žagarės geto kalinius. "Šiuo pažymima, kad Lietuvių Savisaugos Dalių Šiaulių Apygardos Štabo kariai tikrai yra gavę iš Šiaulių Apskritis Viršininko įstaigos nuo 1941 m. rugsėjo mėn. 20 d. iki lapkričio mėn. 1 d. atlyginimą sumoje Rb.53350,03." (LCVA f.R-1099, a.2, b.2, l.133) Kodėl tokia pažyma buvo reikalinga? Ar ši pažyma buvo susijusi su kapitono Lipčiaus atleidimo iš pareigų 1942 m. rugsėjo 1 d.?

Štuthofe kalėjo ir daugiau nusikaltėlių prieš žmoniją.

Jūs turbūt jau sutiksite, kad Jonas Noreika įvairiai nusikalto prieš žmoniją. Bet jūs savo pažymoje iškeliate jo antinacinę veiklą. Jį sureikšminate, kaip Štuthofio garbės kalinį.

Kada jūs nešališkai, mokslškai išnagrinėsite Štuthofio lietuvius kalinius? Naciai tiesiog paėmė įkaitais tuos plačiai žinomus lietuvius, kuriuos buvo lengva suimti. Naciai gi savo tikruosius priešus nuodugniai ištirdavo ir negailestingai bausdavo. Naciai netyrė Štuthofio kalinių, juos laikė garbės kaliniais ir jų asmeniškai nelenkė. Akivaizdu, kad jie nebuvo nacių priešai, o tiesiog lietuvių tautą bausti parinkti įkaitai.

Tai, kad naciai suėmė Joną Noreiką, jokių būdu nepaneigia jo nusikaltimų. Kada išaiškinsite ir įvardinsite visus Štuthofio lietuvius garbės kalinius nusikaltusius prieš žmoniją?

Pranas Germantas-Meškauskas ir Stasys Puodžius buvo žydų išžudymo šalininkai. Vytautas Stanevičius dalyvavo Lietuvių nacionalistų partijos puče, kurio tikslas buvo lietuvių pajėgas pajungti žydų išžudymui. Pilypas Narutis-Žukauskas pasirašė Prapuolenio kalbą, skelbiančią "LAF žydų tautinei mažumai Lietuvoje atšaukia svetingumą." Kazys Bauba redagavo "Į Laisvę" ir savo vedamaisiais ragino etninį valymą. Rapolis Mackonis įsteigė Vilniaus laikraštį "Naująją Lietuvą", taipogi kurstantį etninį valymą. Petras Buragas buvo Vilniaus miesto burmistro referentas žydų klausimu. Robertas Grigas buvo Vilniaus miesto viceburmistras. Juozas Narakas, tai vidaus reikalų generalinio tarėjo pavaduotojas, o Mečislovas Mackevičius, tai teisingumo generalinis tarėjas. Mykolas Mačiukas, tai LAF karinio skyriaus viršininkas. LAF veikėjas, Vilniaus miesto savivaldybės sekretorius Jonas Čiuberkis rašydavo mėnesines ataskaitas Vilniaus apygardos komisarui Hingstui apie žmonių nuotaikas, pavyzdžiui, apie lenkus ir gudus.

Jūs tvirtinate, kad Joną Noreiką suėmė už antinacinę veiklą. Pirmiausiai, keista, kad naciai iškart prieš tai siuntė savo tariamą priešą į propagandinę kelionę po Vokietiją. Vėlgi, jį du kartus suėmė. Pirmą kartą jį paleido už Mardosų kuopos surinktą rinkliavą. Betgi naciai politinių kalinių už pinigą nepaleisdavo. Tai įrodo, kad jis kažkaip kitaip nusižengė nacių tvarkai, bet naciai jo asmeniškai nekaltino už politinę veiklą. Jį antrą kartą suėmė jau kaip įkaitą.

Kodėl jūs nepaskelbiate Štuthofio kalinio Rapolo Mackonio prisiminimų? Ar dėl to, kad jisai įamžina Noreikos ištikimybę naciams?

Bet ir tada Narakas, nežinia kuo remdamasis, vis dar įrodinėjo:

- Amerikiečius ir anglius iš Sicilijos išvys. Vokiečiai juk nėra tokie silpni, kaip jums norėtusi.

Šitokią nuomonę palaikė kitas bendras nelaimės draugas, vaidinęs stambų politiką [išbraukta: nors buvo tik apskrities viršininkas]. Paremdamas "stratego" Navako nuomonę, šis "politikas" nuėjo dar toliau. Jo nuomone:

- Vokiečiai iš rytų traukiasi, toli gražu, ne sumušti, o politiniais sumetimais. Amerikiečiai ir anglai turės suprasti ir įsitikinti, kad Europai bolševizmo pavojus vis labiau grėšia ir jie netrukus taikysis su vokiečiais. (LKP f.3377, a.48, b.674, l.207-208)

Lietuvos pareigūnai vis dar nenusileidžia, gaudo lyg dusdamas orą, [s]kėsčioja rankomis, lyg skęsdami. Tai daro ne apie tautą galvodami, ne jos likimu sielodamiesi, bet įsikalę galvon, kad be jų Lietuva žus, kad tik jie yra skirti vadovauti, valdyti, diktuoti. Žiūriu į sedinčias už stalo buvusias asmenybes ir negaliu suprasti, kaip ir koku būdu jos atsirado? Tai jau ne pareigūnai ir juo labiau ne vadai, o kažkoks nesusipratimas. Hitlerininkai nuniokojo Lietuvą, juos pačius įstūmė į patį pragaro dugną, išniekino, sutrypė, nužmogino ir vis dėlto širdies gilumoje apverkia aršiausio savo tautos priešo griuvimą, trokšta Lietuvos budeliams pasisekimo. Ne. Tai nėra galvojimas, tai jau aiški proto atrofija, visiškas atbukimas. (l.226-227)

Noreikos legendų kūrėjai žeidžia Lietuvą.

Ar jūs nesate pastebėję, kad apie Joną Noreiką sukasi legendos? Moksliniam tyrimui, juo labiau atsakomybės tyrimui, būtina atskirti žmogų nuo visokių legendų. Kaip jūs esate ištyrę Noreikos legendų raidą?

Pirmiausia, jisai savo legendą pats kūrė savo brošiūra "Pakelk galvą, lietuvi!!!", Telšių ir Plungės manifestacijomis, "Žemaičių žemės" delegacija, o ypač slapyvardžiu, "Generolas Vėtra". Noreikos legendą plėtojo lietuviai išeiviai, būtent kunigas Stasys Yla savo knyga "Žmonės ir žvėrys", gerbiančią Noreiką, kaip lietuvių ir katalikų, pasirūpinusiu Jurgučiu, pasirinkusiu grįžti į Lietuvą kovoti su okupantu. Gimnazistas Julius Šalkauskas juo susižavėjo. Su Atgimimu apie Joną Noreiką prabilo jo bendražygis Mardosų sukilėlių kuopoje, Damijonas Riauka, taip pat bendražygiai Lietuvos tautinėje taryboje, Viktoras Ašmenskas ir Saulius Gorodeckis. Jūs kartu su jais puoselėjote mitą, gal dėl to, kad ieškojote partizanų didvyrių.

Tikiu jūs suprasite, kad šis mitų kūrimas žeidžia visus, atjaučiančius Jono Noreikos aukas. Jo mitas taip pat turi surūpinti visus, suvokiančius, jog Sąjūdžio laikais Lietuva, pasimokiusi iš skaudžių partizanų kovų, jų kelio atsisakė, reik tikėti, visiems laikams. Yra kitų, prasmingų, teisingų, dvasingų ir kūrybingų būdų kovoti su okupantais.

Mano mokslininkai sutaria, kad būtent sovietų saugumui parankiausia buvo "Generolo Vėtros" legenda. Jono Noreikos skatinamas partizanų centralizavimas leido saugumui susekti ir susemti Lietuvos partizanus, kaip antai Joną Semašką. Kada jūs paprašysite karininkų išnagrinėti Jono Noreikos karinius sumanymus? Tai gi vaikiški Kazio Škirpos strategijos pritaikymai joms visiškai netinkančioms aplinkybėms. Juk viena buvo nacių Vokietijai kirsti Sovietų Sąjungos sieną 1941 m., tuo tarpu visai kitokio karo būtų tekti laukti 1946 m. tarp JAV ir SSSR, dargi branduoliniame amžiuje.

Jono Noreikos ir Lietuvos tautinė taryba lengvabūdiškai elgėsi su žmonėmis, o tai turėjo labai rimtas pasekmes. Pavyzdžiui, rašytojas Kazys Boruta buvo sovietų okupantų suimtas 1946 m. kovo 17 d. ir kalėjo iki 1949 m. kovo mėn. 17 d. už tai kad jis neišdavė Jono Noreikos bendražygės Onos Lukauskaitės-Poškienės, po to kai jina jam parodė vieną raštą.

Nesuvokiame, kodėl saugumas nesuėmė Jono Noreikos, jeigu jisai savo vardu ir pavarde tarnavo sovietų armijoje ir po to dirbo juristu Mokslų akademijoje. Juk Ignas Urbaitis gavo 15 metų lagerio už tai, kad vieną mėnesį tarnavo Šiaulių apskrities viršininkas, o Juozas Naujalis gavo 10 metų už tai, kad savaitę dirbo Šiaulių burmistru. Ir vienas, ir kitas, kratėsi tų pareigų, tuo tarpu Jonas Noreika jų siekė. Už vis keisčiausia yra tokia Noreikos apklausa:

Klausimas: 1946 kovo 16 jūs davėte parodymus, kad Raudonojoje Armijoje palaikėte ryšius su "Smerš įgaliotiniu" šiaurės grupei 782 šaulių pulko ir dirbote slapyvardžiu "Dmitrov". Ar jūs tai patvirtinate?

Atsakymas: Viskas ką aš sakiau 1946 metų kovo 16 apklausoje apie savo ryšius su SMERŠ organais ir kad aš turėjau pseudonimą "Dmitrov" aš paneigiu. Aš niekada nebuvau susijęs su SMERŠ organais. Daviau melagingus parodymus pirmoje apklausoje, nes norėjau įtikinti tardytoją, kad aš ne tik lojalus sovietų pilietis, bet netgi daugiau, - kad aš aktyviai dirbau Raudonosios armijos SMERŠ organuose ir padėjau ją stiprinti ir rauti su šaknimis jos priešus.

Taip aš norėjau įrodyti tardymui, kad aš visai skaidrus žmogus, kad man jokių įtarimų būti negali ir turiu būti nedelsiant išlaisvintas iš arešto.

Ar jūs esate aptikę daugiau tokių pavyzdžių, kad saugumo suimti lietuviai pameluotų, kad jie dirba ŠMERŠ'ui? Mūsų supratimu, saugumas nekankino Noreikos, kolei neišaiškėjo melas. Noreika per tas tris savaites išdavė daugybę juo patikėjusių žmonių, įskaitant įžymų partizaną Joną Semašką. Tai parodo, kad Jonas Noreika nevertino savo netinkamumo partizaninei veiklai, ypač tokiai, kuriai tektų megzti plačius ryšius. Kaip bebūtų, jo keisti žodžiai verčia susimąstyti, o gal jisai iš tikrųjų buvo ŠMERŠ agentas. Juk žinome iš jo bendražygio Viktoro Ašmensko parodymų, kad Ašmenskas iš tiesų buvo sovietų užverbuotas, ir tai žinojo Gorodeckis. Nėra duomenų, kad Gorodeckis būtų dėl to pergyvenęs. Ar jūs pergyvenate, kad Noreikos biografas Viktoras Ašmenskas dirbo saugumui? Kodėl jūs šito nepaviešinate, skelbdami jo knygą?

Yra keista, kad saugumas, apklausinėdamas Noreiką, kaip ir nesidomėjo jo veikla sukilimo rengimo ir nacių okupacijos metu, tarsi tai būtų jiems jau žinoma. Taip pat labai keista, kad jokioje kitoje byloje saugumas nesidomi Noreika, nė pavyzdžiui, 1944 m. lapkričio 11 d. I.Urbaičiui parodžius, "aš dirbau apie tris savaites iki vokiečių valdžiai paskiriant tokį Noreiką", nė 1945 m. rugpjūčio 4 d., kun.P.Pukiui parodžius, "Kartu su Alimu komendatūroje dirbo Noreika...". Klemensio Bruniaus byloje klaidingai tvirtinama, kad Noreikos buvimo vieta nenustatyta, juk jisai jau buvo sušaudytas. Keista, kad saugumiečio Baranausko archyve saugojimuose Rapolo Mackonio prisiminimuose pieštuku išbraukti žodžiai, "nors buvo tik apskrities viršininkas". Žinome, kad Noreika bendradarbiavo su nacių Vokietijos saugumu rengiant sukilimą, vadovaujant žydų žudynėms Telšių apskrityje, ir talkininkaujant Šiaulių apskrityje. Tad galima pamanyti, kad jisai panašiai bendradarbiavo su sovietų saugumu.

Kur jūs mokslškai nagrinėjate klausimą, kokie buvo sovietų saugumo ir Jono Noreikos santykiai?

Kokia Jono Noreikos legendos esmė? Kam ji reikalinga?

Vienareikšmiškos išvados.

Jonas Noreika buvo Lietuvos ir žmonijos priešas.

Spauda ("Žemaičių žemė"), prisiminimai (Blyno, Pakalniškio, Pocienės, Krygerio, Vilučio, Riaukos, Naručio) ir dokumentai (Noreikos įsakymas, karo lauko teismo bylos, Bruniaus parodymai) parodo, kad Jonas Noreika buvo aukščiausia valdžia Telšių apskrityje ir labiausiai atsako už siaubingus 1941 m. liepos mėnesį lietuvių įvykdytus nusikaltimus, kuriais nužudyti 3,000 žydų ir 300 lietuvių. Jonui Noreikai svarbiausia buvo išžudyti žydus. Tai parodo jo veiksmai Plungėje, Telšiuose ir Kaune, jo organizacijų sudėtis (ypač Telšių LAF, Plungės karo komendantūros ir "Žemaičių žemės" delegacijos), ir jo straipsniai (ypač "Žemaičių žemė" Nr.5 paskelbtas vedamasis "Mūsų kelias"). Žudynes teisingai, kaip priemonę iš žydų perimti Lietuvos pramonę ir prekybą, o iš tikrųjų, kaip progą pasisavinti jų turtą. Jisai buvo demokratijos priešas ir Hitlerio bei nacizmo šalininkas. Lietuvos, Žemaitijos ir lietuvių tautos vardu, jisai į savo nusikaltimus įtraukė Telšių krašto karininkus, valdininkus, dvasininkus, šviesuolius, jaunimą ir plačiąją visuomenę. Jonas Noreika išdavė juo patikėjusius Telšių krašto visuomenę, Kauno Lietuvių Aktyvistų Frontą ir Laikinąją Lietuvos vyriausybę. Jisai paskirtas Šiaulių apskrities viršininku dėl to, kad labiausiai tiko nusikaltimams prieš žmoniją. Šiose pareigose atsiskleidė, kaip vergvaldys.

Jūsų atsakomybės tyrimai nemoksliški.

Kodėl, jūsų manymu, taip skiriasi mūsų išvados?

Jūs nenorite tiesos, jos nepripažįstate, jos atsisakote. Jūs savo laiške man tai pabrėžėte cituodami Europos Parlamento rezoliuciją dėl Europos sąžinės ir totalitarizmo: "kadangi istorikai sutinka, kad istorinių faktų neįmanoma interpretuoti visiškai objektyviai ir kad visiškai objektyvaus istorinio jų perteikimo nėra;" Jūs atsisakėte cituoti įpareigojančio tęsinio: "kadangi nepaisant to profesionalūs istorikai, remdamiesi mokslinėmis priemonėmis, studijuoja istoriją ir stengiasi būti kuo nešališkesni". Jūs savo elgesiu nesate profesionalūs istorikai, nesiremiate mokslinėmis priemonėmis, nestudijuojate istorijos ir nesistengiate būti kuo nešališkesni. Kaip mums susikalbėti Lietuvos Respublikos atsakomybės klausimais? Gera valia stengiuosi.

Yra viena tiesa, yra viena tikrovė. Yra tikslas suvokti ir atjausti aukas. Yra tūkstančiai lavonų po visą Lietuvą. Žudikų veikla palieka savo įspaudus. Žudynių rengėjai pasirašo savo nusikaltimų braižu. Žydų žudynes Plungėje, Telšiuose ir Žagarėje sieja bendri bruožai: lietuvių savivalda ir saviraiška; melagingi pasiteisinimai - Plungės gaisrai, Rainių aukų sudarkyti kūnai, Žagarės žydų maištas; lietuvybe spindintis 14-asis batalionas; Jonas Noreika.

Jūs atsiejate Joną Noreiką nuo jo bendražygių ir nuo jo nusikaltimų aplinkybių. Jūsų tyrime jis visiškai neatsako už savo pavaldinius. Įdomu įsivaizduoti, kaip jūs savo atsakomybės tyrimo būdus pritaikytumėte Hitleriui: *...apibendrintai galima teigti, jog [Hitleris/Noreika] nėra dalyvavęs žydu masinėse naikinimo operacijose; buvo ne policinės struktūros, o civilinės įstaigos darbuotojas; pats savo asmenine atsakomybe negalėjo įsakyti šaudyti; nepasirašė jokių įsakymų žudyti žmones; nebuvo kaltinamas žmonių žudymu; visgi, galima pastebėti jo raštuose antisemitinių apraiškų.*

Mano mokslininkai nubraižė Noreikos atsakomybės tinklą, kuriuo pasidaliname su jumis su tikslu susikalbėti, kaip reikėtų tirti Noreiką ir jo nusikaltėlių gaują.

Jūsų atsakomybės tyrimai neišsamūs.

Jūs remiatės "Žemaičių žeme" ir Zenono Blyno dienoraščiu, bet atsisakote įsiskaityti ir nutuokti, jog tai yra lietuvių vykdyto genocido įkalčiai. Jūs pripažįstate "Masinėse žudynėse" 1973 m. paskelbtą karo lauko teismo bylą, bet juk yra šimtai tokių bylų, kurių neskaitote ir kurių nesiejate su įvykių prisiminimais. Iš tiesų, jūs net nesusidomite toje pačioje knygoje (ps.284) aprašyta karo lauko teismo bylos tvirtinimu, "Malonės prašymuose, paduotuose Lietuvos aktyvistų [fronto] štabui Telšiuose..." Jūs priskiriate Ignui Urbaičiui atsakomybę už Šiaulių žydus engiančius dokumentus, pasirašytus 1941 m. liepos 23 d. ir liepos 25 d., bet jūs nepaaiškinate, jog už juos labiau atsako Lietuvos laikinoji vyriausybė, nesutikusi atleisti Urbaitį iš pareigų, kol nepaskyrė Noreikos. Jūs pripažįstate, kaip seniai žinoma, jog Noreika pasirašė žydus engiančius raštus 1941 m. rugpjūčio 22 d. ir rugsėjo 10 d., betgi jūs nutylite, jog Šiaulių apskrities viršininko fonde LCVA f.R-1099 yra šimtai tokių nusikalstamų bylų, kurių jūs gal net neperžiūrėjote. Jūs savo pažymoje net neminite Telšių apskrities fondo LCVA f.1075, kurioje žydų engimą atskleidžia tūkstančiai bylų, jų tarpe Jono Noreikos įsakymas bei leidimas Lietuvos nacionalzocialistinei policijai nešioti ginklus.

Jūs tvirtinate, jog visapusiškai ištyrėte Joną Noreiką. Gera valia pridėdu savo mokslininkų sudarytą sąrašą šaltinių, ką įstengė savo jėgomis peržiūrėti. Esmė aiški, tačiau išsamiam tyrimui jūs turėtumėte paskelbti Šiušaitės, Urbanavčiaus ir Landsbergio cituojamus, bet mūsų niekur nerastus laikraščius "Laisvieji žemaičiai" (1941.07.01) ir "Žemaičių žemė" Nr.1 (1941.07.06). Norėtumėme pamatyti Christoph Dieckmann cituojamas bylas. Ką liudijo Masčio gamykloje dirbantis vokiečių W.Bischitz (Wiener Library, EW 13, 15975-76)? LCVA neradome Plungės burmistro archyvo. Koks jo likimas? Kokie dokumentai Telšių vyskupijos archyve? Kokią medžiagą apie 1941 m. yra surinkusi vyskupo Vincento Borisevičiaus kanonizacijos bylos tribunolas? Latvijos ir Rusijos archyvai galėtų atskleisti Einsatzkommando 2 veiklą Šiaulių apygardoje. Yra svarbių liudijimų jidiš kalba, pavyzdžiui, Yad Vashem skaitmeniniame archyve. Kodėl jais nesiremiate? Kada išversite ir išleisite Yerushalmio surinktą medžiagą? Arba Juodojoje knygoje esančius Galina Masyupis ir Suzanna Kagan liudijimus apie Telšių miesto žydų likimą. Kada suskaitmeninsite Pakalniškio fondą Amerikos lietuvių kultūros archyve (ALKA) ir išaiškinsite, kurie jo raštai žuvo ir kodėl? Svarbiausia, kada jūs ištirsite Vokietijos archyvus - SD, SS, kariuomenės, žvalgybos ir t.t. - kada ieškosite Germanto-Meškausko, Noreikos, Juodikio, Puodžiaus, Bruniaus, Pyragiaus ir kitų pėdsakų? Ką ištyrė 1968.09.26 Zenoną Ivinskį

apklausinėjęs prokuroras Ermer?

Kada jūs nuodugniai apklausinėsite Jono Noreikos bendražygį Damijoną Riauką? Jisai gi tvirtina, kad Noreika 1941 m. liepą kartu su kitais 10 Žemaitijos inteligentų reikalavo vokiečių vadovybę uždrausti genocidą prieš lietuvių ir žydų tautybių žmones ir suteikti Lietuvai savivaldą. Tai, aišku, nesąmonė, bet ką jisai galėtų daugiau apie tai pasakyti? Ką jisai pasakytų apie Noreikos namą Vaižganto g.3, leidimus nešioti ginklą, Lietuvos nacionalzocialistinę policiją, Praną Meškauską-Germantą, manifestacijas Telšiuose ir Plungėje, mobilizaciją į Lietuvos kariuomenę, Povilą Alimą ir LAF Plungėje, lietuvių ir vokiečių komendantūras Plungėje, "Žemaičių žemė", "Brangūs vergaujantys broliai", kun.Pukį ir gyd.Ivinskį, Plungės teismą, Noreikos liepos 25 d. įsakymą, Plungės žydų išžudymą, išžudymo kaltininkus, ir žydų turto dalybas?

Jūsų atsakomybės tyrimai šališki.

Akivaizdu, kad jūs Jono Noreikos išvis neištyrėte, nes jums terūpėjo pateisinti politinį sprendimą pavaizduoti Joną Noreiką "nevienareikšmiškai", ir taip bandyti išsaugoti jį, kaip didvyrį, o kitus kaip nors nuraminti. Tuo tarpu man ir kitiems sąžiningiems lietuviams rūpi, kad Lietuvos Respublika nežeistų aukas atjaučiančiųjų, o ištirtų ir išsakytų tiesą apie aukų kaltininkus.

Jūs mokate sudaryti kaltininkų sąrašus. Štai jūsų, direktorės Teresės Birutės Burauskaitės, asmeniškai sudarytas sąrašas, paskelbtas 2000 m. knygoje "Rainių tragedija. 1941 m. birželio 24-25 d."

Sovietinio saugumo darbuotojai, dalyvavę suimant, tardant arba nužudant Telšių kalėjimo kalinius. Pavelas Agejevas, Michailas Čvanovas, Nachmanas Dušanskis, Aleksejus Galkinas, Josifas Jakovlevas, Nikolajus Jeninas, Jonas Jurgaitis, Kazijėvas, Kovaliovas, Petras Lapinskas, Pranas Liepa, A. Minkevičius, Piotras Morozovas, Sergejus Novikovas, Pašinas, Pašninas, Petriakovas, Konstantinas Petrušenka, Piotras Popovas, Pračko, Petras Raslanas, Kazys Repšas, Aleksandras Romaščenka, Šeras, Daniilas Švarcmanas, Vysockis.

Ar jie visi kartu sudėjęs prilygsta Jonui Noreikai ir jo nusikaltėlių gaujai?

Jūs norite matyt Noreiką tokį, kokį jį piešė Štuthofio kalinys Aleksandras Kantvilas:

Labai populiarus, šiauliškių ir apylinkės ūkininkų mylimas ir gerbiamas, visada užtarėjas prieš okupantų priespaudą, persekiojimus. Žibančių akių, lakios vaizduotės, budraus proto, tikras vadas. Noreika pasiėmė visą inteligenciją, žinias, sugebėjimus ir gabumus, kurie garavo aplinkui iš tokių Lietuvos garsenybių tarp keturių kazemato sienų - miegamojo ir valgomojo kambarių įkaitų barake. Jis neatsitraukė nuo prof.Jurgučio, išsiurbdamas visas jo smegenis, mokėsi anglų kalbos, tobolino vokiečių kalbą, rusų ir lenkų. Mokėsi apie viską, viską matė, girdėjo ir viską krovė savo galvon. Su tokia energija, pasišventimu ir darbštumu Noreika darė viską. Jis neturėjo nei minutės niekams, netgi net kortoms. Man rodos, ir šachmatai nepertraukdavo jo studijų darbo. Jis degė, kad tik ko nors nepražiopsotų, nepraleistų. Tačiau Noreika nebuvo sausas, jis buvo jaučiąs, jautrus, nuoširdus, paslaugus, tikras džentelmenas, taip pat karštas kaip ugnis. Supykdamo, akimis sužaibuodavo, bet mokėjo save sutramdyti ir pikty veiksmų ar žodžių nepaleisdavo.

Jūs pilnam Noreikos portretui galėtumėte parinkti įvairiausius fonus - išvyką su Vokietijos žvalgiais į Klaipėdą, namą šalia Plungės sinagogos, Plungės karo komendantūrą, Telšių karo lauko teismą, Telšių ar Plungės manifestaciją, Telšių vandens sporto žaidynes, susitikimą Kaune su Lietuvių nacionalistų partija. O jūs pasirenkate Štuthofą foną ir iš tokio paveikslo darote sau ikoną. Tokiu atveju, būtinai parinkite Jono Noreikos paveikslui tinkamus rėmus, susidedančius iš tūkstančių jo nutrauktų gyvenimų, iš Leonido Olšvango motinos; iš mergaitės Ciporos Keselytės, kurią nusivedė Pabrėža; iš Plungės dešrininko, kurį vertė suvalgyti gyvą paukštį; iš Kipro Petrausko dvare išrinktos geto tarybos; iš vaikelių, kurių galvas į medžius sudaužė, taupant kulkas; iš dvejų su puse metų berniuko, kurį ūkininkas atvežė į Telšių getą nužudyti, po to kai iš jo motinos gavo briliantų; iš rabino, kuris mirė iš širdies skausmo, verčiamas deginti Toros ritinius; iš fotografo Berkoičiaus, kurį vertė maišyti degančių šventraščių ugnį; iš rimbais plakamų kalvio Giliso ir jo sūnaus, verčiamus eiti aplink tą degantį laužą; iš senukų, kuriuos vertė nešioti sunkų rastą apie tą laužą; iš moterų, kurias vertė žiūrėti į tuos senukus; iš vienos, senukus gynusios moters, kurią ten pat nušovė pistoletu; iš dr.Zakso žmonos, kuri matydama, kaip jos vyras kankinamas velnių šoku, įsiveržė su jų dvejų metų vaiku ir rėkė, "Korikai! Plėšikai! Banditai! Jūs blogai baigsite!"; iš revizionisto Moišės Blocho, kurs sušuko, "Šiandien, žudikai, jūs liejate mūsų kraują, tačiau ateis diena, kai jūsų kiauliškas kraujas aptaškys gatves"; iš Idos Šerienės, kuri sinagogoje pagimdė kūdikį; iš berniukų, kurie pusmetį ilgiau pagyveno, nes jų tėvai juos perrengė mergaitėmis; iš gyvai užkastųjų; iš išbadėjusių vaikų, kuriems lietuviai numetė obuolį, o paskui susprogdino granata; iš merginos, rinkusios verčiau mirti su motina, nei gyventi be jos; iš vaiko, žiemą lauke negyvai užšalusio, po to kai kunigas išvarė jį su motina; iš moterų, kurios surinko savo papuošalus komendantui Platakiui, kai jis užsigėdė jų aukso, nes žinojo, kad jos kitą dieną bus sušaudytos; iš moterų, kurias išleisdavo valandai prašyti išmaldos iš jų namus perėmusių; iš nemaitinamų moterų, kurios badaujančios laukė, kad lietuviai jų pakankamai surinktų, kad apsimokėtų jas sušaudyti; iš Plungės gaisrininkų komandos, augalotų, gražiai atrodančių vyrų, su juodomis uniformomis ir žibančiais metaliniais šalmais, kurie kadaise būdavo visų lietuvių tautinių švenčių pažiba, tvarkingesni nei šauliai, kurie užtat eisenose eidavo antri, iš paskos; iš dviejų lietuvaikių, mylėjusių žydus, tad priverstus juos negyvus glamonėti ir bučiuoti; iš "tragiškai žuvusios" Aldonos Tenisonienės ir taip toliau, kol jūs išspausite vieną ašarą, kaip vyskupas Justinas Staugaitis, priėmęs mūsų delegaciją, ar kol mus paguosite, kaip Telšių apskrities viršininkas, Augustinas Ramanauskas, kad mūsų kančios tuoj baigsis.

Jūs savo knygoje paišote 1941 m. lietuvių sukilimą be rėmų, tai yra, be Holokausto Lietuvoje. Štai A.Bubnys aprašo Plungės sukilėlius nepaminėdamas, kad jie visi yra nusikaltėliai prieš žmoniją, kas jam pačiam turėtų būti aišku iš jo paties cituojamų bylų.

Tuo pačiu metu Plungėje kūresi ir Lietuvių aktyvistų fronto padalinys. Jo branduolį sudarė buvęs Lietuvos kariuomenės karininkas, tuo metu 29-ajame šaulių teritoriniame korpuse 617-ajame artilerijos pulke baterijos vadu tarnavęs kpt.Stasys Lipčius ir minėtasis ats.ltn.P.Alimas, kunigas Pukys, istorikas dr.Zenonas Ivinskis [turėtų būti: gydytojas Vladas Ivinskis] ir kiti. (Bubnys, Lietuvių tautos sukilimas, ps.388)

Dangstydami Noreikos ir jo bendražygių nusikaltimus, jūs būtinai nuslepiate daugybę tikrųjų

didvyrių, pavyzdinių žmonių, iš kurių privalome mokytis, kaip įvairiai galime išreikšti vienybę.

Jau minėjau rabiną Avrahamą Icchaką Blochą ir žydaites kankines.

Viena mergaitė, pradėjus šaudyti jos drauges, puolė prie žudiko, griebė už gerklės ir norėjo jį pasmaugti, tik kitas iš nugaros smogė šautuvo buože ir vietoje nušovęs įmetė į duobę tarp kitų draugių. Pasakojama, kad tos mergaitės pavardė Cinaitė. (Bunka, Plungės žydų istorija)

Įsigilinus, dorų žmonių buvo labai daug. Jie kiekvienas yra gyvas priekaištas, kaip Jonas Noreika ir jo sekėjai privalėjo elgtis.

- Matas Krygeris. Jis atjautė aukas ir jas drąsiai gynė. Jį skriaudė ir gerbė tiek sovietai, tiek naciai.
- Alsėdžių klebonas Vladas Taškūnas. Jis atkakliausiai priešinosi LAF savivalei ir savo kaime įkvėpė visą eilę žydų gelbėtojų.
- Ignas Urbaitis. Šiaulių apskrities viršininkas ryžtingai atsisakė savo pareigų.
- Leonas Taunys-Kovas. Voldemarininkas, 1941 m. sukilėlis, pokario partizanas, kuris tačiau nacių okupacijos metu nedalyvavo LNP, nesiekė jokių postų ir gyveno pas tėvus kaime.
- Kunigas Lygnugaris. Jis taip pergyveno savo krikštytų žydų kankinystę, kad pradėjo nuo tada vengti žmonių ir užsidarė vienuolyne.
- Šiaulių kalėjimo viršininkas Virkutis. Jis atsisakė šaudyti kalinius, nes tai prieštaravo Lietuvos kalėjimų tvarkai.
- Kun.J.Lapys, J.Orlauskas ir D.Jasaitis. Šiaulių žydų užtarėjai.
- Aleksandras Pakalniškis ir Stanislova Pocienė. Jie iškėlė į viešumą Jono Noreikos nusikaltimus.
- Konstancija Kardinskaitė-Bidvienė. Jinai 1998 m. "Žemaičių saulutėje" liudijo apie Plungės žydų išžudymą ir žydaičių kankinystę, kaip jos brolis Edvardas žydus šaudė.
- Emilija Vitkevičienė ir jos keturiolikmetis sūnus Kazys Vitkevičius. Žydų gelbėtojai. Jinai septynias savaites kalėjo, įtariama, kaip žydų gelbėtoja, tikrą tikriausia antinacinė kalinė.

Iš viso Yad Vashem teisuolių sąrašė Telšių apskrityje pripažinti 87 žydų gelbėtojai. Jūs jų didvyriškumą nutylite, nes jie žydus gelbėjo nuo Jono Noreikos nusikaltėlių gaujos. Net paskutinėmis karo dienomis lietuviai tvarkdariai žudė žydus ir jų gelbėtojus.

Įdomiausia, kad visi šie taurūs pavyzdžiai prieštarauja partizanų kultui, pragaištingai ir žalingai ginkluotai "rezistencijai". Jūs labai šališkai suprantate pasipriešinimą, nes jūs nepripažįstate reikalo pasipriešinti ne tik okupantams, bet ir jų sąjungininkams mūsų tarpe. Jūs nusigręžiate nuo dvasinio pasipriešinimo pavyzdžių, mokačių mus mylėti, kovoti be smurto, atjausti kitus.

Jūs kratotės atsakomybės.

Jūs kratotės atsakomybės. Jūs įsivaizduojate, kad lietuviai nekalti, o jei kalti, tai nebent kažkokios lietuviams nebūdingos padugnės, nuo kurių jūs galėtumėte atsiriboti. Zenonas Ivinskis įrodė, kad tai neįmanoma. Jisai 1951.01.29 rašė savo draugui, Leonidui Olšvangui:

Plungės žydų tragedija visada kėlė pasibaisėjimą. Vėliau man mama pasakojo kaip ji išėjęs naktis tada nemiegojusi iš susijaudinimo. Padorūs lietuviai visada nuo padugnių atsiriboja. Ir tokie gaivalai, kaip Plungiška yra visad kietos bausmės. Apie savo brolio mediko kokią nors rolę vienaip, ar kitaip ko negalėčiau pasakyti. ... Daug tada kalbėjau su prel Pukiu ir kitais, kurie man nesigailėjo perduoti visokių pergyvenimų iš tos nelemtos vasaros, bet brolio vaidmuo pavadė man tada nekliuvo. Aš tada girdėjau visokių istorijų apie sušaudytus neva komunistus ir t.t. (VU f.198, b.727)

Zenono brolis, gydytojas Vladas Ivinskis, draugavo su žiauriausiu Plungės žydų kankintoju Arnoldas Pabrėža. Gydytojas Vladas pasisavindavo žydų konkurentų įrangą ir nuosavybę, tad jam rūpėdavo, kad jie būtų negyvi. Arnoldas savo tėvą Pabrėžą ir draugą Vladą įkurdino tame pačiame dideliame nužudyto Efraimo Izrailovičius name. Prelatas Pukys pasakojo Zenonui, kad po žudynių jo brolis Vladas ir Arnoldas su žmonomis keldavo didelius balius ir girtuokliaudavo. Po karo Vladas ir Arnoldas su šeimomis įsikūrė Australijoje ir draugavo toliau. Taigi, Leonidas prašydavo Zenono vieno dalyko, sužinoti kokia Pabrėžos nauja pavadė. Zenonas prižadėjo, bet galiausiai vieną dieną jam pasakė,

- *Tu esi mano draugas, Leonidai, bet aš negaliu tau čia padėti, aš negaliu to daryti.*

- *Kodėl negali?*

- *Kadangi nuo Pabrėžos prasidėtų ilga eilė įvykių.*

- *Bet aš tau juk prižadėjau, kad tavo brolis nebus įtrauktas, be to, jis nebėra gyvas.*

- *Čia ne dėl Vlado, reikalas liečia daugelį, suprask tiktai.*

Vardan Lietuvos, teisybės, atjautos, vienybės, kada galų gale prasidės ta ilga eilė įvykių?

Neatsiprašykime, neatsiribokime, o pripažinkime ir apgailestaukime.

Paskelbkite ilgą ir įdomų J.Brazaičio-Ambrazevičiaus laišką Z.Ivinskiui, kuriame jisai bando žydus suprasti, visgi kaltina ne save, o juos.

Pirmasis bolševikmetis santykius pakeitė. Bet vėl ne dėl rasinių ar religinių motyvų. O dėl to, kad bolševikmečio dienom žydai, tikriausiai, jaunoji žydų karta, pasirodė avangarde svetimos kultūros - komunizmo, svetimos okupacijos dominavimo. Tai buvo "nužydėjusių" žydų siautėjimas, kuris užtraukė atsakomybę visiem žydam - kaip tie žydai, kurie nukryžiavo Kristų ilgiem laikam užtraukė atsakomybę visiem žydam, ypačiai, kai kita žydų dalis nuo tų nužydėjusių neatsiribojo. 1971 m. gegužės 23 d. (VU f.198, a.972)

Iš laiško panašu, kad juodu net neįsivaizdavo, kaip patys nusikalto prieš žmoniją. Juk jie kartu redagavo pirmą, vokiečių necenzūruotą, 1941 m. birželio 24 d. "Į Laisvę" laikraščio numerį, skelbiantį, kad reikia pasigailėti lietuvių komunistų, tuo tarpu "mūsų kankintojai, spaudėjai ir pavergėjai" bėga, kartu ir žydai, "NES BALŠEVIZMAS IR ŽYDAI YRA VIENAS IR TAS PATS NEPERSKIRIAMAS DALYKAS." Pilypas Narutis-Žukauskas priskyrė šį vedamąjį Zenonui Ivinskiui, nors iš turinio labiau panašu, kad jį gavo iš Vokietijoje esančio Petro Karvelio. Kaip bebūtų, Ambrazevičius, Ivinskis,

Girnius ir Virbickas, kaip redaktoriai, atsako už šį laikraštį, kurį LAF platino Vilijampolėje, pogromo metu, kuomet lietuviai nužudė šimtus žydų.

J.Brazaitis-Ambrazevičius ir Lietuvos laikinoji vyriausybė atsiribojo nuo Lietuvos žydų savo nacistiniais "Žydų Padėties Nuostatais". Savo hitlerine "Naujaja Lietuva" atsiribojo nuo senų seniausių Lietuvos, nuo mūsų tėvų ir protėvių, nuo Vytauto Didžiojo ir jo "svetingumo", tikriau tariant, jo išminties ir draugiškumo. Aš kol kas neatsiribojau nuo Lietuvos ir nuo lietuvių. Atsiribojimai negali mūsų vienyti. Mus vienija bendros vertybės, mus jungia meilė, užtat ir apgailestavimai. Juk apgailestauti galime tiek jūs, tiek aš, tiek kalti, tiek nekalti. Vienas kitą išgirskime ir atjauskime.

1977 m. sausio mėn. 10 d., Amerikos Lietuvių Tarybos (ALTA) vardu, kun.Juozas Prunskis kreipėsi į Lietuvos žydų Izraelyje asociaciją su prašymu užtarti lietuvius prieš karo nusikaltėlių aiškintojus. Būtina perskaityti, paskelbti ir įsisąmonyti visą asociacijos pirmininko Jacob Oleiski 1977 m. birželio 15 d. atsaką, nors pacituosiu tik dalis. (VU f.297, b.1311, versta iš anglų kalbos)

Kai prisimename aplinkybes miestuose pirmaisiais penkiais mėnesiais po vokiečių pergalės, mes randame labai mažai pasižymėjusių vyrų išdrįsusių prabilti prieš vietinių Lietuvos valdžios įstaigų žiaurumą ir iškrypimą, apiplėšimą ir grobstymą, prievartavimą ir žudymą.

Jisai išskyrė būtent įvykius Telšių apskrityje:

Surinko visus žydus vyrus, rabiną, ješivos studentus, bendruomenės seniūnus ir juos nusivedė prie masinės kapavietės. Jiems liepė savo rankomis ištraukti pūvančius lavonus iš po žemės, laižyti jų žaizdas, paguldyti karstuose ir parengti juos pasipūtusioms ir iškilmingoms laidotuvėms. Laidotuvių diena žydai nebuvo užmiršti. Jie buvo laikomi narvuose, apsupti lietuvių sargų, kad visi galėtų matyti kas kaltas už kalinių išžudymą. Ir kas buvo tie "komunistai"? Tai buvo Telšių rabinas, ješivos studentai, kurie buvo [sovietai] išvaryti iš ješivos, kuri buvo jų paversta sandėliu.

Net ir jeigu akimirkai pamanytumėme, kaip jūs sakote, kad žudikais tebuvo keli "asmenys". Kur dabar tie "asmenys"? Daug iš jų yra Vakaruose, įskaitant ir JAV ir Kanadą. Ir kokiais veiksmais jūs pašalinote šiuos nusikaltėlius iš savo tarpo? Kiek iš šių žmonijos padugnių buvo nuvesti į valstybės teismą ir nuteisti? Kiek iš jų atskleidėte JAV vyriausybei su prašymu juos išvyti? ...

Jūs savo laiške siūlote kažkokį sandėrį: Lietuvos žydų Izraelyje organizacija viešai paskelbtų, kad maištininkai ir žydų žudikai tebuvo keli paskiri asmenys ir kad lietuvių tauta, kaip tokia, apskritai buvo nekalta, tyra, be dėmės - o jūs, savo ruožtu, susilaikysite nuo viešinimo, kaip žydai nusikalto prieš lietuvius trėmimų metu. Mes negalime priimti jūsų pasiūlymo. Mes nesame pasiruošę jokiems sandėriams, kuriais bandoma dangstyti tai, kaip buvo pasielgta su mūsų šeimomis. Mus domina tikrai istorinė tiesa.

Jeigu tikite, kad atėjo laikas mums suartėti taip kad, laikui bėgant, ir mes galėtumėme jums ištiesti ranką - jūs turite pirmiausia savo pusę apvalyti nuo nusikaltėlių. Pripažinkite savo klaidas. Pasakykite širdingai: Mes nusidėjome, mes užgauliojome, mes skriaudėme! Ir mes pripažįstame savo neteisybę! - Tai gali būti pradžia susikalbėjimo, kurio pasekmes įvertins tikrai istorija."

Įsiklausykime, ko prašo žydai, ko trokšta visi nuskriausti, ko reikalauja visi teisuoliai. Ne atsiprašymo,

o atsakomybės. Apsivalysime nuo nusikaltėlių ne atsiribodami ar išsisukinėdami, bet tik įsigilindami ir pasimokydami. Atjauškime nukentėjusius, įvardinkime kaltininkus ir kartu apgailestaukime dėl dvasinės nelaimės. Ir nelaikykime pavyzdžiais žmonių, nusikaltusių prieš žmoniją, kaip antai Jono Noreikos, jų vardais puoškime nė mokyklų, nė gatvių, nė paminklinių lentų. Kurkime bendrą istoriją, mums visiems prasmingas legendas, pagrįstas tikrove ir dorove, kurias galime vis naujai patikrinti, iš kurių visi galime pasimokyti.

Įsigilinkime į dorovę. Lavinkime sąžinę. Jūs tvirtinate, kad LAF Plungės vadas Povilas Alimas atsako už Plungių žydų žudynes. Kada jūs pripažinsite, kad už žudynes dar labiau atsako P.Alimo vadas, poeto Maironio mylimas sūnėnas, Belgijoje studijavęs, Lietuvos Respublikos kapitonas Stanislovas Lipčius, kurį po Holokausto priglaudė Čikagos lietuviai? Kada jūs pripažinsite, kad dar labiau atsako P.Alimo ir S.Lipčiaus vadas, Lietuvos Respublikos kapitonas Jonas Noreika, kurį jūs laikote didvyriu? Jūs aukštinate Noreiką, kaip Telšių LAF vadą, užtat jis atsako už savo pavaldinius. Jis nusikaltėliais rėmėsi, tad atsako dalinai ir už jų ankstesnius nusikaltimus. Jis nusikaltėlius rėmė, tad atsako dalinai ir už jų tolimesnius nusikaltimus.

Sąmoningieji atsako už visus.

Mes, sąmoningi lietuviai, renkamės tokiais būti, užtat privalome susirūpinti, kur mus veda lietuvybė, ir privalome puoselėti lietuvybę taip, kad ji mus vestų takais dorybės.

Lietuvos konstitucija neapibrėžia, kas mes esame, lietuvių tauta. Mes matome vienas kitą ir suprantame, jog mūsų neapibrėžia nė kraujas, nė rasė, nė kilmė, iš kur mes atėjome. Mes nesame iš kažkur atvesta tauta.

Mes, sąmoningi lietuviai, esame visi prisirišę prie Lietuvos žemės, jos žmonių, jos dvasios. Mus jungia meilė Lietuvai. Mes esame Lietuvos šalininkai. Jacob Oleiski savo laiško pabaigoje tai puikiai išreiškia.

Lietuva man brangi nes mano tėvai ir protėviai palaidoti jos žemėje. Mūsų namai sunaikinti, turtas išplėštas ir neturiu ko ieškoti tenai. Kapų paminklai sunaikinti ir išniekinti, valdžios įsakymu panaudoti šaligatviams. Bet gal aš joje rasiu numestą knygą, seną paveikslą, kurį prispausiu prie širdies.

Jonas Noreika sąmoningai mūsų nemylėjo. Jisai Lietuvos nesuprato, nepažinojo ir nenorėjo mylėti. Jisai klaidingai suprato lietuvybę.

Jonas Noreika sąmoningai klampino visą lietuvių visuomenę.

1941 m. liepos mėnesį Telšių apskrityje lietuviai džiaugėsi būtent tokia savivalda, kurios širdingai troško Kazys Škirpa, Juozas Ambrazevičius ir kiti sukilimo dalyviai.

Lietuviai galėjo sutikti nacius blaiviai ir santūriai. Galėjo pamąstyti kartu su žydais, ką daryti. Bet lietuviai sukilėliai skriaudė žydus nuo pat karo pradžios nes širdingai susidėjo su nacių Vokietija.

Nacių Vokietijos valia reiškėsi būtent per Joną Noreiką. Jisai buvo Hitlerio lėlė.

Jonas Noreika į savo nusikaltimus prieš žmoniją įklampino visą lietuvių visuomenę: karininkus, policininkus, valdininkus, dvasininkus, mokytojus, verslininkus, šviesuolius ir jaunuomenę.

Jonas Noreika vienareikšmiškai smerktinas.

Dorovei būtina vienareikšmiškai neigiamai vertinti tokius nusikaltėlius žmonijai, kaip kad Staliną, Noreiką ir Hitlerį, kurie piktybiškai pasmerkė savo aukas ir niekad savo piktų darbų neatsižadėjo. Juos nevienareikšmiškai vertindami žeidžiame jų aukas ir visą žmoniją.

Nedora svarstyti tokių nusikaltėlių dorybes, kaip antai Hitlerio vegetarizmą, jo meninius gabumus ar meilę Eva Braun. Sutinku, kad Noreika rūpinosi Štuthofu kalinio J.Jurgučiu ir jam išgelbėjo gyvybę. Ironiška, kad Jurgutis buvo žydų kilmės. Tai parodo, kad Noreika, kaip ir kiekvienas žmogus galėjo daryti gerą. Bet tai nublanksta prieš negailestingą blogį prieš žmoniją, kurį jisai sumanė, įvykdė ir paskui teisino. Ko negalima atleisti Jonui Noreikai yra, kad jis niekad neapgailestavo, kaip jisai pažeidė žmonijos vienybę, kartu ir Lietuvos vienybę. Jis savo aukų net nelaikė žmonėmis. Jeigu juo kas žavėjosi ar netgi žavisi, tai reikia suvokti, kad jisai savo nusikaltimams prieš žmoniją išnaudojo žmonių pasitikėjimą juo ir jų tikėjimą Lietuva bei lietuvybe.

Ar jūs sutinkate, kad Matas Krygeris pasibaisėjo Jonu Noreika?

Prisimindamas neeilinius LAF'o veikėjus, dalyvavusius šiame pasitarime pagalvoju, kodėl jie, patyrę žvėrišką Stalino tironiją ir lietuvių tautos naikinimą, susitėpė rankas lietuvių krauju. Argi tai ne iškreiptai suprastas patriotizmas?

Jūs galite paklausti, O kodėl Matas Krygeris neįvardijo neeilinio LAF veikėjo Jono Noreikos? Matas Krygeris, skriaudžiamųjų gynėjas, išgyvenęs nacių kalėjimą ir sovietų grasinimus, savo prisiminimuose paliko mums paaiškinimą. "Nedriščiau apie žmogų minėti tokių faktų, jei jie nebūtų jau anksčiau kitų paskelbti spaudoje." ("Rūstūs prisiminimai", 1994, ps.68).

Aš, Grant Gochin, drįstu įvardinti Joną Noreiką, kaip pasibaisėtiną nusikaltėlį, atsakingą už nekaltų žmonių išžudymą. Aleksandras Pakalniškis jį įvardijo. Stanislova Pocienė jį įvardijo. Jakovas Bunka jį įvardijo. Mano mokslininkai, Andrius Kulikauskas ir Evaldas Balčiūnas, jį įvardija. Jono Noreikos anūkė Silvia Foti jį įvardija.

Jūsų tyrimo departamento direktorius Arūnas Bubnys rašė atgavus nepriklausomybę, "Lietuvos teisininkų draugijos garbės narys Matas Krygeris pritaria T.Venclovos nuomonei, jog 1941 m. sukilimas ir pralietas kraujas buvo naudingas ne tiek Lietuvai kiek nacistinei Vokietijai. Neabejodamas šventais sukilėlių tikslais, M.Krygeris mano, jog tuos, kurie vykdė ekscesus, dabar nepriklausomos Lietuvos pareiga išaiškinti ir pasmerkti". (Martinionis, 1941 m. birželio 22-28 d., ps.225)

Anot A.Bubnio ir M.Krygerio, nepriklausomos Lietuvos pareiga išaiškinti ir pasmerkti Joną Noreiką.

Žmogui nedera pasmerkti žmogų, tik jo elgesį. Valstybė tuo tarpu gali ir privalo pasmerkti žmonijos

priešus. Yra taip piktybiškai, negailestingai ir atsidavusiai nusikaltusių žmonių, kaip antai Stalinas, Hitleris ir Noreika, kad valstybė negali apsiriboti jų nusikaltimų įvardijimu, negali ieškoti ar pripažinti jų kokių nors dorybių. Valstybė, atjausdama jų aukas, privalo šiuos žmones suvokti vienareikšmiškai, kaip žmonijos priešus.

Užklauso dėl Jono Noreikos nusikaltėlių gaujos

Literatūros sąrašas tyrėjams

Andrius Kulikauskas parengė šį nepilną ir netvarkingą sąrašą su tikslu nors kiek supažindinti užklauso skaitytojus su šaltiniais, kuriais rėmėsi užklauso tyrėjai, ir kuriais turėtų domėtis Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos centro tyrėjai.

Genocido centro leidiniai

Genocido centras. Noreikos pažyma. 2015.

Genocidas ir rezistencija, 2016 m., Nr.1, ps.39-64. Rukšėnas. Jono Noreikos-Generolo Vėtros biografijos kontroversijos.

Ašmenskas. Generolas Vėtra. 1997.

Bubnys, Arūnas, Jegelevičius, Sigitas, Knezys, Stasys, Rukšėnas, Alfredas. Lietuvių tautos sukilimas 1941 m. birželio 22-28 d., LGGRTC, 2011.

Bubnys. Lietuvių policijos batalionai 1941-1945 m., LGGRTC, 2017.

Bubnys. Nacių okupuota Lietuva.

Stankeras. Lietuvių policija.

Genocidas ir rezistencija. 2010. 1 (27). Rukšėnas, Alfredas. "1941 m. birželio sukilimas Kretingos, Mažeikių ir Telsių apskrityse." ps.31-57.

Genocidas ir rezistencija. 2013. 2 (34). Buchaveckas, Stanislovas, "Pranas Meškauskas-Germantas – lietuvių antinacinio pasipriešinimo Konradas Valenrodas." ps.96-99.

Genocidas ir rezistencija. 2013. 2 (34). Telsių mažieji getai.

Genocidas ir rezistencija. Vitkus, Bergmanas. 1941 m. žydų žudynių Gargdžuose paslaptis dar negalutinai atskleista.

Genocidas ir rezistencija. Bubnys. Lietuvių policijos Šiaulių (14-asis) ir Panevėžio (10-asis) batalionai (1941-1944). 2010. 1 (27).

Genocido centro darbuotojai, bendraminčiai

Lygumai. Petuchauskas. Jonas Noreika.

Karys 2015 Nr.10. "Jonas Noreika - Generolas Vėtra"

Bendri

Jėgerio ataskaita.

Štalekerio ataskaita 1941.10.15

Baranauskas. Faktai kaltina-Apie nacionalistų antiliaudinę veiklą.

Baranauskas. Hitleriniai žudikai Kretingoje. 1960.

Baranauskas. Žudikai Bažnyčios prieglobstyje. 1963.

Baranauskas. Raštai. 1983.

Bloznelis. Lietuvių Frontas. 2008.

Garliauskas. Lietuvos inteligentija 1940-1941 metais. 1991.

Rezistentų pagrindiniai periodiniai leidiniai

Zabielskas. Lietuvos kariuomenės karininkai 1918-1953. Tomai 1-10.

Slapyvardžiai.

Aničas. Kazio Bobelio politinė biografija. (Apie butų biurą.)

Želvys. Garantuoju asmeniu ir gyvybe. 1971. (Apie sovietinių mokytojų nužudymus.)

Arad. Holocaust in the Soviet Union. Part Four. Mass Murder, First Stage: June 22, 1941 - Winter 1941-1942.

Karo archyvas XXI.

Jonas Noreika

LYA f.K-1, a.58, b.9792/3 Jonas Noreika

Pasirengimas sukilimui

Narutis. Tautos sukilimas 1941. 1994.

Riauka & Kijauskas. 1941 metų birželio 21-25 dienų sukilėliai. Mardosų kuopa. 1998.

Riauka, „Sukilimas prie Godingos piliakalnio“, Dienovidis, 1995, Nr. 25, p. 6

Riauka, „Karas prasidės rytoj“, Žemaitis, 1994, birželio 18, Nr.48, p. 3.

Riauka, „Keturiios sukilimo dienos“, Žemaitis, 1994, birželio 25, Nr. 50, p. 4; birželio 29, Nr. 51, p. 2, liepos 2; Nr. 52, p. 4.

Riauka, „Branginkime laisvę!“, Ūkininkas, Nr. 51, 1994 m. vasaris

Riauka, „Branginkime laisvę“, Trimitas, Nr. 3, 1996 m. kovas

LYA f.K-1, a.58, b.P18523 Vanagaitė, Bagdonas

LYA f.K-1, a.58, b.42880/3 Atkočiūnas, Stulginskis

LKP f.3377, a.55, b.18 Antanas Juočeris

Brandišauskas. 1941 m. sukilimas. Dokumentų rinkinys. Žr.Plungė, Telšiai, Adomas Jurgelis.

LYA f.K-1, a.58, b.12006 Ignas Slabšys

Antanas Baužys. Plungės gimnazistai laisvės kovoje. 1941 m. sukilimas.

Kazio Šilgalio gyvenimo aprašas. (Mums neprieinamas.)

LYA f k-1, ap.10, b.5 Sukilėlių tinklas Telšiuose.

Stanislovas Stasiulis. 1941 m. kovo 19 d. LAF atsišaukimas: Provokacija, falsifikatas ar tikras dokumentas?

Pranas Germantas-Meškauskas

Mažvydo bibliotekos rankraščių skyrius - Keliuočio prisiminimai apie Germantą-Meškauską.

LKP f.3377, a.58, b.179 Voldemarininkų ryšiai su Hitlerininkais 1939 m.

Yla. Žmonės ir žvėrys.

Škirpa. Kovok! Pastangos laisvinti Lietuvą.

Blynas. Karo metų dienoraštis.

Plungė

Butrimas & Gričiūtė. Alsėdziai. Žemaičių praeitis. 2002.

United States Holocaust Memorial Museum. Alicija Žukauskaitė. Interview with Monika Lučinskienė. RG-50.473*0123.

Bunka, Jakovas. Plungės istorijos puslapis. Rankraštis.

Bunka, Jakovas. The Jewish Page of Plungian History. 2015.

Pakalniškis. Gyvenimo pakekės. 1979.

Pakalniškis. Studento dienoraštis. 1978.

Pakalniškis. Plungė. 1980.

Pakalniškis. Septintoji knyga. 1982.

Pakalniškis. Sniego gniūžtei tirpstant. 1984.

Pakalniškis. Praeities atgarsiai. 1988. Leono Olšvango raštai.

Pakalniškis. Per dvidešimtąjį amžių. 1995.

Pakalniškio pasikalbėjimas su Akiračiais.

Mačiekus et al. Plateliai. 1999.

Stropus. Plungės kraštas. Pirma dalis. Babrungo, Kulių, Nausodžio, Stalgėnų seniūnijos 1253-2003. 2004.

Stropus. Plungės kraštas. Antra dalis. Alsėdžių, Paukštakių, Šateikių, Žlibinų seniūnijos 1253-2003. 2004.

Stropus. Plungės kraštas. Trečia dalis. Platelių seniūnija 1253-2003. 2005.

Stropus. Plungės kraštas. Ketvirta dalis. Žemaičių Kalvarijos seniūnija 1253-2003. 2005.

Ardavičienė. Plungės švietimo istorija. Praeitis ir dabartis. 2011.

Levitas. Rietavas - žydiškas štetlas Lietuvoje. 2013.

LKP f.3377, a.55, b.126 A. Girčius, kapitonas Juozaitis, Rudavičius

LKP f.3377, a.55, b.156 baltaraiščiai Raudonis, Aglinskas, Raudys

Eidintas. Lietuvos žydų žudynių byla. 2001.

LYA f.K-1, a.58, b.21961/3 Kapčius Antanas policininkas Plungė

LYA f.K-1, a.58, b.P-16812-Li Klemo Mazeikos Byla baltaraištis Plungė

LYA f.K-1, a.58, b.P-16600LI TDA šiaulių Plungės kuopos viršila Kontautas

LKP f.3377 a.55 b.127 Plungės žudynių byla

LKP f.3377, a.55, b.240 Zenono Ivinskio dienoraštis

Žlibinai. Rumbutis. 2011.

LYA f.K-1, a.58, b.34861/3 Prelatas Povilas Pukys

LYA f.K-1, a.58, b.20876/3 Ignas Saukalas, Plungės kuopos narys, buvo kaltinamas priklausęs baltaraiščiams

LYA f.K-1, a.58, b.21012/3 -Stropus Plungė viso 6 žmonės

LYA f.K-1, a.58, b.P18708 Gudas

VU f.198, b.727 Ivinskio Pro Memoria

Dieckmann.

Telšiai

The Vanished World of Lithuanian Jews.

Algminas. Samogitia Mea Patria. Anglų kalba.

Algminas. Samogitia Mea Patria. Lietuvių kalba.

Algminienė. Raudonasis amaras.

Bronislovas Pocius. Plungė amžių sandaroje.

"Žemaičių žemė"

Baranauskas. Žudikai Bažnyčios Prieglobstyje.

Gintalas Petras. Straipsniai "Žemaičių žemėje"

Holokaustas Žemaitijoje.

Holokausto Lietuvoje Atlasas.

Jarushalmis. Telšiai.

LCVA f.1075, a.2, b.1 Telšių miesto savivaldybė. Tarnautojų bylos.

LCVA f.1075, a.2, b.3 Telšių susirašinėjimai.

LCVA f.1075, a.2, b.4-Telšių susirašinėjimai.

LCVA f.1075, a.2, b.6 Aplinkraščiai.

LCVA f.1075, a.2, b.7

LCVA f.1075, a.2, b.8

LCVA f.1075, a.2, b.9 Amtsblatt

LCVA f.1075, a.2, b.10 Buhalterija

LCVA f.1075, a.2, b.11 Ūkio skyriaus byla

LCVA f.1075, a.2, b.12

LCVA f.1075, a.2, b.14 Areštinės bylos

LCVA f.1075, a.2, b.15 Darbo reikalais

LCVA f.1075, a.2, b.17

LCVA f.1075, a.2, b.18 Telšių burmistro raštai

LCVA f.1075 a.2 b.19 1.3R leidimas nešioti ginklus

LCVA f.1075, a.2, b.20 Įvairūs prašymai ir skundai.

LCVA f.1075, a.2, b.25 Piniginiai pateisinimai.

LCVA f.1075, a.2, b.38 Įstaigu tarnautojai.

LCVA f.1366, a.1, b.4 Vyskupas Ramanauskas.

LCVA f.1366, a.1, b.10 Telšių kunigų seminarijos sąmatos.

LCVA f.1366, a.1, b.47 Telšių kunigų seminarijos inventoriaus reigstracija.

LCVA f.R-1441, a.2 Karo lauko teismai

LCVA f.R-1441, a.2, b.1 Mina Abelienė

LCVA f.R-1441, a.2, b.10 Vladas Bauža

LCVA f.R-1441, a.2, b.21 Telšių kalėjimas - getas.

LCVA f.R-1441, a.2, b.25

LCVA f.R-1441, a.2, b.36 Petras Gintalas.

LCVA f.R-1441, a.2, b.51

LCVA f.R-1441, a.2, b.69

LCVA f.R-1441, a.2, b.148

LCVA f.R-1441, a.2, b.272

LCVA f.R-1441, a.2, b.321

LVIA f.669, a.48, b.27 Telšių vyskupija

LVIA f.669, a.48, b.251 Telšių vyskupija

LCVA f.R-1377, a.1, b.2 Ligoninėn priimami ligoniai

LCVA f.R-1377, a.1, b.5 Telšių ligoninės raštų knyga

Lietuvos spaustuvės.

Nagevičius. Karo muziejus.

Staugaitis. Raštai. (1941 m. ganytojiškas laiškas)

"Tarybų Žemaitija".

Tenisonas. Žemaitijos girios takais.

Masinės žudynės Lietuvoje. Telšių apskrityje.

Mūsų Lietuva. Telšių apskritis.

LCVA f.R-712, a.1, b.1 Telšių kriminalinė policija

Šiušaitė, Urbanavičius, Landsbergis. Pamištas SSRS karo nusikaltimas. Rainiai 1941 06 24-25. Antras papildytas leidinys. 2007.

LKP f.3377, a.55, b.20 Leidiniui apie klerikalus

LKP f.3377, a.55, b.21 Žudikai bažnyčios prieglobstyje. Dokumentai.

LKP f.3377, a.55, b.250 Kunigų veikla

LKP f.3377, a.55, b.251 Kunigų veikla

LKP f.3377, a.55, b.252 Kunigų veikla

Jakovas Gurvičius. Gyvybę ir duoną nešančios rankos IV.

LKP f.3377, a.55, b.126 Žebriūnas komendanto padėjėjas karo lauko teismo narys, Vladas Bauža, Idzelevičius policininkas šaudęs Rainiuose ir Geruliuose, Stripeika Telšių valsčiaus seniūnas.

LKP f.3377, a.55, b.160. Justinas Juodaitis ir kiti su Žemaičių žeme susiję kunigai.

Tiesa. "Piktadarybėms nėra senaties". 1989.04.23. Kuliai.

"Žemaičių saulutė." 1998.05.22. Julija Kiškienė. "Kaušėnai".

Vasys Vasiliauskas. Nesugrįš į vienkiemį gandrai.

Paulauskas. Gyvenimo kelias.

Žemaičių žemė. 1994. Nr. 1. Klaipėda.

LYA-K40-2-52 Telšių getas.

LYA f.K-30, a.1, b.61 vyskupas Pranciškus Ramanauskas

LYA f.K-1, a.58, b.P18523 Opulskio Byla Telšių krašto antisovietinis 1941

LYA f.K-1, a.58, b.34913/3 Telšių vyskupas Pranas Ramanauskas

LYA f.K-1, a.58, b.2164/3 Vaclovas Šverys. Telšių gimnazistas

LYA K1-58-69643 Zenonas Rudavičius

LYA K1-58-Pi14579Li Leonas Vilutis

Vilutis. Likimo mozaika.

LYA f.K-1, a.58, b.10122/3 Kazimieras Olšauskas Kunigas brošiūrų ir str. Žemaičių žemėje autorius

LYA f.K-1, a.58, b.P3810LI Petras Gintalas. Lietuvių suimtas, paskui Žemaičių žemės bendradarbis.

LYA f.K-1, a.58, b.2164/3 Šverys Vaclovas Telšių gimnazistas, baltaraištis

LYA-BoriseviciausMiseviciausByla K1-58 arba P-15000 Li arba 0507657 vyskupo Borisevičiaus ir kitų byla

LYA f.K-1, a.58, b.34897/3 1.219 Klemensas Brunius. LNP Telšiai.

VU f.297, b.1311 Oleiski laiškas kun.Prunskiui

Telsiai, Lithuania: Crime and Punishment, Tel-Aviv, 1999,January, Nr. 6, p. 91

Yad Vashem teisuolių aprašai, internete.

Krikščioniškoje žemaičių didybė. Kun.Kazimieras Olšauskas (Alšėnas)

„Petras Gintalas. Gyvenimas ir kūryba“. Sudarė Danutė Mukienė. Regionų kultūrinių iniciatyvų centras

ir Žemaičių muziejus „Alka“.

„Petras Gintalas. Gyvenimas ir kūryba“. Danguolė Želvytė.

http://samogitia.mch.mii.lt/ISTORIJA/Petras_Gintalas.htm

Jonušauskienės Julijos parodymai - žuvo kalėjimo prižiūrėtojas, kuris bandė kalinius gelbėti

Levin. Pinkas Hakehillot: Lithuania , 177– 78, 310– 12, 370, 669.

Kazimieras Mockus, Žemaičių kankiniai, 1977 antra laida, 1942 pirma laida.

Kaunas

Zenono Blyno dienoraštis

LCVA f.1075, a.2, b.5 Lietuvos laikinosios vyriausybės potvarkiai. Žydų padėties nuostatai.

Avraham Tory dienoraštis.

Vyliūtė. Kapitono Igno byla. Broniaus Užemio prisiminimai apie Joną Noreiką ir LNP.

Mackevičiaus prisiminimai.

Šiauliai

LCVA f.R-1099, a.1, b.1

LCVA f.R-1099, a.1, b.2

LCVA f.R-1099, a.1, b.3

LCVA f.R-1099, a.1, b.8

LCVA f.R-1099, a.1, b.11

LCVA f.R-1099, a.1, b.13

LCVA f.R-1099, a.1, b.15

LCVA f.R-1099, a.1, b.17 Banko sąskaitos

LCVA f.R-1099, a.1, b.22

LCVA f.R-1099, a.1, b.28

LCVA f.R-1099, a.1, b.32 Karo belaisviai

LCVA f.R-1099, a.1, b.38

LCVA f.R-1099, a.2, b.2

Jasaitis. Išgelbėję pasaulį.

Šiauliai. Tėvynė. 1941.

Šiauliai. Tėviškė. 1941-1943.

Į Laisvę. 1943.

Masines žudynes. 2 dalis.

LCVA f.R739, a.1, b.1 LAF Joniškis ir kiti

LKP f.3377, a.55, b.138 KGB sovietų istorikams surinkta medžiaga nuo 65 lapo apie Žagarę

LKP f.3377, a.55, b.150-Joniskyje-Zagareje KGB sovietų istorikams surinkta medžiaga Joniškis LAF dokumentai, Žagarė parodymai

LKP f.3377, a.55, b.159 KGB sovietų istorikams surinkta medžiaga baltaraištis Parimskas iš Šaukėnų sako kad važiavo ir šaudė greta Šiaulių

LYA f.K-1, a.58, b.6458/3 Rakštys Silvestras burmistras Žagarė

Mockunas. Pavargęs herojus.

LYA-K40-1-192. Asmenys bendradarbiavę su Vokietijos okupacine valdžia.

Panevėžio apskrities viršininko bylos.

LCVA f.R-599, a.1, b.6 LLKS, LNP, Gewecke

LYA f.K-1, a.58, b. 37859/3 Jonas Šlepetis

LYA f.K-1, a.47, b.1268 Įvairios sovietų pažymos apie Šiauliuose bendradarbiavusius su vokiečiais

LYA f.K-1, a.58, b.P20125Li Šiaulių apskrities viršininkas Ignas Urbaitis

VU f.198, b.972 Ambrazevičiaus laiškas Ivinskiui

VU f.198, b.917 Ivinskio pranešimas apie Lietuvos laikinąją vyriausybę

LYA f.K-1, a.58, b.P20239 Kairiunas Panevėžio batalijono karininkas

LYA K1-58-P19894 Vertelis 14-asis batalionas

Jono Noreikos raštai

Noreika. Kardas. Autoritarines politikos vaisingumas.

Noreika. Brydė ryto šerkšne.

Noreika. Pakelk galva, lietuvi!!!

Jurgėla. Lietuviškoji skautija.

Štuthofas

Gervydas. Už spygliuotų vielų.

LKP F3377-48-674. Mackonis Štuthofe.

Mažvydo bibliotekos rankraščių skyrius - Aleksandro Kantvilo prisiminimai.

Yla. Žmonės ir žvėrys.

Vokietaitis. Lietuvos Laisves Kovotojų Sąjunga.

Jono Noreikos pokario veikla

LKP f.3377, a.55, b.160-Telsiai-Nevarenai-Skuodas-Plateliai-Salantai-Pavandenis Antisovietinė J. Noreikos veikla -Semaškos parodymai;

Juliaus Šalkauskio prisiminimai

<http://www.propatria.lt/2016/02/julius-salkauskas-vaziuos-tankai-tegu.html>

Reikalauju, kad Lietuvos valstybė vienareikšmiškai pasmerktų Joną Noreiką, kaip žmonijos priešą.